

T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**İLKOKUL DÖRDÜNCÜ SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL
KATILIM BECERİSİ KAZANMA DURUMLARININ
İNCELENMESİ**

ÜLKÜHAN ŞAHİN

Danışman	Prof. Dr. Kadir KARATEKİN
Jüri Üyesi	Doç. Dr. Osman ÇEPNİ
Jüri Üyesi	Doç. Dr. Sibel OĞUZ HAÇAT

KASTAMONU 2020

TAAHHÜTNAME

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildirir ve taahhüt ederim.

Ü. Şahin
Ülkühan ŞAHİN

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

İLKOKUL DÖRDÜNCÜ SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL KATILIM BECERİSİ KAZANMA DURUMLARININ İNCELENMESİ

Ülkühan ŞAHİN
Kastamonu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Temel Eğitim Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Kadir KARATEKİN

Sosyal katılım becerisi öğrencilerin hayatlarının her alanında ihtiyaç duydukları, kazanılması ve geliştirilmesi sürecinde birçok faktörün etkili olduğu, kazanılamaması durumunda öğrencilerin okul hayatlarını ve günlük yaşamlarını olumsuz yönde etkileyen bir beceridir. Bu nedenle bu becerinin küçük yaşlardan itibaren öğrencilere kazandırılması büyük önem arz etmektedir. Bu araştırmanın amacı ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin sosyal katılım beceri düzeylerini çeşitli değişkenler açısından tespit etmek ve öğretmenlerin sosyal katılım becerisi ile öğrencilerinin sosyal katılım becerisi kazanma durumları hakkındaki görüşlerini belirlemektir. Araştırmanın çalışma grubunu 2019/2020 eğitim öğretim yılı, Ankara ili merkez ilçelerinde MEB’e bağlı devlet ilkokullarında ve özel ilkokullarda öğrenim görmekte olan, gönüllülük esasına göre ölçme araçlarında yer alan sorulara cevap veren, nicel boyutta 1103 ilkokul dördüncü sınıf öğrencisi, nitel boyutta 48 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır.

Araştırmada nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanıldığı karma yöntem tercih edilmiştir. Araştırmanın nicel boyutunda öğrencilere kişisel bilgi formu ve “Sosyal Katılım Becerilerini Belirleme Ölçeği”, nitel boyutunda ise öğretmenlere yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Nicel verilerin analizinde betimsel ve parametrik istatistikler, nitel verilerin analizinde ise içerik analizi tekniği kullanılmıştır.

Araştırmanın sonucuna göre ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin yüksek düzeyde sosyal katılım becerisine sahip oldukları görülmüştür. Araştırmanın diğer en önemli sonuçlarına göre öğrencilerin sosyal katılım beceri düzeyleri okul türü, cinsiyet, anne-baba eğitim durumu, anne çalışma durumu değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermezken; okul öncesi eğitimi, kitap okuma sıklığı, TV seyretme, dijital teknolojileri kullanma, değişkenlerine göre anlamlı farklılık göstermiştir. Araştırmanın nitel boyutunun sonuçlarına göre sınıf öğretmenlerinin sosyal katılım becerisini daha çok iletişim ve sosyalleşme boyutunda algıladıkları görülmüştür. Sosyal katılım becerisinin, tüm boyutlarıyla birlikte ele alınmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Beceri, sosyal katılım, sosyal katılım becerisi, sosyal bilgiler.

2020, 130 sayfa

ABSTRACT

Master's Thesis

INVESTIGATION OF ACHIEVING SOCIAL PARTICIPATION SKILLS OF PRIMARY SCHOOL FOURTH GRADE STUDENTS

Ülkühan ŞAHİN
Kastamonu University
Institute of Social Sciences
Department of Primary School Education

Supervisor: Prof. Dr. Kadir KARATEKİN

Social participation skill is a skill that students need in all areas of their lives, many factors are effective in the acquisition and development process, and if it is not acquired, students' school life and daily life are negatively affected. Therefore, it is of great importance to teach this skill to students from an early age. This study aims to determine the social participation skill levels of primary school 4th-grade students in terms of various variables and to determine the teachers' views on social participation skills and their students' gaining social participation skills. The study group of the research is 1103 4th grade students in quantitative dimension, who are studying in public primary schools and private primary schools affiliated to the Ministry of National Education in the central districts of Ankara in 2019/2020 academic year, and 48 class teacher in qualitative dimension, both groups answered the questions in the measurement tools voluntarily.

In the research, the mixed method in which using quantitative and qualitative research methods together preferred. In the quantitative dimension of the study, the personal information form and the Social Participation Skills Determination Scale applied to the students, and the semi-structured interview form applied to the teachers in the qualitative dimension. Descriptive and parametric statistics used in the analysis of quantitative data, and the content analysis technique used in the analysis of qualitative data.

According to the results of the research, it was observed that primary school 4th-grade students have a high level of social participation skills. According to the other most important results of the study, while the social participation skill levels of the students did not differ significantly according to the variables of school type, gender, education level of the parents, and mother's employment status; preschool education, reading a lot of books, watching TV, using digital technologies differed significantly according to its variables. According to the results of the qualitative dimension of the study, it was seen that classroom teachers perceived social participation skills mostly in the communication and socialization dimension. It is thought that it would be beneficial to consider social participation skills with all its dimensions.

Key words: skill, social participation, social participation skill, social studies (sciences).

2020, 130 pages

ÖNSÖZ

Bu araştırmanın bütün öğrencilerin ilkokul sıralarındayken sosyal katılım becerisini kazanmalarına, bugünlerini ve yarınlarını bu beceriye en üst düzeyde sahip olarak yaşamalarına ve millî, manevî değerleri ile evrensel değerleri benimseyerek erdemli insan olmalarına vesile olmasını diliyorum.

Bu araştırmanın her aşamasında bana destek olan ve yol gösteren çok değerli tez danışmanım Prof. Dr. Kadir KARATEKİN'e sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca bu araştırma sürecinde yardım ve desteklerini esirgemeyen Dr. Öğr. Üyesi İlkay AŞKIN TEKKOL hocama şükranlarımı sunuyorum.

Bu zorlu süreçte her sıkıntıma ortak olan, bir an bile beni yalnız bırakmayan her zaman destekçim olan sevgili eşim Cengiz ŞAHİN' e, varlıklarıyla ve sevgileriyle bana destek olan canım kızlarım Beyza Elif ŞAHİN' e ve Zeynep ŞAHİN' e, her zaman yanımda olan eşimin değerli ailesine ve bugünlere gelmemde emeği geçen anneme ve babama sonsuz sevgilerimi sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ŞEKİLLER DİZİNİ	xi
TABLolar DİZİNİ	xii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xv
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırma Problemi	4
1.2.1. Alt Problemler	4
1.3. Araştırmanın Amacı	6
1.4. Araştırmanın Önemi	7
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	8
1.6. Araştırmanın Sayıtları	9
1.7. Tanımlar	9
2. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	10
2.1. Sosyal Bilgiler	10
2.2. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Temel Öğeleri.....	12
2.2.1. Sosyal Bilgiler Dersinin Amaçları	12
2.2.2. Kavramlar	14
2.2.3. Değerler	16
2.2.4. Kazanım	18
2.2.5. Öğrenme Alanları	18
2.2.6. Yetkinlik	19
2.2.7. Beceri	20
2.3. Sosyal Bilgilerde Beceri Eğitimi	23
2.4. Sosyal Beceriler	27
2.5. Sosyal Katılım	31
2.6. Sosyal Katılım Becerisi	34
2.7. İlgili Araştırmalar	44
3. YÖNTEM.....	49
3.1. Araştırmanın Modeli	49

3.2. Çalışma Grubu	50
3.3. Veri Toplama Araçları	51
3.3.1. Nicel Boyutta Veri Toplama Araçları	51
3.3.1.1. Kişisel bilgi formu.....	51
3.3.1.2. Sosyal katılım becerilerini belirleme ölçeği.....	51
3.3.2. Nitel Boyutta Veri Toplama Araçları.....	52
3.3.2.1. Yarı yapılandırılmış öğretmen görüşme formu.....	52
3.4. Veri Toplama Süreci	53
3.5. Verilerin Analizi.....	54
3.5.1. Nicel Boyutta Veri Analizi.....	54
3.5.2. Nitel Boyutta Veri Analizi	54
4. ARAŞTIRMA BULGULARI.....	58
4.1. Araştırmanın Nicel Boyutuna Ait Bulgular ve Yorumlar	58
4.1.1. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Katılım Beceri Düzeylerine Ait Bulgular ve Yorumlar	58
4.1.2. Birinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumlar.....	62
4.1.3. İkinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumlar.....	63
4.1.4. Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumlar	63
4.1.5. Dördüncü Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumlar	64
4.1.6. Beşinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumlar	65
4.1.7. Altıncı Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumlar.....	66
4.1.8. Yedinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumlar	66
4.1.9. Sekizinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumlar	67
4.1.10. Dokuzuncu Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumlar	68
4.1.11. Onuncu Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumlar	68
4.1.12. On Birinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumlar.....	69
4.1.13. On İkinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumlar.....	70
4.1.14. On Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumlar.....	71
4.1.15. On Dördüncü Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumlar	72
4.1.16. On Beşinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumlar	72
4.1.17. On Altıncı Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumlar	73

4.1.18. On Yedinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumlar	74
4.1.19. On Sekizinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumlar	75
4.1.20. On Dokuzuncu Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumlar.....	76
4.2. Araştırmanın Nitel Boyutuna Ait Bulgular ve Yorumlar.....	77
4.2.1. Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Katılım Becerisiyle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar	77
4.2.2. Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Katılım Becerisi Yüksek Olan Öğrencilerin Özellikleriyle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar	78
4.2.3. Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Katılım Becerisi Düşük Olan Öğrencilerin Özellikleriyle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar	80
4.2.4. Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Katılım Becerisi Yüksek Olan Öğrencilerin Arkadaşlık İlişkileriyle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar	81
4.2.5. Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Katılım Becerisi Düşük Olan Öğrencilerin Arkadaşlık İlişkileriyle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar	82
4.2.6. Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Sosyal Katılım Becerisi Yüksek Öğrencilerin Öğretmenlerle İletişimi / Etkileşimine Ait Bulgular ve Yorumlar	82
4.2.7. Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Sosyal Katılım Becerisi Düşük Öğrencilerin Öğretmenlerle İletişimi / Etkileşimine Ait Bulgular ve Yorumlar	83
4.2.8. Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Sosyal Katılım Becerisi Üzerinde Etkili Olan Faktörlere Ait Bulgular ve Yorumlar	84
4.2.9. Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Katılım Becerisi Düşük Olan Öğrencileri İçin Yaptıkları Uygulamalara Ait Bulgular ve Yorumlar	84
4.2.10. Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Öğrencilerin Sosyal Katılım Becerisini Geliştirmek İçin Öğretmenlerin Sınıf İçinde ve Okul Dışında Yaptıkları Uygulamalara Ait Bulgular ve Yorumlar	86
4.2.11. Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Katılım Becerisi Kazandırmada Karşılaştığı Sorunlarla İlgili Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar.....	87
4.2.12. Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Katılım Becerisi Kazandırmada Ebeveyn Etkisiyle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar	87
4.2.13. Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Ebeveynlerin Çocuklarının Sosyal Katılım Becerilerini Geliştirmeleri Adına Yapması Gerekenlere Ait Bulgular ve Yorumlar	88
4.2.14. Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Ebeveynlerin Çocuklarına Sosyal Katılım Becerisi Kazandırmada Karşılaştıkları Sorunlara Ait Bulgular ve Yorumlar	90

4.2.15. Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Öğrencilerin Sosyal Katılım Becerisine Sahip Olma Düzeylerine Ait Bulgular ve Yorumlar.....	91
5. TARTIŞMA	92
5.1. Nicel Boyut	92
5.2. Nitel Boyut.....	100
6. SONUÇLAR	106
6.1.Araştırmanın Nicel Boyutuna İlişkin Sonuçlar	106
6.2. Araştırmanın Nitel Boyutuna İlişkin Sonuçlar.....	107
7. ÖNERİLER	111
KAYNAKÇA	112
EKLER.....	125
EK-1: Öğrenci Formu	126
EK-2: Öğretmen Görüşme Formu.....	128
EK-3: Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü İzni.....	129
ÖZGEÇMİŞ.....	130

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2. 1 Sosyal faaliyet taksonomisi (Levasseur ve diğ., 2010).....	35
---	----

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 2. 1. Sosyal bilgiler dersi öğrenme alanları ve temel disiplinler (MEB,2018)	19
Tablo 2. 2. Sosyal bilgiler dersi öğrenme alanları ve kazandırılması istenilen beceriler. (MEB, 2018)	25
Tablo 2. 3. Literatür İncelemesi	48
Tablo 3. 1. Çalışma grubunun okul türüne göre dağılımı	50
Tablo 3. 2. Çalışma grubunun cinsiyete göre dağılımı	50
Tablo 3. 3. Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Katılım Becerisi Yüksek Olan Öğrencilerin Özelliklerine İlişkin Görüşleri	57
Tablo 4. 1. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Katılım Beceri Düzeyleri	58
Tablo 4. 2. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Katılım Becerilerini Belirleme Ölçeğinin Maddelerine Verdikleri Cevaplara İlişkin Betimsel Veriler	59
Tablo 4. 3. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Katılım Beceri Ölçeği Puanlarının Okul Türüne Göre Farklılığı İçin t- Testi Sonuçları	62
Tablo 4. 4. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Katılım Beceri Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre Farklılığı İçin t- Testi Sonuçları	63
Tablo 4. 5. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Katılım Beceri Ölçeği Puanlarının Kardeş Sayısına Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi	63
Tablo 4. 6. Kardeş Sayısı Değişkenine İlişkin Betimsel Veriler	64
Tablo 4. 7. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Katılım Beceri Ölçeği Puanlarının Doğum Sırasına Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi	64
Tablo 4. 8. Doğum Sırası Değişkenine İlişkin Betimsel Veriler	65
Tablo 4. 9. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Katılım Beceri Ölçeği Puanlarının Okul Öncesi Eğitimi Alma Durumuna Göre Farklılığı İçin t- Testi Sonuçları	65
Tablo 4. 10. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Katılım Beceri Ölçeği Puanlarının Aile Yapısına Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi	66
Tablo 4. 11. Aile Yapısına İlişkin Betimsel Veriler	66
Tablo 4. 12. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Katılım Beceri Ölçeği Puanlarının Anne Eğitim Durumuna Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi	66
Tablo 4. 13. Anne Eğitim Durumuna İlişkin Betimsel Veriler	67
Tablo 4. 14. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Katılım Beceri Ölçeği Puanlarının Baba Eğitim Durumuna Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi	67

Tablo 4. 15. Baba Eğitim Durumuna İlişkin Betimsel Veriler	67
Tablo 4. 16. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Katılım Beceri Ölçeği Puanlarının Annenin Çalışma Durumuna Göre Farklılığı İçin t- Testi Sonuçları	68
Tablo 4. 17. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Katılım Beceri Ölçeği Puanlarının Sevdikleri Derse Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi.....	68
Tablo 4. 18. Sevdikleri Derse İlişkin Betimsel Veriler	69
Tablo 4. 19. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Katılım Beceri Ölçeği Puanlarının Utangaçlık Durumuna Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi.....	69
Tablo 4. 20. Utangaçlık Durumuna İlişkin Betimsel Veriler	70
Tablo 4. 21. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Katılım Beceri Ölçeği Puanlarının Kişilik Özelliğine Göre Farklılığı İçin t- Testi Sonuçları	70
Tablo 4. 22. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Katılım Beceri Ölçeği Puanlarının Kitap Okuma Sıklığı Durumuna Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi ...	71
Tablo 4. 23. Kitap Okuma Sıklığı Değişkenine İlişkin Betimsel Veriler	71
Tablo 4. 24. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Katılım Beceri Ölçeği Puanlarının Tercih Ettikleri Yaşam Çevresine Göre Farklılığı İçin t- Testi Sonuçları	72
Tablo 4. 25. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Katılım Beceri Ölçeği Puanlarının Karşılaştıkları Problemleri Çözme Yöntemine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi	72
Tablo 4. 26. Problem Çözme Yöntemine İlişkin Betimsel Veriler	73
Tablo 4. 27. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Katılım Beceri Ölçeği Puanlarının Bir Arkadaş Grubuna Sahip Olma Durumuna Göre Farklılığı İçin t- Testi Sonuçları	73
Tablo 4. 28. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Katılım Beceri Ölçeği Puanlarının Günlük Tv İzleme Süresine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi	74
Tablo 4. 29. Günlük Tv İzleme Süresine İlişkin Betimsel Veriler.....	75
Tablo 4. 30. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Katılım Beceri Ölçeği Puanlarının Günlük Dijital Teknolojileri Kullanma Süresine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi.....	75
Tablo 4. 31. Günlük Dijital Teknolojileri Kullanma Süresine İlişkin Betimsel Veriler	76
Tablo 4. 32. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Katılım Beceri Ölçeği Puanlarının Boş Zaman Tercihlerine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi	76

Tablo 4. 33. Boş Zaman Tercihlerine İlişkin Betimsel Veriler.....	77
Tablo 4. 34. Öğretmenlerin Sosyal Katılım Becerisine Ait Görüşleri.....	77
Tablo 4. 35.Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Katılım Becerisi Yüksek Olan Öğrencilerin Özelliklerine İlişkin Görüşleri.....	79
Tablo 4. 36. Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Katılım Becerisi Düşük Olan Öğrencilerin Özelliklerine İlişkin Görüşleri.....	80
Tablo 4. 37. Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Katılım Becerisi Yüksek Olan Öğrencilerin Arkadaşlık İlişkilerine İlişkin Görüşleri.....	81
Tablo 4. 38. Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Katılım Becerisi Düşük Olan Öğrencilerin Arkadaşlık İlişkilerine Ait Görüşleri.....	82
Tablo 4. 39. Sosyal Katılım Becerisi Yüksek Olan Öğrencilerin Öğretmenleriyle İletişimi ve Etkileşimi	83
Tablo 4. 40. Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Sosyal Katılım Becerisi Düşük Olan Öğrencilerin Öğretmenleriyle İletişimi ve Etkileşimi	83
Tablo 4. 41. Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Katılım Becerisi Üzerinde Etkili Olan Faktörlere İlişkin Görüşleri.....	84
Tablo 4. 42. Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Katılım Becerisi Düşük Olan Öğrencileri İçin Yaptıkları Uygulamalara İlişkin Görüşleri	85
Tablo 4. 43. Sınıf Öğretmenlerinin, Öğrencilerin Sosyal Katılım Becerisini Geliştirmek İçin Öğretmenlerin Sınıf İçinde ve Okul Dışında Yaptıkları Uygulamalara İlişkin Görüşleri	86
Tablo 4. 44. Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Katılım Becerisi Kazandırmada Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşleri.....	87
Tablo 4. 45. Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Katılım Becerisi Kazandırmada Ebeveyn Etkisine İlişkin Görüşleri	88
Tablo 4. 46. Sınıf Öğretmenlerinin Ebeveynlerin Çocuklarının Sosyal Katılım Becerilerini Geliştirmeleri İçin Yapmaları Gerekenlere İlişkin Görüşleri.....	89
Tablo 4. 47. Sınıf Öğretmenlerinin Ebeveynlerin Çocuklarına Sosyal Katılım Becerisi Kazandırmada Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Görüşleri.....	90
Tablo 4. 48. Sınıf Öğretmenlerinin Öğrencilerin Sosyal Katılım Becerisine Sahip Olma Düzeyine İlişkin Değerlendirmeleri	91

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

MEB	Mili Eğitim Bakanlığı
MYK	Mesleki Yeterlilikler Kurumu
N	Katılımcı Sayısı
NCSS	National Council for the Social Studies
P	Anlamlılık Düzeyi
SD	Serbestlik Derecesi
SBDÖP	Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı
SPSS	Statistical Package for the Social Sciences
SS	Standart Sapma
TYÇ	Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi
$\bar{X}$	Aritmetik Ortalama
%	Yüzde

1. GİRİŞ

Bu bölümde problem durumuna, problem cümlesine, araştırmanın amacına, önemine, sayıltılarına, sınırlılıklarına ve tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Günümüz dünyasında ekonomik, siyasi ve sosyal alanda çok hızlı bir değişimin ve dönüşümün olduğu, bilginin üretilmesi, aktarılması ve kullanılmasına yönelik değişmelerin yaşandığı bir dönem içerisinde bulunmaktadır. Bu hızlı değişim ve dönüşüm, sosyal hayatımızda dolayısıyla sosyal hayatımızın temeli olan eğitim alanında da birçok değişmeyi zorunlu hale getirmektedir (Genç ve Eryaman, 2008).

Bu değişimin eğitim sistemine yönelik getirileri öğrencilerin ön plana çıkarılması, bireysel farklılıklara yönelik uygulamaların tasarlanması, bilginin dışında değer ve becerilerin de kazanılması ve günlük hayatta uygulanabilmesi olarak görülmektedir (Erdoğan, 2019). Yaşanılan bu gelişmelerden dolayı bilgiyi üreten, fonksiyonel olarak kullanabilen, sorun çözebilen, tartışma mantığına sahip, girişken, gelişmiş iletişim yetkinliği olan, kendini başkalarının yerine koyabilen, içinde yaşadığı topluluğa katkı sağlayabilen (MEB,2018) bireyler yetiştirmek önem kazanmıştır. Bu özelliklere sahip olacak bireylerin yetiştirilmesi için etkili bir beceri eğitime ihtiyaç duyulmaktadır.

Özellikle de sürdürülebilir bir toplum yapısının sağlanmasında sosyal bilgiler dersinde kazanılan bilgilerin, beceriler aracılığıyla günlük yaşama yansıtılması gerekmektedir. Sosyal bilgiler bunun sağlanması için oldukça uygun bir derstir (Erdoğan, 2019). Sosyal bilgiler öğrencilere ülkesiyle ve dünya ile ilgili konularda duyarlı davranma; farklı zamanlardaki toplumlararası sosyal, siyasal, kültürel ve ekonomik etkileşimi çözümleme; katılımın önemine inanarak ve farkında olarak toplumsal problemlerin çözümü için özgün fikirler oluşturma becerilerini kazandırmayı hedefler (Kaya ve Ersoy, 2011).

SBDÖP içinde beceriler ilk kez 2005 yılı yer verilmiştir. Bu programda kazandırılması planlanan on beş beceri belirlenmiştir. 2018 yılında hazırlanan programda ise kazandırılması hedeflenen beceri sayısı yirmi yediye çıkarılmıştır. Bu farklılık

yaşamdaki seri değişimin ve insanların bu değişime uyum sağlayabilmesi için lazım olan yeterliklerin değişim ve gelişiminden kaynaklanmaktadır. Aynı zamanda bilişim ve iletişim teknolojisindeki ilerlemelerin normal neticesidir (Akbaba ve Aksoy, 2019).

Yaşanılan toplumsal gerçeklikle yakından ilişkili olan sosyal bilgiler dersi, öğrencilerin okul içinde ve dışındaki öğrenme mekanlarında çevreleri ve diğer insanlarla etkileşim halinde olmalarını sağlayarak; sosyal katılım becerilerini geliştirmek, içinde yaşadıkları toplumun vatandaşlık gerekliliklerini edindirmek ve vatandaş olmaya hazır hale getirmek görevini üstlenmiştir (Deveci,2005). Araştırmanın konusunu oluşturan ve sosyal bilgiler dersine özgü becerilerden olan sosyal katılım becerisi, SBDÖP kapsamında kazandırılması gereken en temel becerilerdendir.

Sosyal katılım becerisinin amaçları; öğrencilerin sosyal duyarlılıkların artırılması, toplumsal problemlerle ilgilenmeleri, problemlere çözüm yolları geliştirmeleri, bu süreçte işbirliği yaparak ve bireysel olarak çalışmaları, mesuliyet alabilmeleri ve projeler gerçekleştirip yürütebilmeleri için birtakım sosyal çalışmalara katılım gerçekleştirmeleri (Öcal ve Altınok, 2012) şeklinde belirtilmektedir. Sosyal katılım becerisi, öğrencilerin bir öğrenme faaliyetine katılması gibi formal süreçlerin yanı sıra; aile içi iş bölümüne, akran ilişkilerine, akrabalık ve komşuluk ilişkilerine katılım gibi toplumsal çevreyle ilgili informal süreçleri de içermektedir (Ocakcı ve Samancı, 2018). Bu çalışmanın amacı da öğrencilerin hayatlarının her alanında bu kadar etkili olan sosyal katılım becerisine, öğrencilerin hangi düzeyde sahip oldukları ve öğretmenlerin sosyal katılım becerisi hakkındaki görüşlerinin neler olduğu ve bu durumların çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir.

Okul, çocukların zamanlarının çoğunu akranlarıyla geçirdikleri, başkalarıyla iyi geçinmeyi öğrendikleri ve sosyal katılım becerilerini geliştirebildikleri doğal ve mükemmel bir ortamdır. Sosyal katılım becerisi çevremizle aktif bir etkileşime girmemizi sağlayan, böylece toplumsal gelişmeye katkıda bulunan temel bir yaşam becerisidir. Dolayısıyla çocuklar okulda bu beceriyi kazanıp geliştirebilirler. Çocuklar okul ortamında akranları tarafından gün içinde birçok kez sosyal testlere tabi tutulurlar ve akranları onlara not verir. Bu test sonucunda başarılı olan çocuk sevilen, başarısız

olan çocuk ise sevilmeyen ve dışlanan olmaktadır. Çocukların birbirlerine uyguladıkları bu sosyal testler sonucunda başarısız olmak, bazen diğer derslerde başarısız olmaktan çok daha acı verici olabilir. Bazı çocuklar için yüksek düzeyde sosyal katılım becerisine sahip olmak, okulda başarılması gereken en zor ders olabilir. Arkadaşları olmayan, bir gruba dahil olamayan çocuklar için okul, çocuğun mutsuz ve yalnız olduğu bir yer olabilir. Dolayısıyla okulda mutsuz olan ve okuldan kaçınan çocuğun akademik anlamda olumsuz etkilenmesi beklenen bir durum olarak karşımıza çıkabilir.

Her çocuğun arkadaşlık ilişkileri ve akranları tarafından kabul görme durumu birbirinden farklıdır. Çocuklar birbirlerini sosyal anlamda değerlendirdikleri için okulda farklı sosyal statüler kazanırlar. Bazı çocuklar yüksek sosyal katılım becerisine sahiptir. Bu çocuklar popülerdir, akranları tarafından sevilir, özgüvenleri yüksektir, iletişim becerileri gelişmiştir, liderdir, akranları üzerinde etkilidir. Sosyal katılım becerisine sahip olmayan ve sosyal katılım becerisi yeterince gelişmemiş olan çocuklar, akranlarının yanında pasif, çekingen, utangaç konumunda olan, akranları tarafından dışlanan, görmezden gelinen, zorbalığa uğrayan, alay edilen çocuklar olarak karşımıza çıkmaktadır. Okulda en çok zorluk yaşayan çocukların akranları tarafından reddedilen çocuklar olduğu görülmektedir.

Sosyal katılım becerisi yüksek olan öğrenciler bazen bu durumu akranlarına karşı lehine bir şekilde kullanabilmektedir. Okulda popüler olarak adlandırılan öğrenciler, sosyal katılım becerisi düşük olan öğrencilere yönelik saldırılara öncülük ederek sosyal statülerini geliştirebileceklerini düşünebilirler. Popüler öğrencilerin beğenisini kazanmak isteyen diğer öğrenciler reddedilen sınıf arkadaşlarına karşı isteyerek iş birliği yapabilirler ve bu durum reddedilen öğrencinin çaresizliğini artırır. Akranları tarafından dışlanan çocuklar, sevilmek kabul görmek ve bir gruba ait hissetmek için her şeyi yapabilir. Bu durum uzun vadede olumsuz sonuçlar doğurabilir. Çocuk bir gruba ait hissetmek için çetelere katılabilir, kötü alışkanlıklar kazanabilir ve hatta suç bile işleyebilir.

Sosyal katılım becerisinin çocukların hayatının her alanında büyük bir öneme sahip olduğu, çocukları psikolojik, sosyolojik, akademik anlamda etkilediği görülmektedir.

Konuyla ilgili yapılan çalışmalardan (Coşkun, 2020; Alabaş, 2018; Kara Yılmaz, 2017; Memişoğlu, 2016; Sömen, 2016; Seyhan, 2014; Karatekin, Kuş ve Merey, 2014; Çelikkaya, 2011; Altınok, 2012; Hayırsever, 2010; Shuler, 2010; Krantz, 1982) elde edilen bilgiler ışığında sosyal katılım becerisinin kazandırılması sürecinde diğer becerilerde de olduğu gibi birçok özelliğin etkili olduğu görülmektedir. Öncelikle, öğretmenlerin becerilerin kazandırılması noktasında belirli bir donanıma sahip olmaları gerekmektedir. Öğretmenler, programda yer alan temel becerilerin öğretimi noktasında, yeterli bilgiye sahip değildir ve beceri kazandırma sürecinde problem yaşamaktadırlar (Mutluer, 2013). Eğitim sisteminde, öğretim programları genel olarak bilgiler üzerine inşa edilmektedir. 2018 yılına ait SBDÖP’de beceriler yerini almıştır ancak bu durum, yüzeysellikten öteye gidememiştir. Programda sosyal katılım becerisinin sadece adının yazıldığı, öğretimi ve uygulama aşamasına dair ayrıntılara yer verilmediği görülmektedir.

1.2. Araştırma Problemi

Araştırmanın problem cümlesini “İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin sosyal katılım beceri düzeyleri nedir?” ve “Sınıf öğretmenlerinin sosyal katılım becerisi hakkındaki düşünceleri nelerdir?” soruları oluşturmaktadır.

1.2.1. Alt Problemler

Araştırmanın ilk problemi olan “İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin sosyal katılım beceri düzeyleri nedir?” sorusuna yönelik alt problemler:

İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin sosyal katılım beceri düzeyleri,

1. Okul türüne göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
2. Cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
3. Kardeş sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
4. Doğum sırasına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
5. Okul öncesi eğitimi alma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

6. Aile yapısına (çekirdek, geniş, anne-baba ayrı) göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
7. Anne eğitime göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
8. Baba eğitime göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
9. Annenin çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
10. En sevdiği derse göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
11. Utangaçlık düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
12. Kişilik özelliğine (içine kapanık- girişken) göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
13. Kitap okuma sıklığına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
14. Kendini en iyi hissettiği duruma (tek başına-başkalarıyla birlikte) göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
15. Karşılaştığı problemler karşısında gösterdiği davranış şekline göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
16. Sürekli birlikte olduğu bir arkadaş grubuna sahip olma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
17. Günlük televizyon izleme süresine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
18. Günlük dijital teknolojileri kullanma süresine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
19. Boş zaman faaliyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Çalışmanın ikinci problemi olan “Sınıf öğretmenlerinin sosyal katılım becerisi hakkındaki düşünceleri nelerdir?” sorusuna yönelik alt problemler:

- 1.Sınıf öğretmenlerinin sosyal katılım becerisi hakkındaki görüşleri nelerdir?
- 2.Sınıf öğretmenlerine göre sosyal katılım becerisi yüksek olan öğrencilerin özellikleri nelerdir?
- 3.Sınıf öğretmenlerine göre sosyal katılım becerisi düşük olan öğrencilerin özellikleri nelerdir?
- 4.Sınıf öğretmenlerine göre sosyal katılım becerisi yüksek olan öğrencilerin arkadaşlık ilişkileri nasıldır?

5. Sınıf öğretmenlerine göre sosyal katılım becerisi düşük olan öğrencilerin arkadaşlık ilişkileri nasıldır?
6. Sınıf öğretmenlerine göre sosyal katılım becerisi yüksek olan öğrencilerin öğretmenleriyle iletişim ve etkileşimi nasıldır?
7. Sınıf öğretmenlerine göre sosyal katılım becerisi düşük olan öğrencilerin öğretmenleriyle iletişim ve etkileşimi nasıldır?
8. Sınıf öğretmenlerine göre öğrencilerin sosyal katılım becerisi üzerinde etkili olan faktörler nelerdir?
9. Sınıf öğretmenlerinin sosyal katılım becerisi düşük olan öğrenciler için yaptıkları uygulamalar nelerdir?
10. Sınıf öğretmenlerine göre öğrencilerin sosyal katılım becerilerini geliştirmek için öğretmenlerin sınıf içinde ve okul dışında yaptıkları uygulamalar nelerdir?
11. Sınıf öğretmenlerine göre öğretmenlerin, sosyal katılım becerisi kazandırmada karşılaştıkları sorunlar nelerdir?
12. Sınıf öğretmenlerine göre ebeveynlerin, sosyal katılım becerisi kazandırmadaki etkisi nedir?
13. Sınıf öğretmenlerine göre ebeveynlerin, çocuklarının sosyal katılım becerilerini geliştirmeleri için yapması gerekenler nelerdir?
14. Sınıf öğretmenlerine göre ebeveynlerin çocuklarına sosyal katılım becerisi kazandırmada karşılaştıkları sorunlar nelerdir?
15. Sınıf öğretmenlerine göre sınıflarındaki öğrencilerin sosyal katılım beceri düzeyleri nedir?

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada, ilkokul 4. sınıf öğrencilerine sosyal katılım becerilerini belirleme ölçeği uygulanarak öğrencilerin sosyal katılım beceri düzeylerinin belirlenmesi, sınıf öğretmenlerine yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanarak sınıf öğretmenlerinin sosyal katılım becerisi hakkındaki düşüncelerinin belirlenmesi ve bu durumların çeşitli değişkenler açısından tespit edilmesi amaçlanmaktadır.

1.4. Araştırmanın Önemi

Okullar, öğrencilerin birçok düşünceyi anlamak için bir araya geldiği, toplumların ortak yararına ve yenilenmesine katkıda bulunan tutum ve davranışların geliştirildiği ve öğrenmenin sosyal deneyimler içine yerleştirildiği yerlerdir. Bu özel mekanlarda öğrencilerin hayatlarını etkileyen birçok beceri eğitim yoluyla kazandırılmaktadır (Homana, Croninger, Torney-Purta, 2010). Eğitim yoluyla kazandırılması beklenen becerilerden olan sosyal katılım becerisi, araştırmamızın konusunu oluşturmaktadır.

Katılım biçimleri üzerinde evrensel olarak olumlu etkiye sahip olan eğitim, her yerde sorun çözücüdür ve sosyal katılım ile eğitim ilişkisi her zaman pozitif yöndedir. Eğitim seviyesi arttıkça sosyal katılım seviyesi de artmaktadır (Campbell, 2006). Eğitim dernek üyeliğinden yerel bir komite başkanlığına, akşam yemeği partisine ev sahipliği yapmaktan kan vermeye kadar birçok katılımın en önemli belirleyicilerindendir. Aynı temel örüntü hem erkekler hem de kadınlar ve tüm ırklar ve kuşaklar için geçerlidir. Kısacası eğitim, sosyal katılımın son derece güçlü bir yordayıcısıdır (Putnam, 2000).

Sosyal katılımın eğitim için bu kadar etkili ve önemli olmasının birçok sebebi bulunmaktadır. Öncelikle sosyal katılım faaliyetleri içerisinde bulunan öğrenciler, akademik (teorik) bilgilerini uygulamaya döktükleri için bilgi alıcı olmaktan çıkarak, bilgi üretme boyutuna geçerler. Bu süreçte öğrencilerin bir dizi toplumsal ve çevresel problemleri çözmek için çoklu disiplin yaklaşımlarını düşündükleri, uyguladıkları, test ettikleri ve değerlendirdikleri görülmektedir (Cress, 2012).

İkincisi, sosyal katılım becerileri gelişmiş olan öğrenci, eleştirel düşünme, yazma, iletişim, matematik ve teknoloji de dahil olmak üzere üst düzey becerileri daha ileri düzeyde öğrenir (Cress 2004). Toplum ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli akademik bilgi ve becerileri birleştirerek öğrenciler, öğrenimlerini derinleştirir ve genişletir.

Üçüncüsü, sosyal katılım becerisi öğrencilerin, duygusal zekasını artırır ve onları toplumsal sorunlar adına duyarlı davranmaya doğru motive eder (Bernacki ve Jaeger 2008). Toplumsal sorunların çözümüne dahil olan öğrenciler, kişilerarası etkililik, farklı bakış açılarında işbirliği yapma yeteneği ve bireyleri, kuruluşları ve toplulukları olumlu yönde etkilemek için öz-yeterlik duygusu kazanırlar.

Kişisel ve sosyal anlamda öğrenciler üzerinde birçok olumlu etkisi bulunan sosyal katılım becerisine ilkökul 4. sınıf öğrencilerinin hangi düzeyde sahip olduğu ve sınıf öğretmenlerinin sosyal katılım becerisi ile ilgili düşünceleri merak edilmektedir. 2018 SBDÖP’de ilkökul dördüncü ve beşinci sınıfta kazandırılması hedeflenen, öğrencilerin okul içinde ve okul dışında çevresindekilerle iletişimleri ve etkileşimleri üzerinde etkili olan, öğrencilerin bugününü etkileyen ve yarınını şekillendiren sosyal katılım becerisinin, öğrencilere belirlenen sınıf aralığında kazandırılması önem arz etmektedir. Yapılan literatür taraması sonucunda Türkiye’de öğrencilerin, sosyal katılım beceri düzeylerini belirlemek adına bir çalışmanın yapılmadığı ve sınıf öğretmenlerinin sosyal katılım becerisi hakkındaki görüşlerine yer veren bir çalışmanın olmadığı görülmüştür. Dolayısıyla bu araştırmadan elde edilen bulgu ve sonuçlar ilkökul 4. sınıf öğrencilerinin sosyal katılım becerisi kazanma düzeylerinin belirlenmesi ve sınıf öğretmenlerinin sosyal katılım becerisi ile ilgili görüşlerinin ortaya konulması açısından önem arz etmektedir. Ayrıca araştırma, konu ile ilgili güncel bilgilerin sunulması sonucu sosyal katılım becerisi literatürüne katkı sağlaması, elde edilen sonuçlarla önerilerin geliştirilmesi ve yapılacak olan çalışmalara yol göstermesi bakımından önemlidir.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma;

1. Ankara ili merkez ilçelerine bağlı devlet ilkokullarında ve özel ilkokullarda öğrenim gören 4. sınıf öğrencileri ile,
2. Ankara ili merkez ilçelerine bağlı devlet ilkokullarında çalışmakta olan sınıf öğretmenleri ile,
3. İnternet üzerinden ulaşılan sınıf öğretmenleri ile,
4. Öğrencilere uygulanan “Sosyal Katılım Becerilerini Belirleme Formu”ndan elde edilen sonuçlar ile,
5. Öğretmenlere uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formunun sonuçları ile,
6. 2019-2020 eğitim-öğretim yılıyla sınırlıdır.

1.6. Araştırmanın Sayıtları

1. İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin ölçekte yer alan soruları samimi bir şekilde ve gerçek görüşleri doğrultusunda cevapladıkları,
2. Veri toplama araçlarının uygulanması sırasında, uygulama şartlarının aynı olduğu ve herhangi bir olumsuz durumun yaşanmadığı,
3. Sınıf öğretmenlerinin, görüşme sorularını gerçek düşünceleri doğrultusunda içtenlikle cevapladıkları varsayılmıştır.

1.7. Tanımlar

Beceri: Öğrencilerin öğrenme aşamalarında kazanılması, ilerletilmesi ve yaşantıya uyarlanması planlanan, bir iş gerçekleştirmek ya da hususu çalışmak için lazım olan yatkınlıktır (Ata, 2015, s.38).

Sosyal katılım: Bireylerin başkaları için koşulları iyileştirmesi veya toplumun geleceğini şekillendirmeye yardımcı olmak için aktif olarak toplum hayatına katılmalarıdır (Adler ve Goggin, 2005, s.241).

Sosyal katılım becerisi: Farklı, ananelere, gereksinimlere, problemlere, kişisel ve toplumsal mesuliyetlerine, adalet ve hürriyetlerin yok sayılmasına hassasiyet duymadır. Küme çalışmalarında, kesin yargıya varmada, çatışma anında bu durumu ortadan kaldıracak fikir üretme, duruma göre önder duruma göre ekip üyesi olarak çalışabilme yeteneğidir. Aynı zamanda ait olduğu çalışma kümesi içindeki kurallara uygun hareket etme, çalışma kümesinin üyeleri ile etkileşime girme; birlikte yaşama ve hukuk değerlerinin toplum tabanına dağılmasında mesuliyet almaya dönük tutumların güçlendirilmesini amaçlayan ve sosyal bilgiler dersi içeriğinde bulunan temel becerilerdendir (Hayırsever ve Kısakürek 2014,s.27).

Sosyal bilgiler: Dünya üzerinde değişen ve gelişen şartlarda bilgiye dayalı takdir hakkını kullanarak problem çözebilen dinamik vatandaşlar yetiştirmek hedefiyle, sosyal ve insani bilimlerden elde edilen bilgi ve metotları kaynaştırarak yararlanan öğretim programıdır (Öztürk, 2012).

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Sosyal Bilgiler

İlgili literatür incelendiğinde “sosyal bilgiler” kavramı için farklı görüş ve tanımların ortaya konulduğu görülmektedir. Sosyal bilgilerin, sosyal bilimler alanındaki disiplinlerden meydana gelmesi, dinamik bir ders olması, kendini sürekli güncellemek durumunda olması bu durumun sebepleri olarak gösterilebilir.

Sosyal Bilgiler; Sönmez’e göre (2005: 455) “sosyal gerçekleri belgelemeye dayalı ilişki kurma süreci ve bunun neticesinde elde edilen canlı bilgilerdir.” Bir başka tanımda Oruç ve Ulusoy (2008, s.123), “yerküreyle ilişkili vakaları sunup nakleden bunların oluş nedenlerini ve neticelerini izah eden, vatandaşlık hak ve görevlerinin, mesuliyetlerinin neler olduğunu niteleyen; kişi ve kendi sosyal ve fiziki bölgesiyle tarihsel süreçteki etkileşimini ortaya koyan enformasyonlar toplamıdır” demiştir. Erden (tarihsiz:8) ise “ilköğretimde ideal vatandaş yetiştirmek hedefiyle, sosyal bilimler alanlarından derlenmiş bilgilerden yola çıkarak, öğrencilere sosyal hayatla alakalı başlıca bilgi, beceri, davranış ve değerlerin aktarıldığı çalışma alanı” şeklinde betimlenmiştir.

Sosyal bilgiler, vatandaş olarak evrensel ve milli değerleri benimseyen, programda belirlenmiş olan becerileri kendi hayatında uygulayabilen, çeşitli bilim dallarının gün yüzüne çıkardığı bilgiler ışığında yaşamına yön verebilen kişilerin artmasını sağlamak için geliştirilmiş; kendini güncelleyebilen etkin ve karmaşık bir bilim alanıdır (Çatak, 2016). Bu çerçevede Amerika Birleşik Devletleri’nde Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (National Council for the Social Studies - NCSS)’ ne göre tanımı, içeriği ve amacı ise şöyledir: (NCSS,1993, s.3).

“Sosyal bilgiler, vatandaşlık niteliklerini iyileştiren bilimleri, harmanlayan çalışma alanıdır. Eğitim programında sosyal bilgiler dersi, amacıyla sosyal ve insan bilimleri, kazı bilimi, siyaset bilimi, iktisat, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, ruh bilimi, ilahiyat ve toplum bilimi birlikte beşerî bilimler, matematik ve doğa bilimlerinden ilgi alanı olan bölümleriyle içerikte sistemli, uyumlu ve düzenli çalışmayı benimser. Sosyal bilgilerin öncelikli maksadı, müşterek

yaşanılan dünyada, kültürel ayrılıkları olan bir toplumda, genç bireylere bilgi temelli ve mantık çerçevesi içerisinde hüküm verebilme hünelerlerini yetkinleştirme konusunda destek olmaktır.”

Yukarıda yapılan tanımlar ve açıklamalar doğrultusunda sosyal bilgilerin toplumu, toplumun işleyişini ve insanların toplumla ve birbirleriyle ilişkilerini sosyal bilim disiplinlerinden (tarih, coğrafya, vatandaşlık, sosyoloji, antropoloji, psikoloji vb.) yararlanarak işleyen konu odaklı, dinamik ve disiplinler arası bir çalışma alanıdır şeklinde ifade edebiliriz. Ayrıca sosyal bilgiler, öğrencilerin kim olduklarını, ne olmak istediklerini ve içinde yaşamak istedikleri toplumu anlamalarını sağlama sürecinin ayrılmaz bir parçasıdır.

Günümüzde demokratik bireyler yetiştirme çabası eğitim alanındaki bütün etkinliklerin içeriğinde bulunsa dahi bu misyonun yerine getirilebilmesi, eğitim kurumlarında sosyal bilgiler dersi vasıtasıyla sağlanmaktadır (Çubukçu ve Gültekin, 2006). Sosyal bilgiler, “temel eğitim öğrencilerinin değişen ve sürekli gelişen dünya düzeninde, hayatlarında gerekli olan bilgi, beceri, değer ve tutumlarını geliştirmek amacıyla içeriğini temelde sosyal ve beşerî bilimlerden alan ve yeri geldiğinde insana dair her türlü disiplin ve çalışma alanından da yararlanan bir öğretim programı ve bir temel eğitim dersidir” (Sever 2015: 3). Sosyal bilgiler dersinin kapsamlı tanımı 2005 yılında yayınlanan SBDÖP ‘de yapılmıştır:

“Sosyal bilgiler, bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren, insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir derstir” (MEB, 2005).

Sosyal bilgiler, pedagojik ilkelerle birlikte öğrenciler için basitleştirilmiş şekli olup öğrencilerin, cemiyet içindeki bağlantılarıyla alakalı bilgi ve tecrübelerini yetkinleştirmesine imkân sağlayan; şahsını, görüşlerini ve değerlerini keşfetme ortamı sağlayan bir ders olarak karşımıza çıkmaktadır (MEB, 2005; Kabapınar, 2014). Bu bağlamda Sosyal bilgiler dersi öğrencilerin içinde yaşamış oldukları topluma ve kültüre uyum sağlama sürecini hızlandırmayı, yaşamış olduğu çevreden hareketle

dünyayı ve dünyada meydana gelen olayları anlamalarını, insanlığı ilgilendiren toplumsal ve çevresel sorunlara karşı çözümler üretmelerini, demokratik değerlerini benimseyen, iyi birer vatandaş olmalarını amaçlamaktadır (Kaymakçı, 2010).

Sosyal bilgiler dersinin öğrencilere sağladığı faydalar; kişilerin şahıslarını yetkinleştirecek ortamlar oluşturarak, benliklerini teşhis etmelerine destek olması, kavram genellemeleri yaparak kişilerarası münasebetleri geliştirmesi, kişilerin iktisadi yeterliliğin meydana getirilmesi fikrine yardım etmesi, yurttaşlık mesuliyeti ve şuuru oluşması için kişinin dahil olduğu toplum örf, adet, gelenek ve görenekleriyle meydana gelmiş tutumlar edinmesini sağlamasıdır (Sağlamer, 1997' den aktaran Coşkun ve Samancı 2012, s 33). Sosyal bilgiler tanımları içinde becerilere vurgu yapılmasının sebebi olarak; becerilerin öğrencilerin bilgiyi etkili bir şekilde uygulamalarını sağlaması, öğrencilerin sosyal hayata katılımını teşvik ederek toplumsal çatışmaları ve sorunları ele alma yeteneklerini geliştirmesi, öğrencilerin akademik ilerlemesine ve kendilerini geliştirmelerine katkı sağlaması gösterilebilir.

2.2. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Temel Öğeleri

2018 yılında SBDÖP'yi oluşturan öğeler; amaç, kavram, değer, kazanım, öğrenme alanı, yetkinlik ve beceri olmak üzere yedi ana başlık olarak belirlenmiştir. Bu başlıklara aşağıda ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir.

2.2.1. Sosyal Bilgiler Dersinin Amaçları

Öğrencilerin dördüncü ve yedinci sınıf arasında sosyal bilgiler dersinde kazanmaları gereken on sekiz amaca yer verilmiştir. Dersin programının amaçları aşağıda belirtilmiştir (MEB, 2018, s.8).

1. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, millî bilince sahip birer vatandaş olarak yetişir.
2. Atatürk ilke ve inkılaplarının, Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrayıp demokratik, laik, millî ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olur.

3. Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilir.
4. Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul eder.
5. Yaşadığı çevre ile dünyanın genel coğrafi özelliklerini tanıyarak insan ile çevre arasındaki etkileşimi açıklamaları ve mekân algılama becerilerini geliştirir.
6. Doğal çevrenin ve kaynakların sınırlılığının farkına varıp çevre duyarlılığı içerisinde doğal kaynakları korumaya çalışmaları ve sürdürülebilir bir çevre anlayışına sahip olur.
7. Doğru ve güvenilir bilgiye ulaşma yollarını bilen bireyler olarak eleştirel düşünme becerisine sahip olur.
8. Ekonominin temel kavramlarını anlayarak kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde millî ekonominin yerini kavrar.
9. Çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli ve saygın olduğuna inanır.
10. Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesneler, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirlemeleri, değişim ve sürekliliği algılar.
11. Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini bilinçli kullanır.
12. Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlakı gözetir.
13. Toplumsal ilişkileri düzenlemek ve karşılaştığı sorunları çözmek için temel iletişim becerileri ile sosyal bilimlerin temel kavram ve yöntemlerini kullanır.
14. Katılımın önemine inanmaları, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için görüşler belirtir.
15. İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, laiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçlerini ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenler.

16. Millî, manevi değerleri ile evrensel değerleri benimseyerek erdemli insan olmanın önemini ve yollarını bilir.

17. Ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösterir.

18. Özgür birer birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varır.

Yukarıda belirtilmiş olan sosyal bilgiler dersinin bu on sekiz amacı, kazandırmayı hedeflediği bilgi, beceri ve değer bakımından incelendiğinde; insan hakları, laiklik, milli hâkimiyet, demokrasi, cumhuriyet terimlerini; ulusal ve manevi değerlerle uluslararası değerleri kabullenen faziletli vatandaş olmanın yollarını; teknoloji ve bilimin ilerleme serüvenine ve birlikte yaşamaya tesirlerini; sosyal bilimlerin temel kavram ve becerilerini; hakiki ve emin olunan bilgiye erişim yollarını; ekonominin temel kavramlarını; hayatını sürdürdüğü toplumun ve dünyanın genel coğrafi misyonunu; Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak sahip olduğu hakları; hukuk kurallarının toplumun tüm bireylerini bağlayıcılığını; her birey, kuruluş/kurumların kanunlar nezdinde eşitliğini; Türk töresini, ananesini ve tarihini meydana getiren esas unsurlarını ve süreçlerini bilmeyi hedeflemektedir.

Belirtilen amaçlarda hukuk okuryazarlığı, öz denetim, yenilikçi düşünme, değişim ve devamlılığı özümseme, iletişim, sosyal katılım, Türkçe dilini etkili, düzgün, kurallarına uygun, güzel ve akıcı kullanma, eleştirel düşünme, finansal okuryazarlık, çevre okuryazarlığı ve mekanı algılama kazandırılması hedeflenen beceriler olarak belirlenirken; duyarlılık, sorumluluk, bağımsızlık vatanseverlik, bilimsellik, adalet, eşitlik, özgürlük, dürüstlük, saygı ve sevgi ise kazandırılması hedeflenen değerler olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.2.2. Kavramlar

İnsan düşüncesinin esas yapıları olan kavramlar, obje veya olguların dolambaçlı ve dolambaçsız gözlenebilen niteliklerinden meydana gelmektedir. Zihni gruplandırma olmalarından varlıklarını yaşadığımız dünya yerine fikirlerde sürdürürler. Yaşamın devam ettiği dünyada, sadece ifadeleri örnekleyen olgular bulunabilir (MEB, 2005).

Yeni deneyimler sonucu edinilen kavramların nitelikleri kalite ve ölçü bakımından farklılaşırlar. Keza kavramlar daima, tekrardan isimlendirilebilirler. Kavramların kimi özellikleri, bazı zamanlarda tek kavram yerine birden daha fazla kavram için olabilir. Çok boyutlu olarak isimlendirilen bu kavramlar dille alakalıdır. Denilebilir ki, kişilerin zihni faaliyetleri geliştirdikleri kavramlarla kısıtlıdır. Kazanıldığı yoldan bağımsız olarak, bunlara sadece şahsın bireysel yaşantısı mana katar (MEB, 2005).

Düşünme ve anlamamanın gerçekleşmesinin temelini kavramlar oluşturur. İçerisinde birçok sosyal bilimi barındıran sosyal bilgiler dersinin, sosyal bilimlerin tüm disiplinlerinden kendine ait kavramları bulunmaktadır. Bilim dalına veya disipline ilişkin temel kavramlar, verilmesi düşünülen içeriğin doğru ve basit bir şekilde anlaşılmasını sağlar. Kavramlarla birlikte gerçekleştirilen öğrenme, bireyi ezberden kurtarmanın yanı sıra genellemelerin yanlış yapılmaması ve doğru çıkarımların gerçekleşmesi imkanını sunar (Çoban ve Akşit, 2018). Bu bağlamda “sosyal bilgiler eğitiminin amacı içeriğini oluşturan sosyal bilimlerin, insan hakları ve vatandaşlık bilgisinin kavramlarını anlamlı olarak öğretmek ve bu kavramların günlük hayatta nasıl kullanıldığı hakkında öğrencilere etkinlikler aracılığıyla gerçek yaşamdan örnekler sunmaktır” (Sabancı, 2008.s.67).

Kavram öğretimi planlı olarak okullarda gerçekleşir. “Kavram açısından zengin olan sosyal bilgiler dersinde kavram öğretiminin önemi bir adım öne çıkmaktadır.” (Memişoğlu ve Tarhan, 2016, s.8). Yapılan çalışmalara göre öğrenciler sosyal bilgiler dersinin işlenmesi esnasında gördükleri kavramları anlama noktasında zorluklarla karşılaşmakta, benzer kavramları birbirlerine karıştırmakta ve yine yakın anlamlı kavramlarda yanılığa düşmektedirler (Yazıcı ve Samancı, 2003).

Kavram öğrenme; kavram oluşturma ve kavram kazanma olmak üzere iki aşamadan oluşmaktadır. Tanıma dayalı olan kavram oluşturma, işleme dayalı olan kavram kazanmanın ön koşuludur. Kavram oluşturma okul öncesi dönemde başlayıp hayat boyu devam ederken, kavram kazanma okul döneminde gerçekleşir. Kavram oluşturma, bireyin tümevarım yoluyla genellemeler veya soyutlamalar yapması sonucu oluşur. Kavram kazanma ise bireyin, kavram oluşturma süreci sonucunda oluşturduğu kavramları ayırıştırma ve gruplandırma işlemidir (Ülgen, 2001).

Kavramlar soyut içeriğe sahip oldukları için kavram öğretimi sürecinde zorluklar yaşanmaktadır. Bu nedenle kavramları somutlaştırmak için kullanılabilecek grafik materyaller geliştirilmiştir. Anlam çözümleme tabloları, kavram ağları ve kavram haritaları bunların başında gelmektedir (Tahiroğlu, 2006).

2.2.3. Değerler

Toplumun beraberliği ve devamlılığı için, toplumun neredeyse tamamı tarafından doğruluğu onaylanmış kurallar olarak nitelendirilen değerler; toplumdaki ideal olan düşünce ve davranış kalıplarını ortaya koyarak; toplumda güzel düşüncelerin ve davranışların oluşturulması, kötü ve olumsuz düşünce ve davranışların ise, iyi ve olumlu düşünce ve davranışlara dönüştürülmesinin sağlanmasında önemli rol oynamaktadırlar (Ulusoy ve Arslan, 2014).

Öğretim programlarında milli, manevi ve evrensel değerleri tanıyan, benimseyen ve içselleştirerek davranışa dönüştüren bireyler yetiştirmek amaçlanmaktadır İyi bir vatandaş, sorumluluk sahibi bir öğrenci, adil bir yönetici, vicdanlı bir öğretmen, mesai saatine riayet eden bir memur, işini doğru ve dürüst yapan bir temizlikçi ve vatanını milletini karşılıksız seven bir nesil yetiştirmek değerler eğitimiyle gerçekleşmektedir (Dinçer ve Gözel, 2019).

Değerlerde bulunması gereken özellikler:

- Değerler toplum ya da bireyler tarafından benimsenen birleştirici olgulardır.
- Toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve bireylerin iyiliği için olduğuna inanılan ölçütlerdir.
- Sadece bilinç değil duygu ve heyecanları da ilgilendiren yargılardır.
- Değerler bireyin bilincinde yer alan ve davranışı yönlendiren güdülerdir.
- Değerlerin normlardan farkı normlardan daha genel ve soyut bir nitelik taşımasıdır. Değer normu da içerir (MEB, 2005).

Değer eğitimi dersi olarak görülen sosyal bilgiler dersinin çok disiplinli olması, tarihsel bir içeriğe sahip olması, farklı kültürleri ve yaşam hikâyelerini barındırması değer öğretimi bakımından bir zenginlik sayılabilir (Kan, 2010). SBDÖP’de yer verilen on sekiz değer aşağıda belirtilmiştir:

1. Adalet
2. Aile birliğine önem verme
3. Bağımsızlık
4. Barış
5. Bilimsellik
6. Çalışkanlık
7. Dayanışma
8. Duyarlılık
9. Dürüstlük
10. Estetik
11. Eşitlik
12. Özgürlük
13. Saygı
14. Sevgi
15. Sorumluluk
16. Tasarruf
17. Vatanseverlik
18. Yardımseverlik (MEB,2018).

2.2.4. Kazanım

Sosyal bilgiler programının en temel çekirdeği olan kazanım, tasarlanmış ve düzenlenmiş yaşantılar yardımıyla eğitilen bireylerin kazanması karar verilen bilgi, yetenek, değer ve davranışlardır (Zayimoğlu, Öztürk, 2011).

2018 SBDÖP incelendiğinde; dördüncü sınıfta otuz üç; beşinci sınıfta otuz dört; altıncı sınıfta otuz beş ve yedinci sınıfta otuz iki kazanım olmak üzere toplamda yüz otuz dört kazanıma yer verilmiştir. Kazanımların gerçekleştirilmesinde yerellik, güncellik, disiplinler arası, yansıtıcı sorgulama, geçmiş bugün- gelecek bağlantısı, zaman-süreklilik-değişim ve esneklik gibi temel ilkeleri dikkate alınmalıdır. Kazanımlarla ilgili güncel ve tartışmalı konular, farklı tartışma teknikleri kullanılarak problem çözme, eleştirel düşünme, kanıt kullanma, karar verme ve araştırma becerileriyle ilişkilendirilerek sınıfa taşınabilir (MEB, 2018).

2.2.5. Öğrenme Alanları

Öğrenme alanı “birbiri ile ilişkili bilgi, beceri ve değerlerin bir bütün olarak görülebildiği, öğrenmeyi organize eden disiplinler arası bir yapıdır” (MEB, 2018, s.11). SBDÖP yedi öğrenme alanı çerçevesinde yapılandırılmıştır. Bu öğrenme alanları aşağıda belirtilmiştir:

1. Birey ve toplum,
2. Kültür ve miras,
3. İnsanlar, yerler ve çevreler,
4. Bilim, teknoloji ve toplum,
5. Üretim, dağıtım ve tüketim,
6. Etkin vatandaşlık,
7. Küresel bağlantılar (MEB, 2018).

Bir ya da birden fazla akademik disiplini içeren, 4. sınıftan 7. sınıfa kadar sarmal bir yapı içinde devam eden öğrenme alanları oluşturulurken; öğrenciye görelilik, etkin katılım, yakından uzağa, somuttan soyuta vb. öğretim ilkeleri göz önünde bulundurulmuştur (Zayimoğlu, Öztürk, 2011).

Tablo 2.1. 'de belirtildiği gibi, öğrenme alanları bazı akademik disiplinlerle eşleştirilmiştir. “Bilim, Teknoloji ve Toplum” ile “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanlarını oluşturan baskın bir disiplin olmadığından, bu alanlar birden fazla temel disiplini içerdiği için disiplinler arası şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 2. 1. Sosyal bilgiler dersi öğrenme alanları ve temel disiplinler (MEB,2018)

Öğrenme Alanı	Temel Disiplin
Birey ve Toplum	Psikoloji ve Sosyoloji
Kültür ve Miras	Tarih
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Coğrafya
Bilim Teknoloji ve Toplum	Disiplinler Arası
Üretim, Dağıtım ve Tüketim”	Ekonomi
Etkin Vatandaşlık,	Sosyoloji ve Vatandaşlık Bilgisi
Küresel Bağlantılar	Disiplinler Arası

2.2.6. Yetkinlik

Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi (TYÇ) kapsamında "yetkinlik; bilgi ve becerilerin bir çalışma veya öğrenme ortamında sorumluluk olarak ve/veya özerk çalışma göstererek kullanılması, öğrenme gereksinimlerinin belirlenmesi ve karşılanması, toplumsal ve etik meselelerin ve sorumlulukların dikkate alınması” olarak tanımlanmıştır (Mesleki Yeterlilikler Kurumu (MYK), 2015).

Öğrencilerin hem ulusal hem de küresel seviyede; bireysel, toplumsal, akademik ve çalışma yaşantılarında ihtiyaç hissedecekleri yetenek gösterge çizelgesi olan olgunluklar Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi tarafından belirlenmiştir. TYÇ tarafından belirlenen sekiz anahtar yetkinliğe aşağıda yer verilmiştir:

1. Anadilde iletişim
2. Yabancı dillerde iletişim
3. Matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide yetkinlik
4. Dijital yetkinlik
5. Öğrenmeyi öğrenme
6. Sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler
7. İniyatif alma ve girişimcilik
8. Kültürel farkındalık ve ifade (MEB, 2018).

2.2.7. Beceri

TYÇ kapsamında beceri; “bir çalışma veya öğrenme alanında edinilen mantıksal, sezgisel ve yaratıcı düşünme ile el becerisi, yöntem, materyal, araç ve gereçleri kullanabilmeyi gerektiren, bilgiyi kullanma ve problem çözme” olarak tanımlanmıştır (MYK, 2015).

Beceri kavramı, ilgili literatürde farklı açıklama ve tanımlarla karşımıza çıkmaktadır. “Beceri bilginin, duyuşsal alanın ve davranışların doğrudan bağlantılı olduğu tamamlayıcı bir faktördür” (Karatekin ve Yılmaz, 2019, s.35). Bir başka tanımda Akbaba ve Aksoy (2019, s. IX) beceriyi “Hem bilgi birikimi gerektiren hem de performans içeren bir eylem olan beceri; bireyin fiziksel ve psikolojik çaba göstererek bir işi kolaylıkla ve ustalıkla yapabilmesidir” şeklinde tanımlamışlardır. Hotaman (2008) ise beceriyi tanımlarken bilgilerin uygulamaya yönelik kullanılması boyutuna vurgu yapmış ve becerilerin gelişiminin bilgi düzeyindeki öğrenmelerle doğru orantılı olduğundan bahsetmiştir.

Quiesse’ye (2007) göre beceri, “Bir uyarıcıya karşı verilen tepkiye karşı olan davranıştan farklıdır. Beceri, bireyin bilinçli, aktif ve istekli olarak yürüttüğü, bütün

zihinsel ve fiziksel kaynaklarını harekete geçirdiği bir süreçtir.” (Aktaran Türker, 2019, 59). “Bilişsel ve psikomotor süreçlerin bir arada olduğu beceri, bilgi ve eylemin bütünleştiği sistematik bir sürecin ürünüdür” (Çoban ve Akşit, 2018, s.482).

Green (2011) becerinin üç temel bileşeninden söz etmektedir. Bunlar:

1. *Üretkenlik*: Becerinin kullanımı değer üretimiyle ilgilidir.
2. *Genişletilebilirlik*: Beceriler eğitimle geliştirilebilir bir niteliktedir.
3. *Sosyallik*: Beceriler sosyal faktörler tarafından belirlenir (Aktaran Çepni, 2019).

Yaşadığımız bilgi çağında donanımlı olmak çok önemlidir. Bireylerin donanımlı olmasında eğitimin payı çok büyüktür. Eğitim-öğretim faaliyetleri çerçevesinde, öğrencilerin kazanması gereken birtakım beceriler vardır. Bireylerin ihtiyaçlarının fazlalığı ve muhtelifliği ile ilişkili olarak; yeni kazanılan beceriler sonrasında kazanılması düşünülen bir veya daha fazla yeni becerinin öğrenimini gerektiren alt yapıyı ve dolayısıyla öğrenmeyi gerektirmektedir (Seferoğlu ve Akbıyık, 2006).

Sosyal bilgiler dersinin temel amacı dünyayla bütünleşmiş bir birey yetiştirmektir. Her bir öğrencinin mutlaka bilgi, beceri, tutum, değer ve davranış olarak gelişmesinin gerekliliği programın temel yaklaşımı olarak belirtilmektedir. Beceri bunların başında gelmektedir (Şimşek ve Öztürk, 2014). Geçmişten günümüze öğretim programları incelendiğinde; sosyal bilgiler eğitiminde beceri temelli programlar 2005 yılı öğretim programıyla başlayıp her geçen yıl daha önemli hale gelmiştir. SBDÖP’de de becerilere önem verildiği görülmektedir. 2005 programında öğrencilere kazandırılması gereken on beş beceriye yer verilirken; 2018 programında öğrencilere kazandırılması gereken beceri sayısı yirmi yediye çıkmıştır. Bu becerilerin bir kısmı önceki programda yer almakla birlikte birtakım yeni beceriler de programa dâhil edilmiştir. 2018 yılına ait SBDÖP’de, TYÇ ile uyumlu olarak yer alan becerilere aşağıda yer verilmiştir: (MEB, 2018, s.9).

1. Araştırma
2. Çevre okuryazarlığı
3. Değişim ve sürekliliği algılama

4. Dijital okuryazarlık
5. Eleştirel düşünme
6. Empati
7. Finansal okuryazarlık
8. Girişimcilik
9. Gözlem
10. Harita okuryazarlığı
11. Hukuk okuryazarlığı
12. İletişim
13. İş birliği
14. Kalıp yargı ve önyargıyı fark etme
15. Kanıt kullanma
16. Karar verme
17. Konum analizi
18. Medya okuryazarlığı
19. Mekânı algılama
20. Öz denetim
21. Politik okuryazarlık
22. Problem çözme
23. Sosyal katılım
24. Tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama
25. Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma
26. Yenilikçi düşünme
27. Zaman ve kronolojiyi algılama (MEB,2018).

2.3. Sosyal Bilgilerde Beceri Eğitimi

Bilişim ve iletişim alanında ortaya çıkan teknolojik gelişmeler her yüzyılda eğitim alanını farklı bir şekilde etkilemiştir. 21.yüzyıl eğitim alanı, önceki yüzyıllardan özgün anlayışıyla belirgin olarak ayrılır. “İçinde bulunduğumuz yüzyıl teknolojik gelişmelerin, toplumsal olayların ve bireylere bakış açılarının devletlere, toplumlara, kurumlara ve süreçlere dönüştürücü etkilerde bulunduğu bir yapıdadır. Bu etkilerden kurum bazında devletin okullarının, süreç kapsamında eğitim-öğretim süreçlerinin izole edilmesi mümkün değildir” (Erdoğan, 2019, s.199).

Bilim ve teknolojideki ilerlemeler ve değişimler, kişilerin üstlenmesi istenen görevleri direkt etkilemektedir. Bu değişim bilgiyi üretip fonksiyonel kullanabilen, eleştirel düşünüp sorun çözen, girişimci ruhlu, kararlı, kolay iletişim kurabilen, kendini karşısındakinin yerine koyup ona göre karar verebilen, toplumun diğer fertlerine ve ait olduğu kültüre katkı sağlayan vb. niteliklerdeki bireyi tanımlamaktadır (MEB, 2018, s3). “Bireylerin 21. yüzyıl istihdamında pay sahibi olabilmeleri için temel bilgi ve temel beceriler ile edindikleri okul diplomaları yeterli olmamakta, sahip oldukları temel becerilerinin ötesinde, 21. yüzyıl becerileri olarak adlandırabileceğimiz bir dizi beceriye sahip olmaları gerekmektedir” (Eryılmaz ve Uluyol,2015, s.210). “21.yüzyıl dünyasında yaratıcı ve eleştirel düşünen, problem çözen, sorumluluk ve duyarlılık duyguları gelişmiş, yaşam boyu öğrenmeyi benimsemiş insan nitelikleri ön plana çıkartılmıştır” (Gürgil, 2019, s.2). 21. yüzyıl becerilerinin en fazla kabul gören sınıflaması üç ana başlıkta ve on üç maddede toplanmaktadır. Bunlar:

- 1.Öğrenme ve Yenilikçilik Becerileri: Yaratıcı düşünme, eleştirel düşünme, problem çözme, iletişim, iş birliği.
2. Bilgi, Medya ve Teknoloji Becerileri: Bilgi okuryazarlığı, bilgi ve iletişim teknolojileri okuryazarlığı, medya okuryazarlığı.
3. Yaşam ve Kariyer Becerileri: Esneklik ve uyum, kendini yönetme, üretkenlik ve hesap verebilirlik, liderlik (Partnership For 21st Century Skills, 2013’ten akt. Eryılmaz ve Uluyol, 2015, s.211).

Gelecekte yaşanacak olan teknolojik ve sosyolojik gelişmeler, beceri çeşitliliğini arttıracak ve toplumlar, bu becerileri kendi fertlerine kazandırmak için birtakım

çalışmalar yapacaktır. Beceriler sistemli bir şekilde eğitim kurumları aracılığıyla kazandırılmaktadır. Okutulan ders müfredatları sonraki nesillerden göstermesi düşünülen becerilerin de verildiği içerikleri kapsamaktadır (Aksoy, Akbaba ve Kılcan, 2019, s. III). Günümüzde, eğitimden beklenen düşünebilen kişilerin yetiştirilmesidir. Bunun olabilmesi için de programdaki temel becerilerin yanında diğer becerilerin kazandırılması da önemlidir. Temel ders olan sosyal bilgiler ile gerekli becerilerin tamamına yakınının aktarılabilceği düşünülebilir (Çelikkaya, 2011, s.972).

Sosyal bilgiler öğretimi Öztürk'e (2009:9-10) göre, etkili demokratik yurttaşlık için lazım olan çalışma, düşünme ve bireyler arası grup becerilerini geliştirmeyi amaçlar ve bu bağlamda birtakım hedefler/konular üzerine odaklanır. Bunlar:

Çalışma Becerileri

- Tüm kaynaklarda var olan bilgiye ulaşma, edinme, yorumlama, değerlendirme, elden geçirme ve raporlaştırma,
- Gözlemlene, dinleme, okuma, not tutma, taslak oluşturma, özetleme, iletişim kurma,
- Bilgisayar, video ve diğer elektronik aletler, görsel – işitsel araçlar vb. kullanma,
- Haritaları, küreleri, grafikleri, çizimleri, diyagramları, tabloları, zaman şeritlerini, karikatürleri, şekilleri vb. yorumlama.

Düşünme Becerileri

- Önyargıları, basmakalıp örnekleri, propagandaları, varsayımları ve düşünceleri ortaya çıkarma, inceleme, zanları ve değerleri tanımlama,
- Eleştirel ve yaratıcı düşünme, problem çözme, karar verme, üst düzey kavrama, analiz etme, sentez ve genelleme gibi süreçleri uygulama.

Kişiler Arası ve Grup Becerileri

- Takım, komite ve etkinlik grubu gibi büyük ve küçük gruplarda çalışma,
- Başkalarına saygı gösterme, onların duygu ve ihtiyaçlarına karşı duyarlı olma,
- Grup planlaması, tartışma, değerlendirme, rol alma, problem çözme ve karar verme ile meşgul olma,
- Lider ve takipçiler olarak roller alma, grup standartları ve kararlarının oluşumuna katılma, uygulamada görev almadır.

Öğrencilerin kazandıkları beceriyi günlük hayatta kullanması beklenmektedir. Toplumsal yapıdan oluşan içeriğiyle sosyal bilgiler dersi günlük yaşamla bağlantı kurulması noktasında önemli bir avantaja sahiptir (Çelikkaya ve Kürümlüoğlu, 2017).

Tablo 2.2 de belirtildiği gibi 2018 sosyal bilgiler dersi programında yer alan becerilerin 4. 5. 6. ve 7. sınıflar için, hangi öğrenme alanının içinde yer aldığı ifade edilmiştir.

Tablo 2. 2. Sosyal bilgiler dersi öğrenme alanları ve kazandırılması istenilen beceriler. (MEB, 2018)

Sınıf	Öğrenme Alanı	Kazandırılması İstenilen Beceriler
4	Birey ve Toplum	Kanıt kullanma-Zaman ve kronolojiyi algılama-Empati kurma
	Kültür ve Miras	Zaman ve kronolojiyi algılama Değişim ve sürekliliği algılama
	İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Mekânı algılama-Harita kullanma- Konum analizi-Tablo, grafik, diyagram çizme ve yorumlama
	Bilim, Teknoloji ve Toplum	Değişim ve yenilikçilik
	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Karar verme-Finansal okuryazarlık
	Etkin Vatandaşlık	Sosyal katılım-Karar verme
	Küresel Bağlantılar	Araştırma Empati
5	Birey ve Toplum	Sosyal katılım
	Kültür ve Miras	Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma- Araştırma
	İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Harita okuryazarlığı-Çevre Okuryazarlığı-Gözlem
	Bilim, Teknoloji ve Toplum	Öz denetim Dijital okuryazarlık
	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Yenilikçilik-Girişimcilik-Araştırma
	Etkin Vatandaşlık	Araştırma-Sosyal katılım
	Küresel Bağlantılar	Araştırma-Yaratıcılık
6	Birey ve Toplum	Eleştirel düşünme-Zaman ve kronolojiyi algılama
	Kültür ve Miras	Zaman ve kronolojiyi algılama
	İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Mekânı algılama-Harita okuryazarlığı
	Bilim, Teknoloji ve Toplum	Yenilikçilik-Araştırma
	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Girişimcilik-Yenilikçilik-Araştırma
	Etkin Vatandaşlık	Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma- Politik okuryazarlık
	Küresel Bağlantılar	Araştırma- Eleştirel düşünme

7	Birey ve Toplum	İletişim- Medya okuryazarlığı
	Kültür ve Miras	Kanıt kullanma
	İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Kanıt kullanma- Problem çözme- Tablo, grafik, diyagram çizme ve yorumlama
	Bilim, Teknoloji ve Toplum	Zaman ve kronolojiyi algılama
	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Araştırma-Değişim ve sürekliliği algılama-Zaman ve kronolojiyi algılama
	Etkin Vatandaşlık	Problem çözme
	Küresel Bağlantılar	İş birliği-Problem çözme- Kalıp yargı ve ön yargıyı fark etme

Tablo 2. 2 incelendiğine sosyal bilgiler dersi öğrenme alanları ile öğrenme alanlarında kazandırılması istenilen becerilerin yer aldığı görülmektedir. Araştırmamızın konusunu oluşturan sosyal katılım becerisinin sadece dördüncü ve beşinci sınıfta öğrenme alanlarıyla ilişkilendirildiği görülmektedir. Sosyal katılım becerisi dördüncü sınıfta etkin vatandaşlık öğrenme alanında, beşinci sınıfta ise etkin vatandaşlık ve birey ve toplum öğrenme alanlarında kazandırılması gereken beceri olarak verilmiştir. Dolayısıyla öğrencilerin sosyal katılım becerisini dördüncü ve beşinci sınıfta kazanmaları gerekmektedir.

Sosyal bilgiler programında yer alan beceriler, öğrencileri günümüz şartlarına uygun şekilde yetiştirmeyi hedeflemektedir. Ayrıca, öğrenme sürecinde kazanılması, geliştirilmesi, hayata aktarılması düşünülen yetenekler, aynı zamanda öğrencilerin programdaki konu ve etkinlikleri daha kalıcı ve anlamlı şekilde öğrenmesine destek olan öğeler olarak görülmektedir (Safran, 2008).

Palaz (2019) beceri eğitiminin, eğitim ve öğretim etkinliklerinde önem kazanmasının, hayatın gün geçtikçe zorlaşarak karmaşık bir hal alması, eğitimli insan sayısının artması ve farklı becerilere sahip insanlara ihtiyaç duyulmasından kaynaklandığını belirtmektedir.

İlkokul ve ortaokul düzeyinde edinilen bilgi ve beceriler, sonraki öğretim basamakları için temel oluşturur. Bu temel eğitim basamağı, toplumun eğitim sistemiyle birlikte bütün sistemlerini olumlu/olumsuz etkilemektedir. İlkokul ve ortaokul basamağında yer alan sosyal bilgiler dersiyle bu etkilerin istenilen yönde olması büyük ölçüde

sağlanmaktadır (Özdemir, 2006). Beceri öğretimi sürecinde dört önemli hususa dikkat edilmesi gerekir. Bunlar:

1. Beceriler öğretimde kullanılan bir unsur değildir, öğretimin bütünleştirici ve ayrılmaz bir parçasıdır.
2. Becerilerin bir öğretimsel içerik içerisinde, fonksiyonel olarak öğretilmesi gerekir.
3. Beceriler, sıralı ve açık bir şekilde öğretilmelidir.
4. Beceri öğretiminin, öğrencilerin yetenekleri, deneyimleri, olgunlukları ve yaşlarına uygun bir biçimde gerçekleştirilmesi gerekir (Kaya,2015).

Becerilerin öğretiminde öğretmen, öğrenmeyi kolaylaştıran ve rehberlik eden olmalıdır. Öğretmen beceriye göre içeriği planlamalı, uygun yöntem ve teknikleri seçmeli ve becerinin gelişim sürecini ve düzeyini değerlendirmelidir. Becerinin kazandırılma sürecinde öğrencinin aktif katılımı sağlanmalıdır (Türker, 2019).

2.4. Sosyal Beceriler

Her birey çevresiyle etkileşim içinde olma ve bu etkileşimi devam ettirme çabasıdır. Bireyler çevreleriyle iletişim kurarak etkileşim içinde bulunur. Etkileşim içinde sağlıklı ilişkiler kurmak nitelikli ve yeteri kadar sosyal beceri kazanarak olur (Deniz ve Eryılmaz, 2019). Sosyal beceri, “bireylerin bulundukları sosyal ortamlara uygun davranmalarına, toplum içerisinde yer edinebilmelerine ve kişilerarası iletişimlerini olumlu bir şekilde gerçekleştirebilmelerine etki eden tutum, davranış ve düşüncelerin genel adıdır” (Samancı ve Uçan, 2017, s.281).

Sosyal becerilerle ilgili birçok tanım bulunmaktadır. Sosyal beceri içinde çeşitli disiplinlerle alakalı çok fazla sayıda kavramın bulunması, farklı tanımların ortaya çıkmasına sebebiyet vermektedir. Sosyal beceriler; “sosyal ilişkileri başlatan, devamını sağlayan, sosyal ilişkilerde yaşanan sorunların çözümünde kolaylık oluşturan, bireylere sosyal ortamlarda olumlu sonuçlar kazandıran sözel olan ya da sözel olmayan öğrenilmiş davranışlardır” (Gülay ve Akman, 2009). Bir başka tanımda Çubukçu ve Gültekin (2006, s.167) Sosyal beceriler,” çeşitli etkileşimlerde kişinin kendine ait ve empati kurarak diğer bireylere ait olan duygu, düşünce ve davranışları

anlama ve o zihniyete yaraşır davranışlar gösterebilmesidir” demektedir. Karataş’a (2019, s.2) göre sosyal beceriler;” kişinin müspet sosyal ilişkiler kurmasına ve devam etmesine izin veren, akran kabulüne ve tatmin edici okul entegrasyonuna katkı sağlayan ve kişinin daha geniş sosyal çevreyle güçlü biçimde baş edebilmesine imkan sağlayan yetkinlikler kümesidir.” “Sosyal beceri, olumlu sosyal etkileşimlerin başlaması ve devam etmesi için gerekli olan olumlu sosyal davranışlardır” (La Greca, 1993’ten aktaran Çelik, 2007:7).

Sosyal beceriler, duygusal bağlamda; “duygularımızı tanıma ve yönetme, başkalarına karşı ilgi ve şefkat geliştirme, pozitif ilişkiler kurma, sorumlu kararlar alma ve zorlayıcı durumları yapıcı ve etik olarak ele alma odaklıdır (Karataş, 2019, s.3). Cartledge ve Milburn (1983)’ göre Sosyal beceri tanımlarında ortak öğelerin çok fazla olduğu belirtilmektedir. Bunlar:

- 1.Başkalarından olumlu tepkiler getirecek ve olumsuz tepkilerin gelmesini engelleyecek, başkalarıyla etkileşimi olanaklı kılacak, sosyal olarak kabul edilebilir olan öğrenilmiş davranışlar olarak sosyal beceriler,
- 2.Çevrede etki bırakan, hedefe yönelik davranışlar olarak sosyal beceriler,
- 3.Duruma özgü ve sosyal içeriğe göre değişen sosyal beceriler,
- 4.Hem belirli gözlenebilir davranışlar hem de gözlenemeyen bilişsel ve duygusal öğeler içeren davranışlar olarak sosyal becerilerdir (Aktaran Çubukçu ve Gültekin, 2006:159-160).

Akfırat-Önalın’a (2006) göre ilgili literatürde sosyal beceriler; kişinin başkalarıyla birlikte pozitif etkileşimi başlatma ve devam ettirme davranışları, grupta bir işi yürütme becerileri, sorumluluk alma, duygulara yönelik beceriler, saldırgan davranışlar ile başa çıkmaya yönelik beceriler, stres durumuyla başa çıkmaya yönelik beceriler, plan yapma ve problem çözme becerileri, kendini kontrol ve atılganlık becerileri şeklinde ele alınmaktadır.

Shepherd (1983) ise sosyal becerileri aşağıdaki gibi dört boyutta incelemiştir:

1. Kişinin kendisine ait davranışlar: Sonuçları kabullenme, ahlaki tutum, duyguları yansıtabilme, benliğine karşı olumlu davranış, öz bakım, akılsel davranma.
2. Çevreye ilişkin davranışlar: Çevresi ile ilgilenme, tehlikeyle başa çıkma, çevresinde hareket etme.
3. Kişilerarası davranışlar: Otoriteyi kabul etme, dikkat toplama, başkalarına yardım etme, çatışmaları çözebilme, başkalarını selamlama, diğerlerine karşı pozitif tutum, mülkiyet fikri.
4. Görevle ilişkili davranışlar: Soru sorma, sorulara cevap verme, sınıf tartışmalarına katılma, bağımsız çalışma, grup etkinliklerine katılma, sorumluluklarını yerine getirme, kurallara uyma (Akt. Akfırat, Önal, 2006:43-44).

Bacanlı'ya (2004) göre toplumsal yaşamın meydana getirdiği muhtelif haller kişilerin bunlarla alakalı entegrasyon problemlerini zamanla arttırmaktadır. Kişilerin uyum sorunlarıyla baş etmelerine yardımcı olmak ve uyum sorunları yaşamalarını önlemek amacıyla okullarda yaşam becerilerinin öğretimine yer verilmiştir. Bu beceriler çocuğu yetişkinliğe hazırlamanın bir parçası olarak görülmektedir. Carter ve Sugai (1988) ise “Sosyal beceriler, öteki insanlarla iletişim kurmayı kolaylaştırıcı olması sebebiyle kişilerin yaşamlarında önemli rol oynamaktadır. Bu temel becerileri birçok çocuk kendi kendine kazanamamaktadır. Sosyal becerilerin kazanılamaması akademik başarıda, karşılıklı etkileşimlerde ve uyum sağlamada etkili bir faktördür” (Aktaran Noz, 2018:23) demişlerdir.

Sosyal becerilerin öğrenilebilir davranışlar olması okullara önemli bir görev yüklemektedir. Çünkü çocukların uygun sosyal becerileri öğrenmeleri, yaşamlarında onların çevreleri ile etkili iletişim kurmalarına olanak sağlayacaktır (Deniz ve Eryılmaz,2019). Her bireye sosyal beceri eğitimi vermek yararlı olabilir; ancak ilköğretim ve ortaokul öğrencilerine bu eğitimin verilmesi, onların iletişim becerilerinin gelişmesine katkı sağlar. Öğrencilere verilen bu eğitim, onların yaşamlarının çeşitli alanlarındaki performanslarını olumlu yönde etkiler (Çelik, 2007). Çünkü bireyin içinde yaşadığı toplumun bir üyesi haline gelmesi, toplumun bir parçası olduğunun bilincine varması ve toplumsal sorumluluklarını yerine getirmesi bireyin sosyal yaşamda gerekli olan sosyal becerileri kazanması ile olanaklıdır (Çubukçu ve Gültekin, 2006).

Kaya'ya (2015: 267) göre sosyal bilgiler öğretiminin, öğrencilere kazandırdığı bazı sosyal beceriler bulunmaktadır. Bunlar:

1. Yaşamsal Beceriler: Dinleme, yönergeleri takip etme, dikkat dağınıklığının üstesinden gelme, kendisiyle konuşma.
2. Problem Çözme Becerileri: Yardım isteyebilme, özür dileyebilme, ne yapacağına karar verebilme, sonuçlara katlanabilme.
3. Kişilerarası Beceriler: Paylaşım, dönüşü bekleme, bir etkinliğe katılma.
4. Çatışma Çözme Becerileri: Alay edilmeye, kaybetmeye (oyunda ya da bir arkadaşını kaybetme vb.), akran baskısıyla baş edebilme.

Karataş'a (2019:5-6) göre öğrencilerin düşük ve yüksek sosyal becerilere sahip olmasının sonuçları şunlardır:

Düşük sosyal becerilerin sonuçları:

- Ebeveynler, öğretmenler ve akranlarla kişiler arası ilişkilerde zorluklar yaşar.
- Yüksek düzeyde akran reddi ile karşılaşabilir.
- Depresyon, saldırganlık ve endişe belirtileri gösterebilirler.
- Düşük akademik başarı gösterebilirler.
- Suça karışma oranları yüksek olabilir.

Yüksek sosyal becerilerin sonuçları:

- Şiddet, öfke ve kavgadan arınık olumlu bir okul ortamı oluşur.
- Gelecekteki krizler veya diğer stresli yaşam olayları karşısında çocuğun yılmazlığı artar.
- Saldırganlık ve hayal kırıklığıyla uygun baş etme yolları kullanabilen öğrenciler artar.
- Okul olumlu iklim oluşturma konusunda kişisel sorumluluk almaya istekli çocuk sayısında artış gözlenir.

Yukarıda verilen tanımlar ve yapılan açıklamalar incelendiğinde, sosyal becerilerin, yaşamın ilk yıllarından başlayarak desteklenmesi gereken bir beceri olduğu; bireylerin yeterliliğini oluşturan önemli unsurlardan biri olduğu; eksik olması durumunda duygusal ve sosyal alanda ilişki başlatma ve devam ettirme sürecinde sorunların olduğu tespit edilmiştir.

2.5. Sosyal Katılım

Sosyal katılım bireylerin, başkaları için koşulları iyileştirmesi veya toplumun geleceğini şekillendirmeye yardımcı olmak için aktif olarak toplum hayatına katılmalarıdır (Adler ve Goggin, 2005, s.241). Sosyal katılım kavramı için yapılan tanım ve açıklamalar, dönemin farklı yönlerini vurgulayan farklı yaş gruplarına ait çok çeşitli faaliyetleri kapsamaktadır (Chan ve diğ. 2014, s.2).

Adler ve Goggin (2005.s.237-238) sosyal katılımı farklı boyutlarıyla şu şekilde tanımlamışlardır:

-Toplum hizmeti olarak sosyal katılım: Bireyin bağımsız olarak veya bir grubun içinde, topluma yararına gönüllülük esasına dayalı hizmette bulunması şeklinde vurgulanmasıdır. Örneğin, Vatandaş katılımı; vatandaşlığın sorumluluklarını, yerel toplumu güçlendiren gönüllü hizmet faaliyetlerinde, tek başına veya başkalarıyla birlikte aktif olarak katılma yükümlülüğü ile kucaklamaktır.

-Toplu eylem olarak sosyal katılım: İçinde yaşadığı toplumu geliştirmek adına topluluk halinde yapılan eylemlerdir. Örneğin, sosyal katılım, bireylerin vatandaşlar olarak rolleriyle bir araya geldikleri herhangi bir faaliyettir ve bireyin, kolektif eylem yoluyla, daha geniş sivil toplumu etkilediği araç olarak tanımlanabilir.

-Siyasi eylem olarak sosyal katılım: Bireyin siyasi süreç içinde sorunların çözümü için çabalarını toplu eylemlere yönlendirmesidir. Aktif katılım ve liderlik barındırır.

-Sosyal değişim olarak sosyal katılım: Aktif bir vatandaşın geleceğini şekillendirmek için toplumun yaşamına katılmasıdır. Sosyal katılımın toplumsal değişimin boyutlarını içerir.

Gallant, Smale ve Arai (2010, 183) sosyal katılımı vatandaşları toplumun yararı için harekete geçiren endişe duygusu ve vatandaşların diğer bireylere karşı hissettiği sorumluluk bilinci olarak ifade eder. Dolayısıyla, sosyalleşmeyi serbest zaman olarak nitelendirebilen bireylerin, sosyal katılımı ilişkilendirilebilecek deneyimlere sahip olma potansiyeli yüksektir.

Michael Della Carpini'ye (tarihsiz) göre sosyal katılım, sorunları tanımlamak ve ele almak için tasarlanmış bireysel ve kolektif eylemlerdir. Örgütsel katılıma gösterilen bireysel gönüllülüğten, seçimlere katılmaya kadar birçok biçime sahip olabilir. Bir meseleyi doğrudan ele alma, bir problemi çözmek için bir toplumda başkalarıyla çalışma ya da temsili demokrasi kurumlarıyla etkileşim kurma çabalarını içerebilir. Sosyal katılım, bir aşevinde çalışmak, bir mahalle derneğinde görev yapmak, seçilmiş yetkililere mektup yazmak gibi bir dizi özel aktiviteyi kapsayabilir.

Balsano (2005), Hart ve Kirshner (2009), sosyal katılımın hem bireylere hem de topluma yararı olduğundan ve onların sağlıklı ve başarılı gelişimini olumlu yönde etkilediğinden, sosyal katılımın bireysel gönüllülük, örgütsel katılım, evsiz ailelere yardım etmek ve bir gazeteye mektup yazmak gibi etkinliklerle karşımıza çıkabileceğinden bahsetmişlerdir (Akt. Chan ve diğ.2014, s. 2). Sosyal katılım, arkadaş ziyareti gibi informal aktivitelerden komite hizmeti gibi formal aktivitelere kadar geniş bir kapsama sahiptir ve sosyal sermaye inşa etmede sosyal katılımın payı büyüktür (Putnam, 2000 'den akt. Adler ve Goggin, 2005).

Amna'ya (2012) göre sosyal katılım, tartışıldığı genel referans çevresinde bir bütün olarak ele alındığında değerler tutumlar, inançlar, duygular, bilgi, beceri, davranışlar ve demokrasileri daha güçlü hale getirmek için gerekli niteliklerle ilgilidir. Sosyal katılımın gelişimi; insani değerleri kazanma, öğrenme ve geliştirme, sosyal becerileri öğrenme, kendini anlatabilme ve sosyal norm ve beklentileri benimseme gibi gelişim örneklerini içermektedir.

Ülgen'e (2012:) göre sosyal katılım, bireysel kaynakların sosyal odaklı bir paylaşımıdır. Bu çerçeveden bakıldığında, sosyal katılımın içeriğinde bireyin sosyal anlamda başkalarıyla vakit geçirmesi ve bu süreçte sosyalleşmek adına yaşam

durumlarına ve olaylara katılması (Bedell, Cohn ve Dumas, 2005, s.273), herhangi bir kişi, grup, kurum ile etkileşim içinde bulunma, bir grubun üyesi olma, sosyal hizmetlerde rol alma, bireylerin ve toplumun iyiliğine katkıda bulunma gibi unsurlar ön plana çıkmaktadır (Alabaş ve Kaymakçı, 2019).

Bir davranış olarak sosyal katılım; sosyalleşme veya oylamaya katılım olarak değerlendirilirken, sosyal katılımı ilgili tutumlar ise sosyal kimlik veya sorumluluk duygusu olarak değerlendirilir (Gallant, Smale ve Arai, 2010). Sosyal katılım düzenli olarak yerel ve ulusal siyasi kampanyalara katılma, seçim gününde seçim yerlerinde hizmet etmeye gönüllü olma ve seçimlerde oy kullanma gibi yetişkin faaliyetleri içerir (Nicotera, 2008:222).

Toplum bilimi eğitiminde sosyal katılımın uygulanabilir üç çeşidi ve gerekli şartlar sağlandığında uygulanabilecek iki çeşidi daha vardır (Eldridge, 2012: 34-35).

- 1.Öğrencinin geçmişte ve günümüzdeki sosyal ilişkileri
- 2.Gönüllü hizmet faaliyetlerinde öğrencilere sosyal katılım fırsatı sunan sivil toplum kuruluşları ve sosyal kuruluşlar.
- 3.Öğrencilerin sosyal aktiviteler için kendiliğinden gruplar oluşturması
- 4.Tam teşekküllü bir yerel toplum olarak ek fırsatlar sunacak yerleşke örgütleri.
- 5.Kasaba halkı ile iş birliği içinde okul tarafından programı kolaylaştırmak için tasarlanmış, öğrencilerin katılabileceği çeşitli grup programları ve etkinlikler içeren bir kasaba evinin kurulması.

Piskur ve diğ. (2014:212) ise sosyal katılımı genel olarak kabul edilen bir tanımı olmamasına rağmen çocukların diğer insanlarla etkileşimde bulunurken sosyal becerilerini geliştirmesi nedeniyle, pozitif gelişim için önemli bir ön koşul olarak görmektedirler. Birçok çalışmada sosyal katılımın olumlu gelişimsel sonuçlarla ilişkisi olduğu tespit edilmiştir. Sosyal katılım, toplumsal kaygı konularını tanımlamak ve ele almak, bireyin ve toplumun refahını arttırmak amacıyla yapılan bireysel ve toplu faaliyetleri içerir. Okullar ve toplumlar, öğrencileri yönetmek yerine onların enerjisini ve bilgisini kullanabildiklerinde daha iyi işlev görebilirler (Chan ve diğ. 2014, s.2).

Okullar, sosyal içerik ve becerileri titizlikle öğrettiklerinde, sorunları tartışmak için demokratik bir sınıf ortamı oluşturdıklarında, seçim sürecinin önemini vurguladıklarında ve katılımcı bir okul kültürünü teşvik ettiklerinde sosyal katılım için en iyi sonuçları elde ederler (Torney, Purta,2002: 203).

Koster ve arkadaşları (2009) ilköğretim alanında yaptığı literatür taramasında sosyal katılımı:

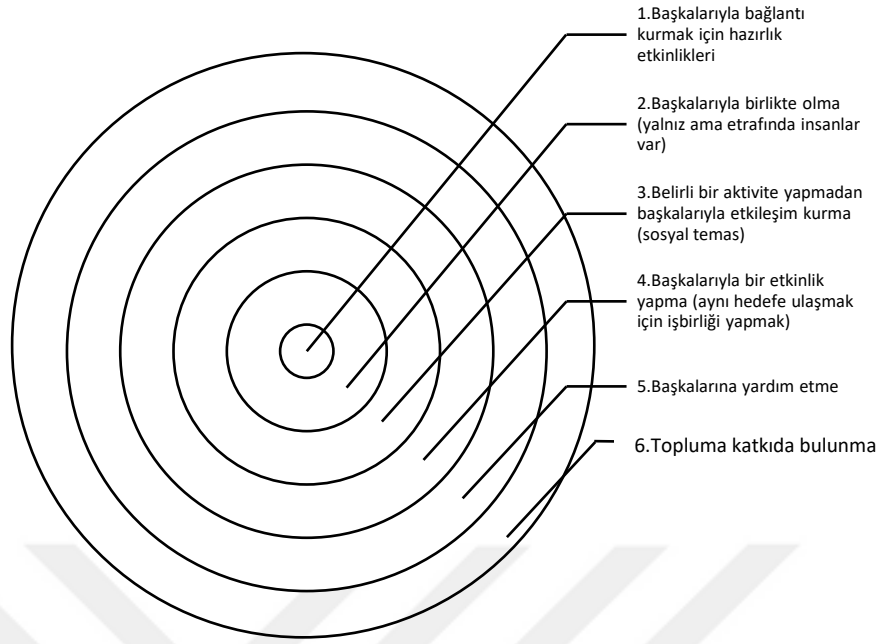
- 1.Öğrenciler ve sınıf arkadaşları arasında olumlu sosyal temas / etkileşimin varlığı,
- 2.Öğrencilerin sınıf arkadaşları tarafından kabulü,
- 3.Öğrenciler ve sınıf arkadaşları arasındaki sosyal ilişkiler / dostluklar ve
- 4.Öğrencilerin sınıf arkadaşları tarafından kabul gördükleri algısı şeklinde sınıflandırmışlardır (Aktaran Piskur ve diğ..2014:213).

Ludlow (1993), öğrencilerin sosyal katılımı ilgili yapabilecekleri etkinlikleri; toplumdaki insanlara yardım etme, halk temizlik gününe katılma, mahkeme ve belediye meclisi oturumlarına, anayasa tartışmalarına katılma, uzun süreli projelere katılma (hayır kurumları, hastane vb.), insan hakları için etkinliklere katılma, toplum için önemli konularda broşür hazırlama şeklinde örneklendirmiştir.

2.6. Sosyal Katılım Becerisi

Sosyal katılım becerisi, öğrencilerin bilimsel, sosyal, kültürel alanlar ile sanat ve spor alanlarında okul içi ve dışı etkinliklerde bulunmalarını, öğrencilerin kendine güvenmelerini ve sorumluluk duygularını geliştirmelerini, öğrencilerin toplumsal sorunlarla ilgilenerek onlara çözüm yolları bulmalarını amaçlayan ve sosyal bilgiler dersi kapsamındaki becerilerden biridir (MEB, 2005).

Levasseur ve diğ. (2010, s.2146) “*Sosyal Faaliyet Taksonomisi*” adını verdikleri, kişinin başkalarıyla olan ilişkilerini dikkate alarak, sosyal faaliyetlere katılımını farklı amaçlar doğrultusunda inceleyen altı seviyeden oluşan bir taksonomi geliştirmişlerdir. Bu taksonomiye aşağıdaki şekilde yer verilmiştir:

Şekil 2. 1 Sosyal faaliyet taksonomisi (Levasseur ve diğ., 2010)

Levasseur ve arkadaşlarının. (2010) geliştirmiş oldukları *Sosyal Faaliyet Taksonomisinin* her bir seviyesine ilişkin yapmış oldukları açıklamalara ve bu seviyelerde yapılabilecek etkinlik örneklerine aşağıda yer verilmiştir:

Birinci Seviye: Bireyin tek başına yaptığı günlük faaliyetlerin tamamını içerir ve bu faaliyetler başkalarıyla bağlantı kuracağı diğer etkinliklere hazırlık niteliğindedir. Bu etkinlikler, yeme, giyinme gibi temel ve hayatta kalma faaliyetlerinin yanında yemek hazırlama gibi daha karmaşık etkinlikler de olabilir Radyo dinleme ve televizyon izleme gibi yalnız yapılan etkinlikler de bu seviyeye dâhildir. Radyo dinlerken veya televizyon izlerken, kişi toplumda olup bitenler hakkında bilgi sahibi olur. Aşağıdaki seviyelerden farklı olarak bu seviyede kişi genellikle evinde, tek başına faaliyetler içindedir.

İkinci Seviye, Bireyin doğrudan başkalarıyla iletişime geçmediği ancak etkinlik yapılırken çevrede başkalarının olduğu faaliyetleri içerir. Günümüzdeki teknoloji, temassız aktiviteleri mümkün kılmaktadır. İnternette bilet satın alma, sinemaya tek başına gitme veya internet üzerinden finansal işlemleri gerçekleştirme bu seviyede yapılan etkinliklere örnek olarak gösterilebilir.

Üçüncü Seviye: Birey başkalarıyla, şahsen veya internet yoluyla sosyal temas halindedir; ancak onlarla belirli bir faaliyette bulunmaz. Örneğin, alışveriş yaparken birey, istediğini almak için veya aldığı ürüne yapacağı ödemeyi öğrenmek için başkalarıyla etkileşime girer.

Dördüncü Seviye: Bireyin bir etkinlik gerçekleştirmek ve ortak bir hedefe ulaşmak için başkalarıyla iş birliği içinde olmasıdır. Tenis veya disk iteleme gibi insanların boş vakitlerinde mutlu olmalarını sağlayıp, haz duyabilecekleri her çeşit etkinliği bünyesinde bulunduran aktivite ve faaliyetleri barındırır.

Beşinci Seviye: Kişinin gönüllü olarak bir hizmeti yürütmesi veya bakıcılık gibi başkalarına yardım ettiği etkinlikleri içerir. Yardım edilen taraf bir kişi ya da bir grup olabilir.

Altıncı Seviye: Bireyin grupta ya da toplumla etkileşim halinde olduğu, siyasi partilere ve örgütlere dahil olma yoluyla sosyal faaliyetlere daha fazla katkıda bulunduğu etkinlikleri içerir.

Sosyal Faaliyet Taksonomisinde belirtildiği üzere bireyin gönüllü olarak toplum içinde çeşitli etkinliklere katılması ve çevresine katkı sağlayarak çevresini olumlu yönde etkilemesi sosyal katılım için önemlidir.

Demokratik, modern toplumlarda kendisini çevresindeki kişileri ve doğayı değerli gören, toplumun ve dünyanın bir parçası olarak kendisine güvenen ve topluma katkıda bulunabilen bir bilince sahip bireyler yetiştirmek eğitimin en önemli amaçlarından birisidir. (MEB,2005). Bu bilinci kazandırmak ve içinde yaşadığı topluluğa katkı sağlayan kişiler yetiştirmek için öğrencilerin okul çağının ilk yıllarından itibaren toplumsal hayattaki işleyişi kavramalıdır (MEB, 2005).

Eğitim öğretim sürecinde ilkökul ve ortaokul kademeleri, kapsadığı gelişimsel dönem ve bireylerin özellikleri nedeniyle farklı bir öneme sahiptir. İlkokul ve ortaokul döneminde birey yaşamının ileriki dönemlerinde de etkisini sürdürecektir birçok bilgi, beceri ve tutumlar edinir. Bu dönemde çocukları yaşama hazırlayan en önemli derslerden biri de sosyal bilgiler dersidir (Coşkun ve Samancı, 2012). Bu çerçevede

Amerikan Ulusal Sosyal Bilgiler Konseyi (NCSS, 1994) sosyal bilgiler dersinde kazandırılması gereken temel becerileri üç grupta toplamıştır. Bunlar:

1. Bilgi Edinme Becerisi

- Okuma becerileri
- Çalışma becerileri
- Kaynak ve bilgi araştırma becerileri
- Elektronik Cihazlara Özgü Teknik Beceriler

2. Bilgileri Düzenleme ve Kullanma

- Düşünme becerileri
- Karar verme becerileri
- Üst bilişsel beceriler

3. Kişilerarası İlişkiler ve Sosyal Katılım Becerisi

- Kişisel beceriler
- Grup etkileşimi becerileri
- Sosyal ve politik katılım becerileridir.

Sosyal bilgiler dersinin temel yaklaşımına bakıldığında; bilgiyi üretmek ve kullanmak için gerekli beceri, kavram ve değerlerle öğrenciyi donatıp etkin bir vatandaş haline getirerek hayata hazırlamak yer almaktadır (Gelen, 2011). Bu bağlamda ilkokul ve ortaokul öğrencilerine sosyal bilinç ve sosyal katılımı kazandıracak temel disiplin sosyal bilgiler dersidir (Kaya ve Ersoy, 2011). 2018 SBDÖP'nin özel amaçlarına bakıldığında, birçok maddenin sosyal katılımı ile ilgili tutum, davranış ve becerileri içerdiği görülür. Bu amaçlara aşağıda yer verilmiştir:

- Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak, vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, ulusal bilince sahip bir vatandaş olarak yetişme,

- Atatürk ilke ve inkılâplarının, Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrama; lâik, demokratik, ulusal ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olma,
- Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilmek,
- Katılımın önemine inanma, kişisel ve toplumsal sorunlarla ilgili çözüm üretebilme,
- İnsan hakları, demokrasi, ulusal egemenlik, cumhuriyet, lâiklik, gibi kavramların tarihsel süreçlerini ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenleme,
- Millî, manevi ve evrensel değerleri benimseyerek erdemli insan olmanın önemini ve yollarını bilme,
- Ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösterme,
- Özgür birer birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varmasıdır (MEB, 2018).

Sosyal bilgiler dersi programında katılımı ilgili verilen amaçlar incelendiğinde sosyal katılımı ilişkili olarak 1. amaçta bireylerin hak ve sorumluluklarının bilincinde olmaları; 2. amaçta bireylerin ülkesinin ve içinde yaşadığı çevrenin her anlamda ilerleyebilmesi için katkıda bulunmaları; 3. amaçta hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğu ve bu kuralların eşitlik ilkesiyle uygulandığına; 4. amaçta toplumsal katılımın önemli olduğu ve bireylerin toplumsal sorunlara çözüm üretebilmesi gerektiğine; 5. amaçta bireylerin demokrasiyi yaşam felsefesi haline getirerek hayatlarının her alanında demokratik davranmaları gerektiğine; 6. amaçta milli ve manevi değerlerin önemini kavrayarak bunu hayatının her alanında uygulama; 7. amaçta ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konuların bilincinde olma ve duyarlı davranma; 8. amaçta bireylerin kendi potansiyellerinin farkında olmalarına ve kendilerini tanımalarına değinilmiştir.

Etkin bir sosyal katılım için bireylerin birtakım bilgi, beceri ve değerlere sahip olması gerekmektedir. Böyle bir katılım için kişisel/grup etkileşimi ve sosyal/siyasal beceriler

geliştirilmelidir. Bu bağlamda sosyal bilgiler öğretimi, etkin sosyal katılımın sağlanabilmesi için birtakım hedefler/konular üzerine odaklanır. Bunlar:

-Farklı inanç ve kültürlere, ihtiyaçlara, duygulara, sorunlara, başkalarının hedeflerine, birey ve grupların sorumluluklarına, hak ve özgürlüklerin çiğnenmesine karşı duyarlılık gösterme; basmakalıp düşünceleri, önyargıları ve bağnazlığı ortadan kaldırmanın gerekliliğine karşı hassas olma,

-Grup çalışmaları planlamada, karar vermede, harekete geçmede, uyuşmazlıkları çözmede, ihtilafli konuları incelemeye, lider ve takipçi olarak hizmet vermede, ikna ve arabuluculuk yöntemlerini kullanmada oluşturmacı/yapıcı grup etkileşimi kurma,

-Gerekli eylemleri tanımlama, vatandaşlık sorumluluklarını yerine getirme, koşullar değişince birey olarak rolünü değiştirme; adalet, eşitlik ve diğer demokratik değerlerin yayılması için başkalarını etkileme; eylemlerinin sonuçlarını kabul etme ve bunlarla başa çıkma,

-Katılımın niteliğini, insanın yaşam koşullarının gelişimine katkısını, birey ve grup eylemlerine ait süreçleri değerlendirmedir (Öztürk, 2009, s.10-11).

Bireylerin hayatlarını kolaylaştırması açısından beceri edinmelerinin önemi büyüktür. SBDÖP’de yer alan becerilerden biri olan sosyal katılım becerisi ilk defa 2005 yılında uygulamaya konulan SBDÖP’de yer almış, 2018 yılında yayınlanan ve günümüzde de uygulanmakta olan son öğretim programında da yerini korumuştur. Sosyal katılım becerisinin alt becerilerine 2005 SBDÖP’de yer verilmiştir. Bunlar:

-Kendisini, yakın çevresini etkileyen konularda bilgi sahibi olma

-Birbirlerinin ihtiyaçlarını karşılamak için insanlar arasındaki ortak ilişkiyi tanıma

-Bireyler, gruplar ve toplumun ihtiyaçlarını karşılamak için bireyler, gruplar, kurumlar ve sosyal örgütler arasındaki ilişkiyi tanıma

-Farklı grup ve durumların dinamiklerine uyma

-Sosyal katılımın gerekli olduğu durumları belirleme

-Yakın çevresini ve toplumu etkileyen konularda ihtiyaçların karşılanması için fikir üretme, bu fikri çevresindekilere iletme, görüşme, tartışma, planlama, uzlaşma ve eylemde bulunma

-Lider ya da izleyen olarak gruba, kuruma, sosyal örgütlere ve topluma hizmet etmedir (MEB, 2005).

Sosyal katılım becerisi, bireyin bir öğrenme faaliyetine katılması gibi formal süreçlerin yanı sıra; aile içi iş bölümüne, akran ilişkilerine, akrabalık ve komşuluk ilişkilerine katılım gibi toplumsal çevreyle ilgili informal süreçleri de içermektedir (Ocakcı ve Samancı, 2018). Bu bağlamda Ludlow (1933): SBDÖP'denyer alan sosyal katılım faaliyetlerinde bulunması gereken özellikler olduğunu belirtmektedir. Bunlar:

- Sosyal, siyasal ve kişisel konularda beceri kazandırmaya yönelik anlamlı deneyimler içermeli,
- Sosyal katılım projelerinin temel amacı, öğrencilere sadece topluma hizmet etmekle kalmayıp siyasi etkinlik duygusu kazanabilecekleri deneyimler sunmak olmalı,
- Öğrenciler, ilgili konuları inceledikten, katılımı ilgili değerleri analiz ettikten ve netleştirdikten, katılımın olası sonuçlarını belirledikten ve bu sonuçları kabul etmeye istekli olduklarını ifade ettikten sonra sosyal etkinliklere katılmalı,
- Sosyal katılım projeleri planlanırken ve uygulanırken öğrencilerin deneyimleri ve yaşları göz önünde bulundurulmalı,
- Bir sosyal katılım projesine başlamadan önce öğrenciler, öğretmenler, okul yöneticileri ve ilgili toplum ajanslarının tam iş birliği sağlanmalı,
- Okulun imkânları, yerel halkın aktif katılımını sağlayacak şekilde esnek olmalı,
- Öğrenciden değerlerine veya inançlarına aykırı olduğunu düşündüğü bir projeye katılması istenmemeli,
- Sosyal bilgiler programındaki sosyal katılım projeleri tarafı olmamalı, öğrenci grupları belirli bir konuyu vurgulamaya karar verseler de, diğer inanç ve hedefleri olan öğrenciler inançlarını desteklemek için paralel projeler planlama seçeneğine sahip olmalı şeklindedir.

Öğrenciler sosyal, eğitsel, spor, eğlence içerikli faaliyetlere zaman ayırmalı ve bu tür etkinliklere katılmalıdır. Sosyal etkinliklerin çocuğun iletişim becerilerini geliştireceği unutulmamalıdır. Öğretmen, öğrencileri gözlemeli ve bu tür faaliyetler için teşvik etmelidir. Önemli gün ve haftalarda öğrencilere bu konuda yapabileceği işler vermelidir. Öğrenciler sosyal, eğitsel, spor, eğlence içerikli etkinlikler düzenlemek üzere cesaretlendirilmelidir. Sosyal katılım ile birlikte düzenleme ve liderlik becerileri de vurgulanmalıdır (MEB, 2005).

Öğrencilerin öğrenimleri boyunca bilimsel, sosyal, kültürel alanlar ile sanat ve spor alanlarında okul içi ve dışı etkinliklerde bulunmalarını sağlamak, öğrencide kendine güven ve sorumluluk duygusu geliştirmek sosyal katılım becerisinin temel amacıdır. Bu becerinin öğretimiyle, öğrencilerden aşağıda belirtilen tutum, davranış ve becerilere ulaşmaları beklenmektedir. Bunlar:

- İnsan haklarına ve demokrasi ilkelerine saygı duyabilme,
- Kendini tanıyabilme, bireysel hedeflerini belirleyebilme, yeteneklerini geliştirebilme, bunları kendisinin ve toplumun yararına kullanabilme,
- Kendine ve çevresindekilere güven duyabilme,
- Planlı çalışma alışkanlığı edinebilme, serbest zamanlarını etkin ve verimli değerlendirebilme,
- Girişimci olabilme ve bunu başarı ile sürdürebilme, yeni durum ve ortamlara uyabilme,
- Bireysel farklılıklara saygılı olabilme; farklı görüş, düşünce, inanç, anlayış ve kültürel değerleri hoşgörü ile karşılayabilme,
- Aldığı görevi istekle yapabilme, sorumluluk alabilme,
- Bireysel olarak veya başkalarıyla iş birliği içinde çevresindeki toplumsal sorunlarla ilgilenebilme ve bunların çözümüne katkı sağlayacak nitelikte projeler geliştirebilme ve uygulayabilme,
- Grupça yapılan görevleri tamamlamak için istekle çalışabilme ve gruba karşı sorumluluk duyabilme (MEB,2005).

Sosyal bilgiler dersi öğretim programının uygulanması aşamasında, sosyal katılım becerisini geliştirmek için örnek olaylar veya yakın çevreden seçilen problemler gündeme getirilip, uygulamalara, projelere, performans görevlerine ve toplum hizmeti çalışmalarına yer verilmelidir. Bu sayede öğrenci sosyal katılımın gerekliliğini uygulamalı bir şekilde test etmiş ve toplumsal sorunların çözümünde etkili olabileceğinin farkına varmış olur (Altınok, 2012).

Walberg' e (2001) göre öğrenme öncelikle bir sosyal faaliyettir ve okulun sosyal hayatına katılım, öğrenmenin gerçekleşmesi için temeldir. Verimli bir iş birliği ortamının oluşturulması, okul öğrenmesinin önemli parçasıdır. Bu çerçevede öğretmenler sınıflarda öğrenmeyi kolaylaştıracak şekilde öğrencileri sosyal katılıma teşvik etmek için birçok şey yapabilirler. Bunlar:

- Öğrencileri gruplar halinde çalışmaya atayabilir ve gruplara kılavuzluk yapan ve destek olan bir çalıştırıcı / koordinatör rolünü üstlenebilirler.
- Kaynakların paylaşıldığı grup çalışma alanlarını içeren bir sınıf ortamı oluşturabilirler.
- Modelleme yoluyla öğrencilere aralarında nasıl iş birliği yapacaklarını öğretebilirler.
- Öğrencilerin birbirleriyle etkileşime girmeleri, fikirlerini beyan etmeleri ve diğer öğrencilerin argümanlarını değerlendirmeleri için ortam oluşturabilirler. Bu şekilde öğrencilerin sosyal katılım fırsatlarını genişletebilirler.

Sosyal katılım becerisi için sosyal katılım farkındalığının oluşturulması gereklidir. Öğrenciler bu farkındalığa sahip olabilmek için toplumsal olaylara ilgi duymalı, problemleri fark etmeli, gerektiğinde kendi ya da başkalarının iyiliği adına harekete geçebilmelidir (MEB, 2005). Katılımın önemine inanan, bunu vatandaş sorumluluğu olarak gören öğrenci çevresinde gördüğü problemlerin çözümünde görüşler ileri sürecek, sivil toplum örgütleriyle iletişime geçecek, daha iyi bir toplumun oluşması için hizmet etmekten kaçınmayacaktır (Altınok, 2012).

Gallini ve Moely (2003) eğitim açısından sosyal katılımın bu kadar etkili olmasının sebebini sosyal katılım becerisine sahip olan öğrencilerin akademik açıdan daha bilgili olmasıyla ilişkilendirmişlerdir (Aktaran Cress 2012). Araştırmacılar sosyal katılımı akademik başarı arasında tutarlı ve anlamlı bir istatistiki ilişki olduğunu tespit etmişlerdir (Hurtado ve DeAngelo 2012). Bu bağlamda öğrenciler teorik kavramların işleve dökülmesi sayesinde bilgi alıcı olmaktan çıkarak fikir oluşturma konumuna geçerler. Sosyal katılımlı öğrenciler, eleştirel düşünme, yazma, iletişim, matematik ve teknoloji dâhil olmak üzere daha üst düzey becerileri ileri düzeyde öğrenirler. Öğrenciler, toplum ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli akademik bilgi ve becerileri birleştirerek, öğrenimlerini derinleştirir ve genişletirler (Cress 2012).

Öğrencilerin sosyal katılım becerilerini geliştirebilmesi için, grup çalışmasına, diğer öğrencilerle ortak sorun çözmeye, mesuliyet almaya teşvik edilmelidir. Grup içinde sözcüsü ve temsilcisi olması için başkan seçebilir. Fikir ve kararları not alması için de grup üyelerinden biri yazıcı olarak görevlendirilmelidir. Böylece öğrenci grup çalışmalarında iş birliği içinde hareket etmeyi öğrenmelidir (MEB,2005).

Akranlarıyla sosyal etkileşimlerinde çok çeşitli sosyal davranış ve becerileri öğrenen çocukların, sosyal bağlamdaki deneyimleri sosyo-duygusal gelişimlerini ve yetişkinlik dönemindeki uyumlarını etkiler (Garrote, 2017). Sosyal katılım öğrencilerin duygusal zekâsını artırır ve onları gönüllü toplum faaliyetlerine yönlendirir (Bernacki ve Jaeger 2008). Sosyal katılım faaliyetlerine katılan öğrenciler kişilerarası etkililik ve farklı bakış açılarında işbirliği yapma yeteneği kazanarak; bireyleri, kuruluşları, toplumu olumlu yönde etkileyecek öz-yeterlik duygusuna sahip olurlar (Cress, 2012).

Gönüllülük gerektiren topluma hizmet aktiviteleri sosyal katılım becerisini olumlu yönde etkilemektedir. Öğrenciler, boş zamanlarında toplum hizmetleri programı çerçevesinde çevresindeki gönüllü kuruluş ve resmî kurumlarda çalışmaya teşvik edilmelidir. Bunlar huzur evleri, kütüphaneler, sosyal hizmet kurumları vd. Örneğin öğrenciler sosyal hizmetler kurumundaki akranlarına satranç öğretmeye yönlendirilmelidir (MEB, 2005).

Cress'e (2012) göre sınıf arkadaşları ve toplumla aktif olarak iletişim halinde olan öğrenciler, akademik açıdan başarılıdır ve eğitime katkı sağlayabilme arayışları içindedir. Bu öğrenciler, okulda daha çok vakit geçirirler, derece yapacak kadar başarılıdırlar ve genellikle geleceğin toplum gönüllüleri haline gelirler. Dolayısıyla, toplum mükemmelliği akademik mükemmelliğe bağlıdır. Sosyal katılım, insanların ve yerlerin spektrumlarında birden fazla başarı derecesinden yararlanmak için güçlü bir dayanak noktasıdır. Bu durum; *akademik öğrenme + sosyal katılım = öğrenci ve toplum başarısı* şeklinde formüle edilebilir. Sosyal katılım, öğrencilerin sosyal, ekonomik ve politik sistemdeki karmaşık rollerini anlama kapasitelerini geliştirmelerine yardımcı olma potansiyeline sahiptir. Öğrenciler çağdaş konuları kavramakta zorlanabilirken, sosyal katılım yoluyla bu zorluğu başarılı bir şekilde aşabilirler. Sosyal katılım faaliyetlerini etkileşimli öğrenme şeklinde ilerleten kurumlar; öğrenci bilgisini, becerilerini ve motivasyonunu arttırarak akademik ve toplumsal başarıya yol açabilirler.

2.7. İlgili Araştırmalar

Sosyal katılım becerisi ile ilgili çalışmalar incelendiğinde Türkiye'de bu konuyla ilgili doğrudan öğrencilere yönelik bir çalışma olmadığı ve literatürde bu konuya benzer olarak yer alan çalışmaların sayısının ise sınırlı düzeyde olduğu görülmektedir.

Krantz (1982), Okul Öncesi Çocuklarda Sosyometrik Farkındalık, Sosyal Katılım ve Algılanan Popülerlik adlı çalışmasında; 47 okul öncesi çocuğa sosyometrik popülerlik testi, sosyal katılımın gözlemsel ölçüsü, referans iletişim ölçüsü ve duygu ilişkilendirme göreviyle uygulama yapmıştır. Çalışmanın sonucunda; yüksek düzeyde sosyal katılımı olan çocukların, akranlarının arkadaşlık yapılarının farkında oldukları ve akranları tarafından daha popüler olarak algılandığı bulunmuştur.

Hayırsever'in (2010) "Sosyal Bilgiler Ders, Öğretmen Kılavuz ve Öğrenci Çalışma Kitaplarının Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Kazandırılması Hedeflenen Temel Beceriler Açısından Değerlendirilmesi" adlı araştırmasında; 2004 İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretim Programına göre hazırlanan, 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı, öğretmen kılavuz kitabı ve öğrenci çalışma kitaplarının, ilköğretim sosyal bilgiler öğretim programında kazandırılması hedeflenen temel becerilere uygunluğu ve

öğrenme-öğretme sürecinde kullanımına ilişkin değerlendirilmesi yapılmıştır. Çalışma kapsamında içerisinde sosyal katılım becerisi de yer alan beş beceri alanı ele alınmıştır. İlişkisel ve tasviri tarama yöntemleri ile nicel/nitel araştırma metotları kullanılarak gerçekleştirilen çalışmanın örneklemi Ankara ili merkez ilçelerinden seçilen 5. Sınıf öğretmenleri ve 5. Sınıf öğrenci velilerinden oluşturulmuştur. Çalışma sonucunda öğretmenler ve veliler genellikle kitapların programda kazandırılması hedeflenen becerileri kazandırmaya uygun olmadığını belirtmişlerdir.

Shuler (2010) sosyal katılım faaliyetlerinin öğrencilerin hizmet etme, politik ve sosyal katılım gibi sosyal davranışlarına olan etkisini ölçmeyi amaçladığı çalışmasında 17-19 yaş aralığındaki 137 öğrenci ile çalışmıştır. Veriler, öğrencilerin katıldıkları faaliyetlerle, sosyal ve politik tutumlarına dair soruları içeren bir anket ve görüşme tekniği birlikte kullanılarak toplanmıştır. Çalışma grubundaki öğrenciler dört yıl içinde 22 farklı katılım faaliyetini gerçekleştirmişlerdir. Sosyal katılım faaliyetleri sonrasında öğrencilerin politik ve sosyal aktivitelere katılımlarında artış tespit edilmiştir. Öğrencilerin faaliyetlere katılmada isteklilik bakımından farklı sınıf düzeyleri ve ırklar arasında anlamlı bir fark bulunmazken, cinsiyet bakımından kız öğrencilerin sosyal aktivitelere ve toplum hizmetlerine daha düzenli katıldıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Çelikkaya (2011) “Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Becerilerin Kazandırılma Düzeyi” adlı çalışmasında öğretmen görüşlerine başvurmuştur. Tarama modeli kullanılarak yürütülen çalışmada Sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine araştırmacının uyguladığı anketle ulaşılmıştır. Öğretmenlerin, Sosyal bilgiler dersinde yer alan becerileri genel olarak” kısmen” düzeyde kazandırdıkları, bazı becerileri ise “çok” düzeyde kazandırdıkları ve beceri kazandırmada hizmet içi eğitim alan öğretmenlerin lehine bir durumun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Altınok (2012) “Sosyal Katılım Faaliyetlerinin 12-14 Yaş Grubu Öğrencilerinin Sosyal Problemlere Olan Duyarlılıklarına Etkisi” adlı çalışmasında sosyal katılım faaliyetlerinin 12-14 yaş grubu öğrencilerin sosyal problem duyarlılığına olan etkisini araştırmıştır. Nicel araştırma yöntemlerinden öntest-sontest kontrol gruplu deneysel desen ve nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği birlikte kullanılarak yürütülen çalışmanın sonucunda sosyal katılım gerektiren etkinliklere

katılan öğrenciler ile bunlara katılmayan öğrenciler arasında sosyal problemlere duyarlılık bakımından anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Karatekin, Kuş ve Merey (2014) “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Çevre Sorunlarının Çözümünde Sosyal Katılımları” adlı çalışmada öğretmen adaylarının çevre sorunlarının çözümüne yönelik sosyal katılımları üzerinde etkili olan faktörleri nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanarak ortaya çıkarmaya çalışmışlardır. Yapılan görüşmelerde “öğretmen adaylarının çevreye karşı ilgi, bilgi, farkındalık ve duyarlılıklarının az olması, sosyal katılım için gerekli bilişsel beceriye sahip olmamaları, sosyal katılımı sağlayacak ortam ve fırsatların yetersiz olması ve bu konuda öğretmen adaylarının ihtiyaç duyduğu yönlendirmenin yapılmaması nedenleriyle öğretmen adaylarının çevre sorunlarının çözümüne yönelik sosyal katılımlarının çok düşük olduğu” sonucu ortaya çıkmıştır.

Seyhan (2014) “Sosyal Katılım Kavramına İlişkin Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Metafor Durumları” adlı araştırmasında Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının sosyal katılım becerisi kavramıyla ilgili sahip oldukları algıları metaforlar aracılığıyla ortaya çıkarmaya çalışmıştır. Araştırmada olgubilim deseni kullanılmış ve veriler içerik analiz tekniğiyle çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda katılımcılar tarafından çok sayıda metafor üretildiği belirlenmiş, öğretmen adaylarının algılarının bir noktada toplanmadığı tespit edilmiş ve sosyal katılım kavramının bir bütün olarak açıklanabilmesi için çok fazla metafora ihtiyacın olduğu görülmüştür.

Sömen (2016) “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Öğrencilere Sosyal Katılım Becerisi Kazandırma Durumları” adlı çalışmasında sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğrencilere sosyal katılım becerisini kazandırma durumlarını incelemiştir. Çalışma nitel olup veriler gözlem ve görüşme veri toplama teknikleri kullanılarak elde edilmiştir. Çalışma sonucunda 6. sınıf sosyal bilgiler öğretmenlerinin, sosyal katılım becerisine ait tutum, davranış ve becerilerin büyük bir çoğunluğunu öğrencilere yeterince kazandıramadıkları düşüncesinde oldukları bulgusuna ulaşılmıştır.

Memişoğlu (2016) “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Katılıma İlişkin Görüşleri” adlı çalışmasında, sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal katılıma ilişkin görüşlerini incelemeyi amaçlamıştır. Görüşme tekniği kullanılarak yapılan çalışmanın

sonucunda; öğretmenlerin, sosyal katılımı toplumsal sorunların çözümüne katkı sağlama olarak tanımladıkları ve katılım haklarında, en fazla seçme-seçilme ve düşünce-ifade özgürlüğünü belirttikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Kara Yılmaz (2017) “İşbirlikli Öğrenmenin Ortaokul 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrencilerin Akademik Başarısına ve Sosyal Katılım Becerisine Etkisi” adlı çalışmada; 5.sınıf sosyal bilgiler dersi "Toplum İçin Çalışanlar" ünitesinin öğrencilere öğretilmesinde işbirlikli öğrenme yöntemiyle klasik öğrenme yönteminin öğrenci başarısına etkileri deneysel olarak çalışılmıştır. Toplum için çalışanlar ünitesinin öğrenilmesinde kullanılan birlikte öğrenme tekniğinin, olumlu katkıları olduğu düz anlatım yöntemine göre başarıyı daha çok arttırdığı araştırma sonucunda anlaşılmıştır.

Alabaş (2018) 1968-2018 yılları arasında yayımlanan Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında sosyal katılım becerisinin yerini incelediği çalışmasında nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman inceleme yöntemi kullanmıştır. Araştırmanın dokümanlarını ise 1968 İlkokul, 1970 Ortaokul, 1998 ve 2005 İlköğretim ile 2018 İlkokul ve Ortaokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programları oluşturmuştur. Veriler betimsel analiz ve içerik analizi teknikleri ile analiz edilmiştir. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında sosyal katılım becerisinin ilk defa 2005 ilköğretim programında sosyal bilgiler dersine özgü becerilerden birisi olarak yer aldığı, 2018 ilkokul ve ortaokul programında da yerini koruduğu ve. 2005 öncesi programlarda doğrudan bu kavrama yer verilmemesine karşın sosyal katılım becerisi içerisinde değerlendirilen ifade ya da örneklerle yer verilmiş olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Coşkun, D. (2020) “Ortaokul Sosyal Bilgiler Dersinde ve Okul Uygulamalarında Sosyal Katılım Becerisinin Geliştirilmesi Sürecinin Değerlendirilmesi” adlı çalışmada 5. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi ve okul uygulamalarında sosyal katılım becerisini nasıl kazandıklarını ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmada 34 beşinci sınıf öğrencisiyle ve bu öğrencilerin sosyal bilgiler öğretmenleriyle çalışılmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden olan durum çalışması kullanılmıştır. Sosyal katılım sürecinde öğrencilerin davranış boyutlarının ve duygularının olumlu anlamda etkilendiği tespit edilmiştir. Literatür ile ilgili ayrıntılı inceleme Tablo 2.3’te sunulmuştur.

Tablo 2. 3. Literatür İncelemesi

Yazarlar	Yöntem			Örnekleme			Veri Toplama Aracı								Çalışma Alanı	Çalışma Türü
	Nitel	Nitel	Karma	Öğrenciler	Öğretmenler	Veliler	Öğretmen Adayları	Sos. Bil. Öğr. Prog.	Görüşme	Gözlem	Anket\ Yarı Yapılandırılmış Form	Döküman İnceleme	Sosyometrik Test	Ölçek	İlgili Disiplin	Y.Lisans\ Doktora Araştırma Makalesi
Krantz 1982	X	-	-	X	-	-	-	-	-	-	-	-	X	-	Eğitim	Araştırma Makalesi
Hayırsever 2010	-	-	X	-	X	X	-	-	-	X	X	-	-	-	Sosyal Bilgiler	Doktora Tezi
Shuler 2010	-	-	X	X		-	-	-	X	-	X	-	-	-	Eğitim	Doktora Tezi
Çelikkaya 2011	X	-	-		X	-	-	-	-	-	X	-	-	-	Sosyal Bilgiler	Araştırma Makalesi
Altınok 2012	-	-	X	X	-	-	-	-	X	-	-	-	-	X	Eğitim	Y. Lisans Tezi
Karatekin, Kuş, Merey 2014	-	X	-	-	-	-	X	-	X	-	-	-	-	-	Sosyal Bilgiler	Araştırma Makalesi
Seyhan 2014	-	X	-	-	-	-	X	-	-	-	X	-	-	-	Sosyal Bilgiler	Araştırma Makalesi
Sömen 2016	-	X	-	-	X	-	-	-	X	X	-	-	-	-	Sosyal Bilgiler	Doktora Tezi
Memişoğlu 2016	-	X	-	-	X	-	-	-	X	-	-	-	-	-	Sosyal Bilgiler	Araştırma Makalesi
Kara Yılmaz 2017	X	-	-	X	-	-	-	-	-	-	-	-	-	X	Sosyal Bilgiler	Y. Lisans Tezi
Alabaş 2018	-	X	-	-	-	-	-	X	-	-	-	X	-	-	Sosyal Bilgiler	Y. Lisans Tezi
Coşkun 2020	-	X	-	X	X	-	-	-	X	X	-	-	-	-	Sosyal Bilgiler	Doktora Tezi

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeline, çalışma grubuna, veri toplama araçlarına, veri toplama sürecine ve verilerin analiziyle ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

İlkokul 4.sınıf öğrencilerinin sosyal katılım beceri düzeylerini ve sınıf öğretmenlerinin sosyal katılım becerisi hakkındaki düşüncelerini belirlemek amacıyla yapılan çalışmada, karma yöntem kullanılmıştır. Karma yöntem, tek bir çalışmada veya bir dizi çalışmada nicel ve nitel verilerin toplanmasına, analiz edilmesine ve birlikte kullanılmasına odaklanır. Karma yöntem araştırmasının temel dayanağı; araştırma probleminin, nicel ve nitel yöntemlerin birlikte kullanılmasının, bu yöntemlerin ayrı ayrı kullanılmasına göre daha iyi anlaşılmasını sağlamasıdır (Creswell,2006). Araştırmada karma yöntem desenleri arasında yer alan açımlayıcı sıralı desen kullanılmıştır. Açımlayıcı sıralı desende ilk olarak nicel veriler toplanarak analizleri yapılır, ardından nitel veriler toplanır ve analizleri yapılır. Bu desende nitel sonuçlar nicel sonuçların oluşturulmasına yardımcı olmaktadır (Delice, 2018).

Karma yöntemde araştırmacı; aynı çalışma içerisinde bir yöntemin zayıf yönlerini kapatmak için başka yöntemin güçlü yanlarını kullanabilir, bir yöntemle sınırlanmadığı için daha geniş ve eksiksiz biçimde araştırma sorularını cevaplayabilir, tek yöntemin kullanıldığı bir çalışmada gözden kaçabilecek farklı görüş ve anlayışları açığa çıkarabilir (Johnson ve Onwuegbuzie, 2004). Yapılan araştırmada karma yöntemin tercih edilmesinin nedeni, nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin güçlü yönlerinden yararlanarak dezavantajlarını minimum seviyeye indirmek ve araştırılan konuya ilişkin daha ayrıntılı bilgilerin elde edilmesini sağlamaktır.

Araştırmanın nicel boyutunda, öğrencilerin sosyal katılım beceri düzeylerini ölçmek için tarama modeli kullanılmıştır. Geçmişteki ya da şu andaki bir durumu var olduğu şekliyle betimleyen ve araştırmaya konu olanları (birey, olay veya nesne) kendi koşulları içerisinde tanımlamaya çalışan tarama modelindeki amaç; mevcut durumu görüldüğü gibi ortaya koymaktır (Karasar, 2008). Bu bağlamda araştırmada öğrencilerin var olan sosyal katılım beceri düzeylerini ortaya koymak amaçlanmıştır.

Araştırmanın nitel boyutu ise öğretmenlerin sosyal katılım becerisi hakkındaki düşüncelerini belirlemek için nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması olarak desenlenmiştir. Durum çalışması sınırlandırılmış zamanda araştırmacı bir veya birkaç durumu gözlem, görüşme, doküman ve rapor gibi veri toplama araçları kullanarak derinlemesine incelediği ve durumların tanımlandığı nitel bir araştırma yaklaşımıdır (Creswell, 2007). Bu bağlamda araştırmada sınıf öğretmenlerinin sosyal katılım becerisi hakkındaki düşünceleri görüşme tekniği kullanılarak ortaya konulmuştur.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2019/2020 eğitim öğretim yılı, Ankara ili merkez ilçelerinde MEB'e bağlı devlet ve özel ilkokullarında öğrenim görmekte olan 1103 ilkokul 4.sınıf öğrencisi ve 48 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışma grubunun (ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin) okul türüne göre dağılımı Tablo 3.1' de ve cinsiyet türüne göre dağılımı Tablo 3.2' verilmiştir:

Tablo 3. 1. Çalışma grubunun okul türüne göre dağılımı

Okul Türü		
	N	Yüzde
Devlet Okulu	695	63
Özel Okul	408	37
Toplam	1103	100

Tablo 3.1'e göre 1103 kişilik çalışma grubunun % 63'ü (695) devlet okulunda % 37'si (408) özel okulda bulunmaktadır. Çalışma grubuna, özel okul öğrencilerine kıyasla devlet okulu öğrencilerinin daha fazla katılım sağladıkları görülmektedir.

Tablo 3. 2. Çalışma grubunun cinsiyete göre dağılımı

Cinsiyet		
	N	%
Kız	517	46,9
Erkek	586	53,1
Toplam	1103	100

Tablo 3.2’de görüldüğü gibi 1103 kişilik çalışma grubunun %46,9’unu (517) kız öğrenciler ve % 53,1’ini (586) erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Çalışmaya katılan erkek öğrencilerin, kız öğrencilere göre daha fazla olduğu görülmektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada, ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin, sosyal katılım beceri düzeylerini belirlemek amacıyla, araştırmacı tarafından geliştirilmiş olan kişisel bilgi formu ile Samancı, Ocakçı ve Seçer (2018) tarafından geliştirilmiş olan “Sosyal Katılım Becerilerini Belirleme Ölçeği” ve öğretmenlerin sosyal katılım becerisi hakkındaki düşüncelerini belirlemek amacıyla, araştırmacı tarafından geliştirilmiş olan yarı yapılandırılmış öğretmen görüşme formu kullanılmıştır.

3.3.1. Nicel Boyutta Veri Toplama Araçları

3.3.1.1. Kişisel bilgi formu

Araştırmada, ilkokul 4. Sınıf öğrencilerinin, sosyal katılım beceri düzeylerini belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda ilk olarak ilgili literatür taraması yapılmıştır. Literatür taraması ve araştırmanın amacı doğrultusunda sosyal katılım becerisini etkileyen uzman görüş doğrultusunda farklı değişkenler belirlenerek kişisel bilgi formu geliştirilmiştir.

Geliştirilen kişisel bilgi formunda ilk olarak ilkokul 4. Sınıf öğrencilerinin formu doğru ve etkili cevaplandırması için bir yönerge kısmı oluşturulmuştur. Daha sonra kişisel bilgi formunda ilkokul 4.sınıf öğrencileri üzerinde etkili olabileceği düşünülen 18 bağımsız değişkene yer verilmiştir (Ek. 1).

3.3.1.2. Sosyal katılım becerilerini belirleme ölçeği

Bu araştırmada ilkokul 4. Sınıf öğrencilerinin sosyal katılım beceri düzeylerini tespit etmek amacıyla Sosyal Katılım Becerilerini Belirleme Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek Samancı, Ocakçı ve Seçer (2018) tarafından geliştirilen, tek boyuttan ve 16 maddeden oluşan bir ölçektir. Dörtlü likert tipi olarak hazırlanan ölçek, öğrencilerin bu

davranışları ne sıklıkta gerçekleştirdiklerini belirtmek için “Asla”, “Ara sıra”, “Sık” ve “Her zaman” seçeneklerine sahiptir. Ölçekte negatif ifadeler içeren ve ters çevrilmesi gereken bir öge bulunmamaktadır. Ölçekte yer alan her madde 1 ile 4 arasında bir değer almaktadır. Bu nedenle ölçekten alınabilecek puanlar 16 ile 64 arasında değişmektedir. Ölçekte alınacak yüksek puanlar yüksek sosyal katılım düzeyini göstermektedir (Ek. 1)

3.3.2. Nitel Boyutta Veri Toplama Araçları

3.3.2.1. Yarı yapılandırılmış öğretmen görüşme formu

Sınıf öğretmenlerinin sosyal katılım becerisi hakkındaki düşüncelerini belirlemek üzere araştırmacı tarafından “Yarı Yapılandırılmış Öğretmen Görüşme Formu” geliştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinde araştırmacı, önceden hazırladığı sorularla görüşmeyi gerçekleştirir. Buna karşın araştırmacı görüşme sırasında, görüşmenin akışına bağlı olarak soruların sırasını, soruların soruluş şeklini değiştirebilir, değişik yan ya da alt sorularla görüşmenin akışını etkileyebilir, kişinin yanıtlarını açmasını ve derinleştirmesini sağlayabilir (Türnüklü, 2000).

İlgili literatüre bağlı kalınarak hazırlanan ve 9 maddeden oluşan öğretmen görüşme formu, öğretmenlerin sosyal katılım becerisi ile ilgili düşüncelerine, sosyal katılım becerisi yüksek ve düşük olan öğrencilerin özelliklerine, öğretmenlerin sosyal katılım becerisini geliştirmek için yaptıklarına, sosyal katılım becerisi üzerinde etkili olan faktörlere, öğretmenlerin ve ebeveynlerin sosyal katılım becerisi kazandırmadaki rollerine ve sosyal katılım becerisini kazandırma sürecinde karşılaşılan problemlere ilişkin soruları içermektedir. Soruların, öğretmenlerin sosyal katılım becerisi hakkındaki düşüncelerini net ve anlaşılır bir şekilde ifade edebilecekleri özellikte olmasına dikkat edilmiştir.

Araştırmacı tarafından hazırlanan öğretmen görüşme formu için bir sosyal psikolog, üç akademisyen, bir sosyal bilgiler öğretmeni ve iki rehber öğretmen olmak üzere toplamda altı uzmandan görüş alınmıştır. Uzman görüşlerinin ardından gerekli düzeltmeler yapılarak “Yarı Yapılandırılmış Öğretmen Görüşme Formuna” son şekli verilmiştir. (Ek. 2)

3.4. Veri Toplama Süreci

Araştırma için öncelikle, Ankara Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden, araştırmacı tarafından belirlenen Ankara ili merkez ilçelere bağlı, devlet ve özel ilkokullarda uygulamanın yapılmasıyla ilgili onay alınmıştır (Ek 3). Veri toplama sürecinin ilk aşamasında gönüllülük esasına göre uygulama yapılacak olan ilkokul 4. sınıf öğrencileri için müdürle ve öğretmenlerle görüşülmüş ve uygulamanın yapılacağı gün ve saat belirlenmiştir. 2019/2020 eğitim-öğretim yılının güz döneminde, belirlenen zamanlarda okullara gidilip, öğrencilere ön bilgilendirme yapılarak, sosyal katılım becerilerini belirleme ölçeği uygulanmıştır. Uygulama sürecinde araştırmacı, öğrencilerin cevaplamakta ya da anlamakta güçlük çektiği noktalarda öğrencilere yardımcı olmuştur. Bu süreçte toplamda 695 devlet okulu, 408 özel okul olmak üzere 1103 ilkokul 4. sınıf öğrencisine uygulama yapılmıştır.

Veri toplama sürecinin ikinci aşamasında sınıf öğretmenleriyle görüşme yapılmıştır. İlk olarak okullara gidilmiş ve gönüllülük esasına göre öğretmenlerin uygun oldukları zaman dilimi için randevu alınmıştır. Görüşmeler yapılırken sessiz bir ortamda olunmasına dikkat edilmiş bu yüzden görüşmeler, müdür yardımcısı odasında ve öğretmenler odasının müsait olduğu zamanlarda öğretmenler odasında gerçekleştirilmiştir. Öğretmenin onayı dahilinde ses kayıt cihazı kullanılarak yapılan görüşmeler, ortalama 20 ile 25 dakika sürmüştür. Katılımcılara, araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. 2019/2020 eğitim öğretim yılının güz döneminde 20 sınıf öğretmeniyle yüz yüze görüşme yapıldıktan sonra Türkiye ve Dünya genelinde görülen Covid-19 salgını nedeniyle, eğitim-öğretime uzaktan eğitimle devam edilmesinden dolayı yüz yüze görüşme yapılmaya devam edilememiştir. Bu sebeple hedeflenen 40 öğretmen sayısına ulaşabilmek adına e-posta yoluyla görüşme formu öğretmenlere ulaştırılmış ve öğretmenler görüşme formunu internet üzerinden doldurmuştur. Böylece toplamda 48 sınıf öğretmenine yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanarak hedeflenenden fazla sayıya ulaşılmıştır. Nitel araştırmada yer alan e-posta görüşmenin olgubilim, durum, anlatım yaklaşımlarına ve taramaya maksimum seviyede uyum sağlayan bir veri toplama aracı olduğu görülmektedir. Çalışma grubunda yer alan, farklı yerlerde yaşayan bireylere ulaşımı kolaylaştırması en önemli artısıdır (Hamarat, 2014).

3.5. Verilerin Analizi

3.5.1. Nicel Boyutta Veri Analizi

Araştırmanın bu boyutunda, sosyal katılım becerilerini belirleme ölçeğinden elde edilen veriler, bilgisayar ortamında SPSS 22 programına aktarılmış ve veriler üzerinden analizler bu programda yapılmıştır. Sosyal katılım becerilerini belirleme ölçeğini oluşturan bileşenlerle bağımsız değişkenler arasındaki ilişkiyi incelemek için iki grup karşılaştırmalarında t-testi, ilişkisiz örneklemeler için iki gruptan fazla karşılaştırma yapılması gereken durumlarda Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Öğrencilerin sosyal katılım beceri düzeylerini belirlemek için de 4 kategori belirlenmiştir. Bu kategoriler aşağıda verilmiştir:

Öğrencilerin sosyal katılım beceri düzeyleri için 4 kategori belirlenmiştir. Bu kategoriler aşağıda verilmiştir:

1.00- 1,74 arası	Hiçbir Zaman (Çok düşük)
1,75- 2,49 arası	Ara Sıra (Düşük)
2,50- 3,24 arası	Sık Sık (Yüksek)
3,25- 4.00 arası	Her Zaman (Çok yüksek)

3.5.2. Nitel Boyutta Veri Analizi

Araştırmanın bu boyutunda, öğretmenlerle yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin analizinde, içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizi verileri tanımlama, verilerin içinde saklı olabilecek gerçekleri ortaya çıkarma, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirme ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlama işlemidir (Yıldırım ve Şimşek 2013).

Araştırmanın iç geçerliğini, dış geçerliğini, iç güvenilirliğini ve dış güvenilirliğini sağlamak amacıyla literatürde tavsiye edilen stratejiler takip edilmiştir. İç geçerliliğin sağlanması için öğretmenlerle yapılan görüşmeler olabildiğince uzun tutulmaya çalışılmış, derinlemesine veri toplamak amacıyla öğretmenlerin görüşlerini rahatlıkla ifade edebilecekleri bir ortam oluşturulmuştur. Bunu yanı sıra öğretmenlerle ön görüşmeler yapılmış ve araştırmanın amaçları hakkında bilgi sahibi olmaları sağlanmıştır. Araştırmanın dış geçerliğini sağlamak amacıyla ayrıntılı betimleme stratejisinden faydalanılmıştır. Yöntem bölümünde takip edilen adımlar ayrıntılı olarak betimlenmiştir.

Tutarlık incelemesi stratejisinden faydalanılarak araştırmanın iç güvenilirliği sağlanmıştır. Çalışma grubunda yer almayan bir uzmana çalışma hakkında bilgi verilerek çalışmayı tutarlılık yönünden değerlendirmesi istenmiştir. Çalışmanın tutarlı bir yapıya sahip olduğu uzman değerlendirmesiyle ortaya konulmuştur. Bununla birlikte teyit incelemesi kullanılarak çalışmanın dış güvenilirliği belirlenmiştir.

Araştırmada, görüşmeler ses kayıt cihazı kullanılarak yapıldığı için öncelikle ses kayıt cihazındaki veriler bilgisayar ortamında Word programı üzerinden yazıya dökülerek raporlaştırılmıştır. Araştırmacı tarafından, raporlaştırılan veriler defalarca satır satır okuma tekniği kullanılarak okunmuştur. Araştırmanın amacı ve çerçevesi doğrultusunda kodlar oluşturulmuş, oluşturulan kodlar bir araya getirilerek de temalar oluşturulmuştur. Kodlar ve temalar tekrar gözden geçirilerek öğretmen görüşleri frekans ve yüzdeler ile ortaya konulmuş ve tablolar oluşturulmuştur. Araştırmanın bulgular kısmında oluşturulan tabloların altında alıntılara yer verilmiştir. Öğretmenler Ö1, Ö2, Ö3, ... şeklinde kodlanmıştır. Aşağıda bu araştırmada sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre kodlamanın nasıl oluşturulduğuna dair örnek bir tabloya yer verilmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan “Sınıfınızda sosyal katılım becerisi yüksek olan öğrencilerin özellikleri nelerdir?” sorusuyla ilgili görüşleri:

(Ö.15) Selamlaşma becerisi gösteren, bir konuda konuşma başlatabilen ve sürdürebilen, teşekkür etme davranışı gösteren, gördüğü hataları tanımlayan ve değiştirme yollarını açıklayan, özür dileyebilen, kişiler arası ilişkilerde olumlu ve olumsuz duygularını ifade edebilen, iyi bir dinleyicinin özelliklerini gösteren, bireysel farklılıkları tanıyan, kabul edip saygı gösteren, sınıf içindeki sorumluluklarının farkında olan ve bunları yerine getiren, hayır diyebilen, alay edilmeye baş edebilen, yardımlaşmayı seven öğrenciler sosyal katılım becerisi yüksek olan öğrencilerdir. .

(Ö.40) Söz hakkı almaya istekli, akranları arasında lider, sınıfı yönetmede başarılı, arkadaşlık kurmada ve arkadaşlığını yürütme başarılı, kendini ifade etme becerisi gelişmiş, girişken, iletişim başlatıp sürdürebilen, yardımlaşmayı seven, teşekkür etmesini bilen, başkalarının duygularını anlayan, akranlarının iğneleyici sözleriyle baş edebilen, özgüveni yüksektir.

(Ö.35) Özgüveni yüksek, sevecen ve sorumluluklarını bilen ve yerine getiren, hayır demeyi bilen, lider, yardımlaşmayı seven, teşekkür eden, bireysel farklılıkları kabul edip saygı gösteren, sorumluluklarının farkında olan ve yerine getiren, derslerinde başarılı, popüler olan, farklı fikirlere saygı gösteren, pozitif ve sevecen çocuklardır.

(Ö.1) Sosyal katılım becerisi yüksek olan öğrenciler selam vermeyi bilir, iletişim başlatır ve devam ettirir, sorumluluklarının farkındadır ve sorumluluklarını yerine getirir, yardımseverdir, duygularını çekinmeden ifade eder, çevresindekilerin duygularını anlar, liderlik özelliği gösterir, özgüven sahibidir, hatalarının farkındadır, özür diler, popülerdir, arkadaşları tarafından tercih edilir, iyi bir dinleyicidir, sınıf içinde ve dışında etkinliklere katılmaya isteklidir, derslerinde başarılıdır.

Tablo 3. 3. Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Katılım Becerisi Yüksek Olan Öğrencilerin Özelliklerine İlişkin Görüşleri

	Sosyal Katılım Becerisi Yüksek Olan Öğrencilerin Özellikleri	f	%
1	Selamlaşma becerisi gösterir.	3	6,57
2	Kişiler arası ilişkilerde olumlu ve olumsuz duygularını ifade edebilir.	2	6,39
3	Özgüven sahibidir.	3	6,39
4	Bireysel farklılıkları kabul eder.	2	5,33
5	Bir konuda konuşma başlatabilir.	3	4,97
6	İyi bir dinleyicinin özelliklerini gösterir.	2	4,44
7	Sınıf içindeki sorumluluklarının farkına varır.	3	4,44
8	Liderlik özelliği gösterir.	3	4,44
9	Davranışlarında gördüğü hataları tanımlar.	2	4,26
10	Bireysel farklılıkları tanır.	2	4,26
11	Akademik başarısı yüksektir.	2	4,26
12	Teşekkür etme davranışı gösterir.	3	4,09
13	Başkalarının duygularını anlar.	2	4,09
14	Bireysel farklılıklara saygı gösterir..	2	4,09
15	Sınıf içindeki sorumluluklarını yerine getirir.	3	4,09
16	Bir konuda konuşmayı sürdürebilir.	3	3,73
17	Davranışlarında gördüğü hataları değiştirme yollarını açıklar.	1	3,73
18	Hayır denmesi gereken durumlarda hayır diyebilir.	2	3,73
19	Alay edilmeye baş etme yollarını bilir.	2	3,02
20	Sınıf içi ve dışı etkinliklere katılmaya isteklidir.	1	3,02
21	Hatalı davranışları için özür diler.	2	2,84
22	Akranları tarafından tercih edilen kişidir/popülerdir.	2	2,66
23	Her zaman yardımlaşmaya hazırdır.	4	2,31
24	Pozitif ve sevecendir.	1	1,6
25	Farklı fikirlere saygı gösterir.	2	1,24
	Toplam	563	100

4. ARAŞTIRMA BULGULARI

Bu bölümde, ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin sosyal katılım becerisi kazanma düzeyleri bulgularına ve sınıf öğretmenlerinin sosyal katılım becerisi hakkındaki düşüncelerinden elde edilen bulgulara, bu bulguların istatistiksel analizlerine ve yorumlamalara yer verilmiştir.

4.1. Araştırmanın Nicel Boyutuna Ait Bulgular ve Yorumlar

4.1.1. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Katılım Beceri Düzeylerine Ait Bulgular ve Yorumlar

Tablo 4.1’ de İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin sosyal katılım beceri düzeyleri görülmektedir.

Tablo 4. 1. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Katılım Beceri Düzeyleri

Sosyal Katılım Becerisi	N	$\bar{X}$	Ss
Sosyal Katılım Beceri Düzeyleri	1103	3,23	0,34
Toplam	1103	3,23	0,34

Tablo 4.1.’ de görüldüğü üzere araştırmaya katılan 1103 ilkokul 4. sınıf öğrencisinin Sosyal Katılım Becerilerini Belirleme ölçeğine verdikleri cevapların ortalaması ($\bar{X}=3,23$)’tür. Bu sonuca göre ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin, sosyal katılım beceri düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 4. 2. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Katılım Becerilerini Belirleme Ölçeğinin Maddelerine Verdikleri Cevaplara İlişkin Betimsel Veriler

Maddeler	N	$\bar{X}$	Ss
1.Sınıfımıza yeni bir öğrenci katıldığında onunla tanışırım.	1103	3,33	0,90
2.Okula geldiğimde arkadaşlarımla selamlaşırım.	1103	2,95	0,99
3.İhtiyaçları olduğunda aile üyelerime yardım ederim. (anneme, babama, kardeşime, abime, ablama...)	1103	3,44	0,81
4.İhtiyaç duyduğunda arkadaşına yardım ederim.	1103	3,43	0,78
5.Sınıf başkanlığı için aday olurum.	1103	2,78	1,14
6.Sınıf kurallarına uymayan arkadaşlarımı uyarırım.	1103	2,98	0,99
7.Arkadaşlarıma oyunlarına katılmak istediğimi söylerim.	1103	3,30	0,89
8.Ders malzemelerimi ihtiyacı olan arkadaşlarımla paylaşıyorum.	1103	3,41	0,81
9.Grup çalışmalarında bana verilen görevi zamanında yaparım.	1103	3,53	0,73
10.Sıra beklenmesi gereken yerlerde sırayı bozanları uyarırım.	1103	3,10	0,99
11.Arkadaşlarımla oyuncaklarımla oynamasına izin veririm.	1103	3,28	0,90
12.Teneffüslerde arkadaşlarımla birlikte vakit geçiririm.	1103	3,47	0,82
13.Dışarıda oyun oynayan çocukları gördüğümde aralarına katılmaya çalışırım.	1103	2,32	1,14
14.Evimize misafir geldiğinde hoş geldiniz derim.	1103	3,53	0,81
15.Ders ile ilgili soru soran arkadaşlarıma yardımcı olurum.	1103	3,29	0,89
16.Okul kurallarına uyarım.	1103	3,66	0,64

Tablo 4.2. incelendiğinde sosyal katılım beceri ölçeğinden öğrencilerin en yüksek ortalama puana sahip oldukları maddenin “okul kurallarına uyarım.” $\bar{X} = 3,66$ maddesi olduğu görülmektedir. . Bu bulgu, öğrencilerin toplu ortamlarda disiplinin, düzenin ve huzurun sağlanabilmesi için belirli kurallar dâhilinde yaşanılması gerektiği bilincinde oldukları, sorumluluk ve duyarlılık sahibi oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 4.2. incelendiğinde sosyal katılım beceri ölçeğinden öğrencilerin en düşük ortalama puana sahip oldukları maddenin “Dışarıda oyun oynayan çocukları gördüğümde aralarına katılmaya çalışırım.” $\bar{X} = 2,32$ maddesi olduğu görülmektedir. Bu bulgu, çalışmaya katılan öğrencilerin çekingen ve utangaç olmalarının, kendilerini güvende hissetmemelerinin, iletişim başlatma noktasında sıkıntı yaşamalarının vb. faktörlerin, öğrencilerin oyunlara dahil olmaları üzerinde etkili olduğu şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca bu durum güvenle ilgili bir

Tablo 4.2. incelendiğinde 1. maddeye cevap veren ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,33$ olup sosyal katılım beceri ölçeğinde bu oran her zaman ifadesine denk gelmektedir. Bu bulguya göre araştırmaya katılan öğrencilerin sınıfına yeni gelen öğrencilerle tanışma ve onlarla iletişim kurma becerilerinin çok yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 4.2. incelendiğinde 2. maddeye cevap veren ilkokul 4. Sınıf öğrencilerinin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 2,95$ olup sosyal katılım beceri ölçeğinde bu oran sık sık ifadesine denk gelmektedir. Bu bulguya göre öğrencilerin birbirleri ile selamlaşma alışkanlığına yüksek düzeyde sahip oldukları söylenebilir.

Tablo 4.2. incelendiğinde 3. maddeye cevap veren ilkokul 4. Sınıf öğrencilerinin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,44$ olup sosyal katılım beceri ölçeğinde bu oran her zaman ifadesine denk gelmektedir. Bu bulguya göre öğrencilerin bir sosyal beceri olan aile içi yardımlaşma davranışlarını çok sık gösterdikleri söylenebilir

Tablo 4.2.' de 4. maddeye cevap veren ilkokul 4. Sınıf öğrencilerinin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,43$ olup sosyal katılım beceri ölçeğinde bu oran her zaman ifadesine denk gelmektedir. Bu bulguya göre araştırmaya katılan öğrencilerin arkadaşlarına yardım etme davranışlarına çok yüksek düzeyde sahip oldukları söylenebilir.

Tablo 4.2. incelendiğinde 5. maddeye cevap veren ilkokul 4. Sınıf öğrencilerinin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 2,78$ olup sosyal katılım beceri ölçeğinde bu oran sık sık ifadesine denk gelmektedir. Bu bulguya göre öğrencilerin sınıf başkanlığı için aday olma durumlarının yüksek düzeyde olduğu söylenebilir.

Tablo 4.2. incelendiğinde 6. maddeye cevap veren ilkokul 4. Sınıf öğrencilerinin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 2,98$ olup sosyal katılım beceri ölçeğinde bu oran sık sık ifadesine denk gelmektedir. Bu bulguya göre öğrencilerin sınıf kurallarına uymayan arkadaşlarını uyarma konusunda çok yüksek düzeyde olmasa da duyarlı davrandıkları söylenebilir

Tablo 4.2. incelendiğinde 7. maddeye cevap veren ilkokul 4. Sınıf öğrencilerinin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,30$ olup sosyal katılım beceri ölçeğinde bu oran her zaman ifadesine denk gelmektedir. Bu bulguya göre öğrencilerin arkadaşlarıyla oynamak için oyunlara katılmak istediğini ifade etme becerisinin çok yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 4.2. incelendiğinde 8. maddeye cevap veren ilkokul 4. Sınıf öğrencilerinin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,41$ olup sosyal katılım beceri ölçeğinde bu oran her zaman ifadesine denk gelmektedir. Bu bulguya göre öğrencilerin ders malzemelerini arkadaşlarıyla paylaşma davranışlarının çok yüksek düzeyde olduğu söylenebilir.

Tablo 4.2. incelendiğinde 9. maddeye cevap veren ilkokul 4. Sınıf öğrencilerinin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,53$ olup sosyal katılım beceri ölçeğinde bu oran her zaman ifadesine denk gelmektedir. Bu bulguya göre öğrencilerin yer aldığı grup çalışmalarında sorumlu davranarak verilen görevi zamanında yerine getirme durumlarının çok yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 4.2. incelendiğinde 10. maddeye cevap veren ilkokul 4. Sınıf öğrencilerinin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,10$ olup sosyal katılım beceri ölçeğinde bu oran sık sık ifadesine denk gelmektedir. Bu bulguya göre öğrencilerin sıra beklenilmesi gereken yerlerde duyarlı davranarak sırayı bozan arkadaşlarını uyarma davranışlarının yüksek düzeyde olduğu söylenebilir.

Tablo 4.2. incelendiğinde 11. maddeye cevap veren ilkokul 4. Sınıf öğrencilerinin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,28$ olup sosyal katılım beceri ölçeğinde bu oran her zaman ifadesine denk gelmektedir. Bu bulguya göre öğrencilerin arkadaşlarıyla oyuncaklarını paylaşma davranışlarının çok yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 4.2. incelendiğinde 12. maddeye cevap veren ilkokul 4. Sınıf öğrencilerinin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,47$ olup sosyal katılım beceri ölçeğinde bu oran her zaman ifadesine denk gelmektedir. Bu bulguya göre öğrencilerin ders aralarında arkadaşlarıyla birlikte vakit geçirme durumlarının çok yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 4.2. incelendiğinde 13. maddeye cevap veren ilkokul 4. Sınıf öğrencilerinin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 2,32$ olup sosyal katılım beceri ölçeğinde bu oran ara sıra ifadesine denk gelmektedir. Bu bulguya göre öğrencilerin dışarıda oyun oynayan çocukların oyunlarına dahil olma durumlarının düşük olduğu söylenebilir.

Tablo 4.2. incelendiğinde 14. maddeye cevap veren ilkokul 4. Sınıf öğrencilerinin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,53$ olup sosyal katılım beceri ölçeğinde bu oran her zaman ifadesine denk gelmektedir. Bu bulguya göre öğrencilerin evlerine gelen misafire hoş geldiniz deme davranışlarının çok yüksek düzeyde olduğu söylenebilir

Tablo 4.2. incelendiğinde 15. maddeye cevap veren ilkokul 4. Sınıf öğrencilerinin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,29$ olup sosyal katılım beceri ölçeğinde her zaman ifadesine denk gelmektedir. Buna göre çalışmaya katılan öğrencilerin dersle ilgili soru soran arkadaşlarına yardımcı olma düzeylerinin çok yüksek düzeyde olduğu söylenebilir.

Tablo 4.2. incelendiğinde 16. maddeye cevap veren ilkokul 4. Sınıf öğrencilerinin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 3,66$ olup sosyal katılım beceri ölçeğinde bu oran her zaman ifadesine denk gelmektedir. Bu bulguya göre öğrencilerin okul kurallarına uyma noktasında çok yüksek düzeyde bilinçli davrandıkları söylenebilir.

4.1.2. Birinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumlar

İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin sosyal katılım beceri ölçeğinden aldıkları puanların okul türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık olup olmadığının tespiti için ilişkisiz örneklem için t testi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.3’de verilmiştir:

Tablo 4. 3. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Katılım Beceri Ölçeği Puanlarının Okul Türüne Göre Farklılığı İçin t- Testi Sonuçları

Okul Türü	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Devlet Okulu	695	52,03	6,932	1101	1,503	0,133
Özel Okul	408	51,36	7,547			

Tablo 4.3’e göre ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin sosyal katılım beceri ölçeğinden aldıkları toplam puanlar okul türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık

göstermemiştir. [$t_{(1101)}=1,503$; $p> 0,05$]. Bu bulguya göre okul türü değişkeninin öğrencilerin sosyal katılım becerileri üzerinde herhangi bir etkiye sahip olmadığı söylenebilir.

4.1.3. İkinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumlar

Sosyal katılım beceri ölçeğinden elde edilen toplam puanların cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık olup olmadığının tespiti için ilişkisiz örneklem için t testi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4. 4' te verilmiştir:

Tablo 4. 4. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Katılım Beceri Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre Farklılığı İçin t- Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Kız	517	52,09	6,898	1101	1,361	0,174
Erkek	586	51,51	7,396			

Tablo 4.4' e göre ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin sosyal katılım beceri ölçeğinden aldıkları toplam puanlar cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir [$t_{(1101)}= 1,361$; $p> 0,05$] Bu bulguya göre cinsiyet değişkeninin, öğrencilerin sosyal katılım becerileri üzerinde herhangi bir etkiye sahip olmadığı söylenebilir.

4.1.4. Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumlar

İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin sosyal katılım beceri ölçeği puanlarının kardeş sayısına anlamlı bir farklılık olup olmadığının tespiti için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4. 5. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Katılım Beceri Ölçeği Puanlarının Kardeş Sayısına Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi

Sosyal Katılım Becerisi	KT	Sd	KO	F	P	Fark Scheffe
Gruplar Arası	584,930	4	146,233	2,864	0,022	1-3, 1-4
Gruplar İçi	56070,575	1098	51,066			5-2, 5-3,
Toplam	56655,505	1102				5-4

Tablo 4.6' e göre sosyal katılım beceri ölçeği puanları kardeş sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermiştir [$F(4-1098) = 2,864$; $p<0,05$]. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Scheffe testine göre; bir kardeşi olan

öğrencilerin sosyal katılım beceri puanı ortalaması ($\bar{X}=52,31$) ile üç kardeşi olan öğrencilerin sosyal katılım beceri puanı ortalaması ($\bar{X}=50,99$) ve dört ve üstü kardeşi olan öğrencilerin sosyal katılım beceri puanları ortalaması ($\bar{X}=50,80$) arasında bir kardeşi olan öğrencilerin lehine; kardeşi olmayan öğrencilerin sosyal katılım beceri puanları ortalaması ($\bar{X}=53,00$) ile iki kardeşi olan öğrencilerin sosyal katılım beceri puanları ortalaması ($\bar{X}=51,35$), üç kardeşi olan öğrencilerin sosyal katılım beceri puanları ortalaması ($\bar{X}=50,99$) ve dört ve üstü kardeşi olan öğrencilerin sosyal katılım beceri puanları ortalaması ($\bar{X}=50,80$) arasında kardeşi olmayan öğrencilerin lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu bulgulara göre sosyal katılım becerisi ile kardeş sayısı arasında ters orantılı bir ilişki olduğu yani kardeş sayısı azaldıkça öğrencilerin sosyal katılım beceri düzeyinin arttığı söylenebilir.

Tablo 4. 6. Kardeş Sayısı Değişkenine İlişkin Betimsel Veriler

Gruplar	Kardeş Sayısı	N	$\bar{X}$	Ss
1	Bir	394	52,31	7,197
2	İki	284	51,35	6,827
3	Üç	168	50,99	7,369
4	Dört	121	50,80	7,265
5	Kardeşi olmayan	136	53,00	7,260

4.1.5. Dördüncü Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumlar

İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin sosyal katılım beceri ölçeği puanlarının doğum sırasına göre anlamlı bir farklılık olup olmadığının tespiti için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 4.7’de verilmiştir:

Tablo 4. 7. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Katılım Beceri Ölçeği Puanlarının Doğum Sırasına Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi

Sosyal Katılım Becerisi	KT	Sd	KO	F	P	Fark Scheffe
Gruplar Arası	322,461	4	80,615	1,571	0,180	
Gruplar İçi	56333,044	1098	51,305			-----
Toplam	56655,505	1102				

Tablo 4.8' e göre ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin sosyal katılım beceri ölçeği puanları doğum sırasına göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir [$F_{(4-1098)}=1,571$; $p>0,05$]. Bu bulgu doğum sırasının öğrencilerin sosyal katılım becerileri üzerinde bir etkisinin olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 4. 8. Doğum Sırası Değişkenine İlişkin Betimsel Veriler

Gruplar	Doğum Sırası	N	$\bar{X}$	Ss
1	Birinci	480	52,31	7,050
2	İkinci	372	51,40	7,314
3	Üçüncü	164	51,75	7,297
4	Dördüncü	53	50,37	6,881
5	Beşinci	34	50,88	6,803

4.1.6. Beşinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumlar

İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin sosyal katılım beceri ölçeğinden aldıkları puanların okul öncesi eğitim değişkenine göre anlamlı bir farklılık olup olmadığının tespiti için ilişkisiz örneklem için t testi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.9' da verilmiştir:

Tablo 4. 9. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Katılım Beceri Ölçeği Puanlarının Okul Öncesi Eğitimi Alma Durumuna Göre Farklılığı İçin t- Testi Sonuçları

Okul Öncesi Eğitim Alma Durumu	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
Evet	896	51,99	7,019	1101	2,043	0,041
Hayır	207	50,86	7,739			

Tablo 4.9' a göre ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin sosyal katılım beceri ölçeğinden aldıkları puanlar okul öncesi eğitimi alma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermiştir [$t_{(1101)}= 2,043$; $p< 0,05$]. Okul öncesi eğitimi alan öğrencilerin sosyal katılım beceri puanları ortalaması ($\bar{X}=51,99$) ile almayan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=50,86$) arasında okul öncesi eğitimi almış olan öğrencilerin lehine istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu bulguya göre okul öncesi eğitimi almış olan ilkokul 4. Sınıf öğrencilerinin sosyal katılım becerilerinin, okul öncesi eğitimi almamış olan ilkokul 4. Sınıf öğrencilerine göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

4.1.7. Altıncı Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumlar

İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin sosyal katılım beceri ölçeği puanlarının aile yapısına göre anlamlı bir farklılık olup olmadığının tespiti için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları aşağıdaki Tablo 4.10' da verilmiştir:

Tablo 4. 10. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Katılım Beceri Ölçeği Puanlarının Aile Yapısına Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi

Sosyal Katılım Becerisi	KT	Sd	KO	F	P	Fark Scheffe
Gruplar Arası	30,334	2	15,167	0,295	0,745	
Gruplar İçi	56625,171	1100	51,477			-----
Toplam	56655,505	1102				

Tablo 4.11' e göre ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin sosyal katılım beceri ölçeği puanları aile yapısına göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir [$F_{(2-1100)} = 0,295$; $p > 0,05$]. Bu bulgu aile yapısının öğrencilerin sosyal katılım becerileri üzerinde bir etkisinin olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 4. 11. Aile Yapısına İlişkin Betimsel Veriler

Gruplar	Aile Yapısı	N	$\bar{X}$	Ss
1	Çekirdek Aile	850	51,83	7,200
2	Geniş Aile	194	51,45	7,101
3	Anne- Baba Ayrı	59	52,11	7,034

4.1.8. Yedinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumlar

İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin sosyal katılım beceri ölçeği puanlarının anne eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık olup olmadığının tespiti için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları aşağıdaki Tablo 4.12' de verilmiştir:

Tablo 4. 12. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Katılım Beceri Ölçeği Puanlarının Anne Eğitim Durumuna Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi

Sosyal Katılım Becerisi	KT	Sd	KO	F	P	Fark Scheffe
Gruplar Arası	154,304	3	51,435	1,000	0,392	
Gruplar İçi	56501,201	1099	51,411			-----
Toplam	56655,505	1102				

Tablo 4.13'e göre ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin sosyal katılım beceri ölçeği puanları anne eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir [$F_{(3-1099)} = 1.000$; $p > 0,05$]. Bu bulgu anne eğitim durumunun öğrencilerin sosyal katılım becerileri üzerinde bir etkisinin olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 4. 13. Anne Eğitim Durumuna İlişkin Betimsel Veriler

Gruplar	Anne Eğitim	N	$\bar{X}$	Ss
1	İlkokul	144	51,34	7,370
2	Ortaokul	167	51,13	7,439
3	Lise	360	51,83	7,243
4	Üniversite	432	52,14	6,931

4.1.9. Sekizinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumlar

İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin sosyal katılım beceri ölçeği puanlarının baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık olup olmadığının tespiti için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları aşağıdaki Tablo 4.14' de verilmiştir:

Tablo 4. 14. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Katılım Beceri Ölçeği Puanlarının Baba Eğitim Durumuna Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi

Gruplar	Baba Eğitimi	N	$\bar{X}$	Ss
1	İlkokul	84	50,46	7,538
2	Ortaokul	132	51,03	7,330
3	Lise	330	52,14	6,928
4	Üniversite	557	51,94	7,200

Tablo 4.15' e göre ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin sosyal katılım beceri ölçeği puanları baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir [$F_{(3-1099)} = 1.810$; $p > 0,05$]. Bu bulgu baba eğitim durumunun öğrencilerin sosyal katılım becerileri üzerinde bir etkisinin olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 4. 15. Baba Eğitim Durumuna İlişkin Betimsel Veriler

Sosyal Katılım Becerisi	KT	Sd	KO	F	P	Fark Scheffe
Gruplar Arası	278,587	3	92,862	1,810	0,144	-----
Gruplar İçi	56376,918	1099	51,298			
Toplam	56655,505	1102				

4.1.10. Dokuzuncu Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumlar

İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin sosyal katılım beceri ölçeğinden almış oldukları toplam puanların annenin çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık olup olmadığının tespiti için ilişkisiz örneklem t testi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.16’ da verilmiştir:

Tablo 4. 16. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Katılım Beceri Ölçeği Puanlarının Annenin Çalışma Durumuna Göre Farklılığı İçin t- Testi Sonuçları

Anne Çalışma Durumu	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Çalışıyor	412	51,70	7,192	1101	-0,285	0,776
Çalışmıyor	691	51,83	7,161			

Tablo 4.16’ ya göre ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin sosyal katılım beceri ölçeğinden almış oldukları toplam puanlar annenin çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir [$t_{(1101)}=-0,285$; $p> 0,05$]. Bu bulguya göre annenin çalışma durumunun, öğrencilerin sosyal katılım becerileri üzerinde herhangi bir etkiye sahip olmadığı söylenebilir.

4.1.11. Onuncu Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumlar

İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin sosyal katılım beceri ölçeği puanlarının sevdikleri derse göre anlamlı bir farklılık olup olmadığının tespiti için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları aşağıdaki Tablo 4.17’ de verilmiştir:

Tablo 4. 17. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Katılım Beceri Ölçeği Puanlarının Sevdikleri Derse Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi

Sosyal Katılım Becerisi	KT	Sd	KO	F	P	Fark Scheffe
Gruplar Arası	870,166	3	290,055	5,714	0,001	
Gruplar İçi	55785,339	1099	50,760			2-3,
Toplam	56655,505	1102				2-4

Tablo 4.18’ e göre ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin sosyal katılım beceri ölçeği puanları sevdikleri derse göre anlamlı bir farklılık göstermiştir [$F(3-1099) =5,714$; $p<0,05$].

Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre, en sevdiği ders Matematik olan öğrencilerin sosyal katılım beceri puanları ortalaması ($\bar{X}=52,48$) ile en sevdiği ders sosyal bilgiler olan öğrencilerin sosyal katılım beceri puanları ortalaması ($\bar{X}=50,83$) ve en sevdiği ders Fen Bilimleri olan öğrencilerin sosyal katılım beceri puanları ortalaması ($\bar{X}=50,40$) arasında en sevdiği ders matematik olan öğrencilerin lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu bulgulara göre en sevdiği ders Matematik olan öğrencilerin sosyal katılım becerilerinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 4. 18. Sevdikleri Derse İlişkin Betimsel Veriler

Gruplar	Sevdiği Ders	N	$\bar{X}$	Ss
1	Türkçe	129	51,89	7,515
2	Matematik	617	52,48	6,859
3	Sosyal Bilgiler	110	50,83	7,464
4	Fen Bilimleri	247	50,40	7,407

4.1.12. On Birinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumlar

İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin sosyal katılım beceri ölçeği puanlarının utangaçlık durumuna göre anlamlı bir farklılık olup olmadığının tespiti için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları aşağıdaki Tablo 4.19’da verilmiştir:

Tablo 4. 19. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Katılım Beceri Ölçeği Puanlarının Utangaçlık Durumuna Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi

Sosyal Katılım Becerisi	KT	Sd	KO	F	P	Fark Scheffe
Gruplar Arası	382,311	2	191,156	3,737	0,024	2-1
Gruplar İçi	56273,194	1100	51,157			3-1
Toplam	56655,505	1102				3-2

Tablo 4.20’ ye göre ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin sosyal katılım beceri ölçeği puanları utangaçlık durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermiştir [$F(2-1100) = 3,737$; $p < 0,05$]. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre; biraz utangaç öğrencilerin sosyal katılım beceri puanları

ortalamasıyla ($\bar{X}=51,46$) çok utangaç öğrencilerin puanları ortalaması ($\bar{X}=50,88$) arasında biraz utangaç olan öğrencilerin lehine; utangaç olmayan öğrencilerin sosyal katılım beceri puanları ortalaması ($\bar{X}=52,55$) ile biraz utangaç olan öğrencilerin sosyal katılım beceri puanları ortalaması ($\bar{X}=51,46$) ve çok utangaç olan öğrencilerin sosyal katılım beceri puanları ortalaması ($\bar{X}=50,88$) arasında utangaç olmayan öğrencilerin lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu bulgulara göre utangaç olmayan öğrencilerin sosyal katılım becerilerinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 4. 20. Utangaçlık Durumuna İlişkin Betimsel Veriler

Gruplar	Utangaçlık Düzeyi	N	$\bar{X}$	Ss
1	Çok Utangaç	112	50,88	7,263
2	Biraz Utangaç	608	51,46	6,793
3	Utangaç Değil	383	52,55	7,658

4.1.13. On İkinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumlar

İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin sosyal katılım beceri ölçeğinden almış oldukları toplam puanların kişilik özelliğine göre anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için ilişkisiz örneklem t testi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.21’de verilmiştir:

Tablo 4. 21. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Katılım Beceri Ölçeği Puanlarının Kişilik Özelliğine Göre Farklılığı İçin t- Testi Sonuçları

Kişilik Özelliği	N	$\bar{X}$	S	sd	T	p
İçine Kapanık	320	49,95	7,376	1101	-5,480	0,000
Girişken	783	52,53	6,952			

Tablo 4.21’ e göre ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin sosyal katılım beceri ölçeğinden almış oldukları toplam puanlar kişilik özelliği değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermiştir [$t_{(1101)}=-5,480$; $p < 0,05$]. Girişken kişilik özelliğine sahip öğrencilerin sosyal katılım beceri puanları ortalaması ($\bar{X}=52,53$) ile içine kapanık kişilik özelliğine sahip öğrencilerin sosyal katılım beceri puanları ortalaması ($\bar{X}=49,95$) ile) arasında girişken kişilik özelliğine sahip olan öğrencilerin lehine istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu bulguya göre girişken öğrencilerin sosyal katılım becerilerinin içine kapanık öğrencilere göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

4.1.14. On Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumlar

İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin sosyal katılım beceri ölçeği puanlarının kitap okuma sıklığı durumuna göre anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları aşağıdaki Tablo 4.22’ de verilmiştir:

Tablo 4. 22. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Katılım Beceri Ölçeği Puanlarının Kitap Okuma Sıklığı Durumuna Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi

Sosyal Katılım Becerisi	KT	Sd	KO	F	P	Fark Scheffe
Gruplar Arası	6197,254	2	3098,627	67,551	0,000	2-1
Gruplar İçi	50458,251	1100	45,871			3-1
Toplam	56655,505	1102				3-2

Tablo 4.23’ e göre ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin sosyal katılım beceri ölçeği puanları kitap okuma sıklığı durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermiştir [$F(2-1100) = 67,551$; $p < 0,05$]. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre; ara sıra kitap okuyan öğrencilerin sosyal katılım beceri puanları ortalaması ($\bar{X}=49,38$) ile hiç kitap okumayan öğrencilerin sosyal katılım beceri puanları ortalaması ($\bar{X}=48,76$) arasında ara sıra kitap okuyanların lehine; çok kitap okuyan öğrencilerin sosyal katılım beceri puanları ortalaması ($\bar{X}=54,10$) ile hiç kitap okumayan öğrencilerin sosyal katılım beceri puanları ortalaması ($\bar{X}=48,76$) ve ara sıra kitap okuyan öğrencilerin sosyal katılım beceri puanları ortalaması ($\bar{X}=49,38$) arasında çok kitap okuyan öğrencilerin lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu bulgulara göre çok kitap okuyan öğrencilerin sosyal katılım becerilerinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 4. 23. Kitap Okuma Sıklığı Değişkenine İlişkin Betimsel Veriler

Gruplar	Kitap Okuma Sıklığı	N	$\bar{X}$	Ss
1	Hiç Okumam	13	48,76	9,636
2	Ara sıra Okurum	527	49,38	7,106
4	Çok Okurum	563	54,10	6,366

4.1.15. On Dördüncü Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumlar

İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin sosyal katılım beceri ölçeğinden almış oldukları toplam puanların tercih ettikleri yaşam çevresine göre anlamlı bir farklılık olup olmadığının tespiti için ilişkisiz örneklem için t testi yapılmıştır. Analiz sonuçları aşağıdaki Tablo 4.24’ te verilmiştir:

Tablo 4. 24. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Katılım Beceri Ölçeği Puanlarının Tercih Ettikleri Yaşam Çevresine Göre Farklılığı İçin t- Testi Sonuçları

Tercih Ettikleri Yaşam Çevresi	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Tek Başına	201	49,76	7,456	1101	-4,465	0,000
Başkalarıyla Birlikte	902	52,23	7,030			

Tablo 4.24’e göre ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin sosyal katılım beceri ölçeğinden almış oldukları toplam puanlar tercih ettikleri yaşam çevresine göre anlamlı bir farklılık göstermiştir [$t_{(1101)}=-4,465$; $p < 0,05$]. Kendisini başkalarıyla birlikteyken daha mutlu hisseden öğrencilerin sosyal katılım beceri puanları ortalaması ($\bar{X}=52,23$) ile tek başınayken daha mutlu hisseden öğrencilerin sosyal katılım beceri puanları ortalaması ($\bar{X}=49,76$) başkalarıyla birlikteyken daha mutlu hisseden öğrencilerin lehine istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu bulguya göre başkalarıyla birlikte olmayı tercih eden öğrencilerin sosyal katılım becerilerinin tek başına olmayı tercih eden öğrencilere göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

4.1.16. On Beşinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumlar

Öğrencilerin sosyal katılım beceri ölçeği puanlarının karşılaştıkları problemleri çözme yöntemine göre anlamlı bir farklılık olup olmadığının tespiti için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.25’ te verilmiştir:

Tablo 4. 25. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Katılım Beceri Ölçeği Puanlarının Karşılaştıkları Problemleri Çözme Yöntemine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi

Sosyal Katılım Becerisi	KT	Sd	KO	F	P	Fark Scheffe
Gruplar Arası	444,368	3	148,123	2,896	0,034	1-2
Gruplar İçi	56211,137	1099	51,148			4-2
Toplam	56655,505	1102				

Tablo 4.26' ya göre ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin sosyal katılım beceri ölçeği puanları karşılaştıkları problemleri çözme yöntemine göre anlamlı bir farklılık göstermiştir [$F(3-1099) = 2,896$; $p < 0,05$]. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre; bir problemle karşılaştığı zaman öğretmeninden yardım isteyen öğrencilerin sosyal katılım beceri puanları ortalaması ($\bar{X}=52,05$) ile anne veya babadan yardım isteyen öğrencilerin sosyal katılım beceri puanları ortalaması ($\bar{X}=49,86$) arasında öğretmeninden yardım isteyen öğrencilerin lehine; kimseden yardım istemeden problemi kendisi çözen öğrencilerin sosyal katılım beceri puanları ortalaması ($\bar{X}=53,02$) ile anne veya babadan yardım isteyen öğrencilerin sosyal katılım beceri puanları ortalaması ($\bar{X}=49,86$) arasında kimseden yardım istemeden problemini kendisi çözen öğrencilerin lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu bulgulara göre bir problemle karşılaştığı zaman kimseden yardım istemeden problemini kendi başına çözen ve öğretmeninden yardım isteyerek çözen öğrencilerin sosyal katılım becerilerinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 4. 26. Problem Çözme Yöntemine İlişkin Betimsel Veriler

Gruplar	Problem Çözme Yöntemi	N	$\bar{X}$	Ss
1	Öğretmenden Yardım İsteme	398	52,05	7,122
2	Anne Babadan Yardım İsteme	66	49,86	7,327
3	Arkadaşlardan Yardım İsteme	88	50,52	7,379
4	Kendim Çözerim	551	52,02	7,115

4.1.17. On Altıncı Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumlar

İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin sosyal katılım beceri ölçeğinden aldıkları puanların bir arkadaş grubuna sahip olma durumuna göre anlamlı bir farklılık olup olmadığının tespiti için ilişkisiz örneklem için t testi yapılmıştır. Analiz sonuçları aşağıdaki Tablo 4.27' de verilmiştir:

Tablo 4. 27. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Katılım Beceri Ölçeği Puanlarının Bir Arkadaş Grubuna Sahip Olma Durumuna Göre Farklılığı İçin t- Testi Sonuçları

Arkadaş Grubuna Sahip Olma Durumu	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Evet	852	52,34	6,912	1101	4,777	0,000
Hayır	251	49,90	7,704			

Tablo 4.27' ye göre ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin sosyal katılım beceri ölçeğinden almış oldukları toplam puanlar bir arkadaş grubuna sahip olma değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermiştir [$t_{(1101)}=4,777$; $p < 0,05$]. Sürekli birlikte olduğu arkadaş grubu olan öğrencilerin sosyal katılım beceri puanları ortalaması ($\bar{X}=52,34$) ile sürekli birlikte olduğu arkadaş grubu olmayan öğrencilerin sosyal katılım beceri puanları ortalaması ($\bar{X} =49,90$) arasında arkadaş grubu olan öğrencilerin lehine istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu bulguya göre sürekli birlikte olduğu bir arkadaş grubu olan öğrencilerinin sosyal katılım becerilerinin, olmayan öğrencilerine göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

4.1.18. On Yedinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumlar

İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin sosyal katılım beceri ölçeği puanlarının günlük tv izleme süresine göre anlamlı bir farklılık olup olmadığının tespiti için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları aşağıdaki Tablo 4.28' de verilmiştir:

Tablo 4. 28.İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Katılım Beceri Ölçeği Puanlarının Günlük Tv İzleme Süresine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi

Sosyal Katılım Becerisi	KT	Sd	KO	F	P	Fark Scheffe
Gruplar Arası	1824,439	4	456,110	9,134	0,000	1-2, 1-3
Gruplar İçi	54831,066	1098	49,937			1-4, 1-5
Toplam	56655,505	1102				2-4, 2-5

Tablo 4.29' a göre ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin sosyal katılım beceri ölçeği puanları günlük tv izleme süresine göre anlamlı bir farklılık göstermiştir [$F(4-1098) =9,134$; $p < 0,05$]. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre; günlük tv izleme süresi 1 saat olan öğrencilerin sosyal katılım beceri puanları ortalaması ($\bar{X}=52, 78$) ile günlük tv izleme süresi 2 saat olan öğrencilerin sosyal katılım beceri puanları ortalaması ($\bar{X}=51,52$), günlük tv izleme süresi 3 saat olan öğrencilerin sosyal katılım beceri puanları ortalaması ($\bar{X}=50,05$), günlük tv izleme süresi 4 saat olan öğrencilerin sosyal katılım beceri puanları ortalaması ($\bar{X}=49,21$) ve günlük tv izleme süresi 5 saat ve üstü olan öğrencilerin sosyal katılım beceri puanları ortalaması ($\bar{X}=49,16$) arasında günlük tv izleme süresi 1 saat olan öğrencilerin lehine; günlük tv izleme süresi 2 saat olan öğrencilerin sosyal katılım

beceri puanları ortalaması ($\bar{X}=51,52$) ile günlük tv izleme süresi 4 saat olan öğrencilerin sosyal katılım beceri puanları ortalaması ($\bar{X}=49,21$) ve günlük tv izleme süresi 5 saat ve üstü olan öğrencilerin sosyal katılım beceri puanları ortalaması ($\bar{X}=49,16$) arasında günlük tv izleme süresi 2 saat olan öğrencilerin lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu bulgulara göre günlük tv izleme süresi arttıkça öğrencilerin sosyal katılım beceri düzeylerinin azaldığı söylenebilir.

Tablo 4. 29. Günlük Tv İzleme Süresine İlişkin Betimsel Veriler

Gruplar	Günlük Tv İzleme Süresi	N	$\bar{X}$	Ss
1	1 Saat	600	52,78	7,110
2	2 Saat	265	51,52	7,228
3	3 Saat	104	50,05	5,949
4	4 Saat	69	49,21	6,949
5	5 Saat ve Üstü	65	49,16	7,728

4.1.19. On Sekizinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumlar

İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin sosyal katılım beceri ölçeği puanlarının günlük dijital teknolojileri kullanma süresine göre anlamlı bir farklılık olup olmadığının tespiti için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.30’da verilmiştir:

Tablo 4. 30. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Katılım Beceri Ölçeği Puanlarının Günlük Dijital Teknolojileri Kullanma Süresine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi

Sosyal Katılım Becerisi	KT	Sd	KO	F	P	Fark Scheffe
Gruplar Arası	3013,552	4	753,388	15,421	0,000	1-2, 1-3
Gruplar İçi	53641,953	1098	48,854			1-4, 1-5
Toplam	56655,505	1102				3-5

Tablo 4.31’ e göre ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin sosyal katılım beceri ölçeği puanları günlük dijital teknolojileri kullanma süresine göre anlamlı bir farklılık göstermiştir [$F(4-1098) = 15,421$ $p < 0,05$]. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre ; günlük dijital teknolojileri kullanma süresi 1 saat olan öğrencilerin sosyal katılım beceri puanları ortalaması ($\bar{X}=53, 14$) ile günlük dijital teknolojileri kullanma süresi 2 saat olan öğrencilerin sosyal katılım beceri puanları ortalaması ($\bar{X}=50,16$), günlük dijital teknolojileri kullanma süresi 3 saat olan öğrencilerin sosyal katılım beceri puanları ortalaması ($\bar{X}=50,87$), günlük dijital

teknolojileri kullanma süresi 4 saat olan öğrencilerin sosyal katılım beceri puanları ortalaması ($\bar{X}=49,23$) ve günlük dijital teknolojileri kullanma süresi 5 saat ve üstü olan öğrencilerin sosyal katılım beceri puanları ortalaması ($\bar{X}=48,73$) arasında günlük dijital teknolojileri kullanma süresi 1 saat olan öğrencilerin lehine; günlük dijital teknolojileri kullanma süresi 3 saat olan öğrencilerin sosyal katılım beceri puanları ortalaması ($\bar{X}=50,87$) ile günlük dijital teknolojileri kullanma süresi 5 saat ve üstü olan öğrencilerin sosyal katılım beceri puanları ortalaması ($\bar{X}=48,73$) arasında günlük dijital teknolojileri kullanma süresi 3 saat olan öğrencilerin lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu bulgulara göre günlük dijital teknolojileri kullanma süresi arttıkça öğrencilerin sosyal katılım becerilerinin azaldığı söylenebilir.

Tablo 4. 31. Günlük Dijital Teknolojileri Kullanma Süresine İlişkin Betimsel Veriler

Gruplar	Dijital Teknolojileri Kullanma Süresi	N	$\bar{X}$	Ss
1	1 Saat	634	53,14	6,750
2	2 Saat	224	50,16	7,435
3	3 Saat	100	50,87	7,059
4	4 Saat	65	49,23	8,323
5	5 Saat ve Üstü	80	48,73	6,267

4.1.20. On Dokuzuncu Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumlar

İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin sosyal katılım beceri ölçeği puanlarının boş zaman tercihlerine göre anlamlı bir farklılık olup olmadığının tespiti için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları aşağıdaki Tablo 4.32’ de verilmiştir:

Tablo 4. 32. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Katılım Beceri Ölçeği Puanlarının Boş Zaman Tercihlerine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi

Sosyal Katılım Becerisi	KT	Sd	KO	F	P	Fark Scheffe
Gruplar Arası	4433,385	2	2216,693	46,692	0,000	
Gruplar İçi	52222,120	1100	47,475			1-2
Toplam	56655,505	1102				1-3

Tablo 4.33’e göre ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin sosyal katılım beceri ölçeği puanları boş zaman tercihlerine göre anlamlı bir farklılık göstermiştir [$F(2-1100) = 46,692$; $p < 0,05$]. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre; boş zamanlarında açık havada arkadaşlarıyla oynayan

öğrencilerin sosyal katılım beceri puanları ortalaması ($\bar{X}=53,21$) ile evde bilgisayar oyunları oynayan öğrencilerin sosyal katılım beceri puanları ortalaması ($\bar{X}=49,02$) ve internette video paylaşım sitelerinden video seyreden öğrencilerin sosyal katılım beceri puanları ortalaması ($\bar{X}=48,87$) arasında boş zamanlarında açık havada arkadaşlarıyla oynayan öğrencilerin lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu bulgulara göre boş zamanlarında açık havada arkadaşlarıyla oynayan öğrencilerin sosyal katılım becerilerinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 4. 33. Boş Zaman Tercihlerine İlişkin Betimsel Veriler

Gruplar	Boş Zaman Tercihleri	N	$\bar{X}$	Ss
1	Açık Havada Arkadaşlarıyla Oynama	733	53,21	6,568
2	Evde Bilgisayar Oyunları Oynama	217	49,02	8,045
3	İnternette Video Seyretme	153	48,87	6,618

4.2. Araştırmanın Nitel Boyutuna Ait Bulgular ve Yorumlar

4.2.1. Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Katılım Becerisiyle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar

Öğretmenlerin sosyal katılım becerisiyle ilgili görüşleri Tablo 4.34'tedir.

Tablo 4. 34. Öğretmenlerin Sosyal Katılım Becerisine Ait Görüşleri

Sosyal Katılım Becerisi	f	%
1 Etkinliklere katılmaya istekli olma.	34	11,49
2 Çevresindekilerle/arkadaşlarıyla kolayca iletişim kurma.	32	10,81
3 Topluma ait hissetme/toplumda yer edinme.	28	9,46
4 İçinde yaşadığı çevreye/topluma katkıda bulunma.	28	9,46
5 Grupla uyum içinde çalışma.	26	8,78
6 Gönüllü hizmet faaliyetlerine katılma.	23	7,77
7 Yaşadığı çevreye uyum sağlama.	20	6,76
8 Toplumsal sorunların farkında olma.	20	6,76
9 Çevresindeki sorunların çözümünde etkili olma.	20	6,76
10 Topluluk önünde rahat bir şekilde fikirlerini söyleme.	18	6,08
11 Aktif görev alma.	17	5,74
12 Bağımsız olarak faaliyetlerde bulunma.	15	5,07
13 Bir grubun üyesi olarak faaliyetlerde bulunma.	15	5,07
Toplam	296	100

Tablo 4,34' e göre, sınıf öğretmenleri sosyal katılım becerisini tanımlarken toplamda 13 görüşe yer vermişlerdir. Bu görüşler arasında en fazla etkinliklere katılmaya istekli olma; en az ise çevresindekilerle / arkadaşlarıyla kolayca iletişim kurma görüşü vurgulanmıştır. Bağımsız olarak faaliyetlerde bulunma ve bir grubun üyesi olarak faaliyetlerde bulunma ifadeleri ise sosyal katılım becerisini tanımlamak için en az kullanılan ifadeler arasında yer almıştır. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin bazıları şu şekildedir: (Ö.34) *Sınıfta yapılan etkinliklere, faaliyetlere öğrencinin katılmaya istekli olması, arkadaşlarıyla/çevresiyle kolayca iletişim kurması, uyumlu bir şekilde çalışabilmesi gerektiğinde oyun kurucu olabilmesi rolleri dağıtabilmesi fikirlerini rahat dile getirebilmesi, çevresinden kopuk olmaması ve çevresindeki sorunlara çözüm bulup katkı sağlamasıdır.* (Ö.28) *İstekli hizmet etkinliklerine dahil olma, bu etkinliklerde etkin görev alma, bireysel veya grupta birlikte uyumlu bir şekilde faaliyetlerde bulunmaktır.* (Ö.18) *Kişilerin tek başına ya da bir grubun üyesi olarak sosyal çevresine, yaşadığı topluma katılma ve katkıda bulunma becerisidir.* Bu bulgulardan yola çıkarak öğretmenlerin, sosyal katılım becerisini daha çok iletişim ve sosyalleşme boyutlarıyla algıladıkları söylenebilir.

4.2.2. Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Katılım Becerisi Yüksek Olan Öğrencilerin Özellikleri ile İlgili Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar

Tablo 4.35'te Sınıf öğretmenlerinin sosyal katılım becerisi yüksek olan öğrencilerin özellikleriyle ilgili görüşleri görülmektedir.

Tablo 4.35' e göre, sınıf öğretmenleri sosyal katılım becerisi yüksek olan öğrencilerin toplamda 25 özelliğini sıralamıştır. Bu özellikler arasında en fazla selamlaşma becerisi gösterir, kişiler arası ilişkilerde olumlu ve olumsuz duygularını ifade eder ve özgüven sahibidir özellikleri; en az ise farklı fikirlere saygı gösterir özelliği vurgulanmaktadır. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin bazıları şu şekildedir: (Ö.10) *Günlük yaşamında selamlaşma becerisi gösterir. Bir konuda topluluk içinde konuşmaya başlayıp bu konuşmayı devam ettirebilir. Gerektiği zamanlarda teşekkür eder. Özeleştirisi ile hatalı tavırlarını belirleyip gerekli değişiklikler için işlem sırasını oluşturur ve düzeltme konusunda gerekli adımları atar. Hatalı tavırları nedeniyle özür dileyebilir, çevresindekilerin ve diğer insanların duygularını anlar, kişiler arası ilişkilerde olumlu ve olumsuz duygularını ifade edebilir, iyi bir dinleyicinin özelliklerini gösterir,*

bireysel farklılıkları tanır ve kabul eder, kendinin ve diğerlerinin önemini kabul eder, toplum içinde farklılıkları tanır, kabul ve takdir etmeyi bilir, sınıf içindeki sorumluluklarının farkına varır ve bunları yerine getirir, hayır denmesi gereken durumlarda hayır diyebilir, alay edilmeye baş etme yollarını bilir, her zaman yardımlaşmaya hazırdır. (Ö.23) Özgüven sahibidir, iletişimi iyidir, çevresindeki insanların fikirlerine saygı gösterir, cesaretlidir, hata yapmaktan korkmaz, sorumluluk sahibidir, temizdir, titizdir, kişisel bakımına özen gösterir.

Tablo 4. 35.Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Katılım Becerisi Yüksek Olan Öğrencilerin Özelliklerine İlişkin Görüşleri

	Sosyal Katılım Becerisi Yüksek Olan Öğrencilerin Özellikleri	f	%
1	Selamlaşma becerisi gösterir.	37	6,57
2	Kişiler arası ilişkilerde olumlu ve olumsuz duygularını ifade edebilir.	36	6,39
3	Özgüven sahibidir.	36	6,39
4	Bireysel farklılıkları kabul eder.	30	5,33
5	Bir konuda konuşma başlatabilir.	28	4,97
6	İyi bir dinleyicinin özelliklerini gösterir.	25	4,44
7	Sınıf içindeki sorumluluklarının farkına varır.	25	4,44
8	Liderlik özelliği gösterir.	25	4,44
9	Davranışlarında gördüğü hataları tanımlar.	24	4,26
10	Bireysel farklılıkları tanır.	24	4,26
11	Akademik başarısı yüksektir.	24	4,26
12	Teşekkür etme davranışı gösterir.	23	4,09
13	Başkalarının duygularını anlar.	23	4,09
14	Bireysel farklılıkları takdir eder.	23	4,09
15	Sınıf içindeki sorumluluklarını yerine getirir.	23	4,09
16	Bir konuda konuşmayı sürdürebilir.	21	3,73
17	Davranışlarında gördüğü hataları değiştirme yollarını açıklar.	21	3,73
18	Hayır denmesi gereken durumlarda hayır diyebilir.	21	3,73
19	Alay edilmeye baş etme yollarını bilir.	17	3,02
20	Sınıf içi ve dışı etkinliklere katılmaya isteklidir.	17	3,02
21	Hatalı davranışları için özür diler.	16	2,84
22	Akranları tarafından tercih edilen kişidir/popülerdir.	15	2,66
23	Her zaman yardımlaşmaya hazırdır.	13	2,31
24	Pozitif ve sevecendir.	9	1,6
25	Farklı fikirlere saygı gösterir.	7	1,24
	Toplam	563	100

4.2.3. Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Katılım Becerisi Düşük Olan Öğrencilerin Özellikleri ile İlgili Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar

Tablo 4.36’da Sınıf öğretmenlerinin sosyal katılım becerisi düşük olan öğrencilerin özellikleriyle ilgili görüşleri görülmektedir.

Tablo 4. 36. Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Katılım Becerisi Düşük Olan Öğrencilerin Özelliklerine İlişkin Görüşleri

Sosyal Katılım Becerisi Düşük Olan Öğrencilerin Özellikleri	f	%
1 İçine kapanık.	34	7,13
2 Bir şey anlatması istendiğinde kısa cümlelerle kısa cevaplar vererek geçirir.	34	7,13
3 Arkadaşları arasında çok tercih edilmez.	33	6,92
4 Grup faaliyetlerinde uyumsuzdur.	33	6,92
5 Utangaçtır.	32	6,71
6 Tek başına olmayı tercih eder.	32	6,71
7 Yardım istemez.	31	6,5
8 Akademik başarısı düşük.	30	6,29
9 Kolay arkadaşlık kuramaz.	29	6,08
10 Haksızlığa uğradığında kendisi olumsuz davranışlarla halletmeye çalışır.	27	5,66
11 Sorumluluklarını yerine getirmede zorlanır.	25	5,24
12 Etkinliklerde geri planda kalmayı tercih eder.	25	5,24
13 Yardımcı olmak isteyenlerin yardımını kabul etmez.	23	4,82
14 Kırıcı, agresif bir konuşma tarzı vardır.	21	4,4
15 Hata yapmaktan korkar.	16	3,35
16 Başarısız olmaktan çekinir.	15	3,14
17 Soru sormaz.	12	2,52
18 Yargılama yapmaktan çekinir.	10	2,1
19 Ailesi tarafından önemsenmez.	10	2,1
20 Yeni fikirler üretmede yetersizdir.	5	1,05
Toplam	477	100

Tablo 4.36’ya göre, sınıf öğretmenleri sosyal katılım becerisi düşük olan öğrencilerin toplamda 20 özelliğini sıralamışlardır. Bu özellikler arasında en fazla bir şey anlatması istendiğinde kısa cümlelerle kısa cevaplar vererek geçirir ve içine kapanıktır özellikleri; en az ise hakkında görüş bildirirken yeni fikirler üretmede yetersizdir özelliği vurgulanmaktadır. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin bazıları şu şekildedir: (Ö.32) *Genellikle sınıf içerisinde sönük durumdalar, söz hakkı almada isteksiz ve çekingen, iletişimi kısa cümleler kısa soru cevaplar üzerine kurulu, yeni fikirler üretmede yetersiz, yeni arkadaş edinmede çekingen, yeni ortama girdiğine gergin.* (Ö.9)

Genellikle içine kapanık, çevresine karşı iletişimi az, kendine güveni gelişmemiş ve akademik başarıları da çok yüksek değildir.

4.2.4. Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Katılım Becerisi Yüksek Olan Öğrencilerin Arkadaşlık İlişkileriyle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar

Tablo 4.37’de Sınıf öğretmenlerinin sosyal katılım becerisi yüksek olan öğrencilerin arkadaşlık ilişkileriyle ilgili görüşleri görülmektedir.

Tablo 4. 37. Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Katılım Becerisi Yüksek Olan Öğrencilerin Arkadaşlık İlişkilerine İlişkin Görüşleri

	Sosyal Katılım Becerisi Yüksek Olan Öğrencilerin Arkadaşlık İlişkileri	f	%
1	İletişim, konusunda iyidir.	33	18,1
2	Etkileşim, konusunda iyidir.	32	17,6
3	Yardımlaşma konusunda iyidir.	25	13,7
4	Dayanışma konusunda iyidir.	23	12,6
5	Liderliğini kabul etmiş kişilerle anlaşır.	22	12,1
6	Akranlarını olduğu gibi kabul eder.	20	11
7	Oyun kuran ve oyunu yönetendir.	15	8,24
8	Sosyal olanlar, sosyal olanlarla daha samimidir.	12	6,59
	Toplam	182	100

Tablo 4.37’ ye göre, sınıf öğretmenleri sosyal katılım becerisi yüksek olan öğrencilerin arkadaşlık ilişkilerine dair toplamda 8 görüş sıralamıştır. Bu görüşler arasında en fazla arkadaşlarıyla iletişimi ve etkileşiminin iyi olduğu görüşüne; en az ise sosyal olanlar sosyal olanlarla daha samimidir görüşüne yer vermişlerdir. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin bazıları şu şekildedir: (Ö.6) *Sosyal katılım becerisi yüksek olan öğrenciler iletişim ve etkileşim konusunda sorun yaşamadıkları için arkadaşlarıyla kolayca oyun grupları kurarlar, oyunda liderlik yaparlar, yardımlaşmayı severler.* (Ö.2) *Özgüveni yüksek, girişimci, iletişim ve etkileşimi çok iyi, lider olan öğrenciler kendisi gibi olanlarla grup kuruyor.*

4.2.5. Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Katılım Becerisi Düşük Olan Öğrencilerin Arkadaşlık İlişkileriyle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar

Tablo 4.38’de Sınıf öğretmenlerinin sosyal katılım becerisi düşük olan öğrencilerin arkadaşlık ilişkileriyle ilgili görüşleri görülmektedir.

Tablo 4. 38. Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Katılım Becerisi Düşük Olan Öğrencilerin Arkadaşlık İlişkilerine Ait Görüşleri

Sosyal Katılım Becerisi Düşük Olan Öğrencilerin Arkadaşlık İlişkileri	f	%
1 Etkileşim, konusunda zayıftır.	31	16,2
2 İletişim, konusunda zayıftır.	30	15,6
3 Oyun ve etkinliklerde belirlenen kurallara uyar, sorgulamaz.	27	14,1
4 Akranları tarafından dışlanır.	26	13,5
5 Yardımlaşma konusunda zayıftır.	25	13
6 Sınıf ortamında mutlaka ortalama bir arkadaşlık ortamları vardır.	20	10,4
7 Akranları tarafından dışlanmaya yatkındır.	18	9,38
8 Oyunlarda tercih edilmez.	15	7,81
Toplam	192	

Tablo 4.38’ e göre, sınıf öğretmenleri sosyal katılım becerisi düşük olan öğrencilerin arkadaşlık ilişkileriyle ilgili toplamda 8 görüş belirtmişlerdir. Bu görüşler arasında en fazla arkadaşlarıyla, iletişimi ve etkileşiminin zayıf olduğu görüşleri; en az ise yer verirken oyunlarda tercih edilmez görüşü vurgulanmaktadır. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin bazıları şu şekildedir: (Ö.7) *Sosyal katılım becerisi düşük olan öğrencilerin arkadaşlarıyla iletişimi ve etkileşimi yeterli düzeyde değildir. Kendini tamamen soyutlamaya yatkın birkaç öğrencim var. Arkadaşlarından yardım istemez ve yardıma ihtiyacı olana kolay kolay yardım etmez. Oyunlarda arkadaşları tarafından tercih edilmez ve dışlanır. Katıldığı oyunlarda kural koyan değil kurala uyan taraftır çünkü çoğu zaman onun için önemli olan sadece oyunda yer almasıdır. Oyundan zevk alıp almaması çok önemli olmaz.*

4.2.6. Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Sosyal Katılım Becerisi Yüksek Öğrencilerin Öğretmenlerle İletişimi / Etkileşimine Ait Bulgular ve Yorumlar

Tablo 4.39’da Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre sosyal katılım becerisi yüksek olan öğrencilerin öğretmenleriyle iletişimi ve etkileşimi görülmektedir.

Tablo 4. 39. Sosyal Katılım Becerisi Yüksek Olan Öğrencilerin Öğretmenleriyle İletişimi ve Etkileşimi

Sosyal Katılım Becerisi Yüksek Öğrencilerin Öğretmenleriyle İletişimi ve Etkileşimi	f	%
1 Öğretmeniyle iletişim başlatır, sürdürür.	38	31,67
2 Etkileşimi iyidir.	37	30,83
3 Problemlerini rahatça ifade eder.	35	29,17
4 Çözüm önerileri sunar.	10	8,33
Toplam	120	100

Tablo 4.39' a göre, sınıf öğretmenleri sosyal katılım becerisi yüksek olan öğrencilerin öğretmenleriyle iletişim ve etkileşimine ilişkin toplamda 4 özellik sıralamıştır. Bu özellikler arasında en fazla öğretmeniyle iletişim başlatır, sürdürür, öğretmeniyle etkileşimi iyidir ve öğretmenlerine problemlerini rahatça ifade eder özelliklerine; en az ise çözüm önerileri sunar özelliği vurgulanmaktadır. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin bazıları şu şekildedir: (Ö.26) *Sosyal katılım becerisi yüksek olan öğrenciler benimle iletişim kurarken daha kendinden emin ve daha sürece hâkim bir duruş sergiliyorlar ve bir sıkıntıları olduğu zaman çok rahat bir şekilde gelip problemlerini anlatıyor ve çözüm önerileri de sunuyorlar.* (Ö.40) *Sosyal katılım becerisi yüksek olan öğrenciler hiç çekinmeden istediği konuda her türlü soruyu sorup karşılıklı tartışabiliyor herhangi bir konu üzerinde fikirlerini söylemekten çekinmiyor.*

4.2.7. Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Sosyal Katılım Becerisi Düşük Öğrencilerin Öğretmenlerle İletişimi / Etkileşimine Ait Bulgular ve Yorumlar

Tablo 4.40'da Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre sosyal katılım becerisi düşük olan öğrencilerin öğretmenleriyle iletişimi ve etkileşimi görülmektedir.

Tablo 4. 40. Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Sosyal Katılım Becerisi Düşük Olan Öğrencilerin Öğretmenleriyle İletişimi ve Etkileşimi

Sosyal Katılım Becerisi Düşük Öğrencilerin Öğretmenleriyle İletişim ve Etkileşimi	f	%
1 İletişim başlatıp sürdüremez.	39	29,3
2 İlk adımı öğretmeninden bekler.	37	27,8
3 Etkileşimi sınırlıdır.	30	22,6
4 Öğretmenine mesafeli davranır.	17	12,8
5 Problemlerini paylaşmaz.	10	7,52
Toplam	133	100

Tablo 4.40' a göre, sınıf öğretmenleri sosyal katılım becerisi düşük olan öğrencilerin öğretmenleriyle iletişim ve etkileşimiyle ilgili toplamda 5 özellik sıralamıştır. Bu özellikler arasında en fazla iletişim başlatıp sürdüremez ve ilk adımı öğretmeninden bekler özelliklerine; en az ise problemlerini paylaşmaz özelliği vurgulanmaktadır. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin bazıları şu şekildedir: (Ö.19) *Sosyal katılım becerisi düşük olan öğrencilerin iletişimi benimle hep mesafeli ve sınırlıdır. Öğrenci yanlış bir şey söylersem ya da bir hata yaparsam endişesi taşıdığı için çok fazla iletişim içinde olmuyor. İletişim için ilk işareti ilk teşviki benden bekliyor.*

4.2.8. Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Sosyal Katılım Becerisi Üzerinde Etkili Olan Faktörlere Ait Bulgular ve Yorumlar

Tablo 4.41'de sınıf öğretmenlerinin sosyal katılım becerisi üzerinde etkili olan faktörlerle ilgili görüşleri görülmektedir.

Tablo 4. 41. Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Katılım Becerisi Üzerinde Etkili Olan Faktörlere İlişkin Görüşleri

	Sosyal Katılım Becerisi Üzerinde Etkili Olan Faktörler	f	%
1	Kişisel özellikler.	41	39,8
2	Ailenin tutum ve davranışları.	37	35,9
3	Öğretmenin tutum ve davranışları.	25	24,3
	Toplam	103	100

Tablo 4.41' e göre, sınıf öğretmenleri sosyal katılım becerisi üzerinde etkili olan toplamda 3 görüş sıralamıştır. En fazla kişisel özellikleri ve ailenin tutum ve davranışları görüşleri en az ise öğretmenin tutum ve davranışları görüşü vurgulanmaktadır. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin bazıları şu şekildedir: (Ö.1) *Sosyal katılım becerisi üzerinde etkili olan faktörlerin kişilik özellikleri ve ailenin tutumu olduğunu düşünüyorum.* (Ö.22) *Sosyal katılım becerisi üzerinde ilk olarak aile daha sonra öğretmen ve çocuğun kişisel özellikleri olumlu ve olumsuz birçok etkiye sahiptir.*

4.2.9. Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Katılım Becerisi Düşük Olan Öğrencileri İçin Yaptıkları Uygulamalara Ait Bulgular ve Yorumlar

Tablo 4.42'de sınıf öğretmenlerinin sosyal katılım becerisi düşük olan öğrencileri için yaptıkları uygulamalarla ilgili görüşleri görülmektedir.

Tablo 4. 42. Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Katılım Becerisi Düşük Olan Öğrencileri İçin Yaptıkları Uygulamalara İlişkin Görüşleri

Öğretmenlerin Sosyal Katılım Becerisi Düşük Öğrenciler İçin Yaptıkları Uygulamalar	f	%
1 Belirli gün ve haftalarda görev almalarını sağlarım.	41	14,4
2 Kendilerini özgürce ifade etmelerini sağlarım.	34	11,9
3 Okul içinde düzenlenen sosyal faaliyetlere katılmalarını teşvik ederim.	32	11,2
4 Kendilerini özgürce soru sorabilmelerini sağlarım.	30	10,5
5 Sınıf içinde kaynaştırma etkinlikleri düzenlerim.	28	9,82
6 Öğrencilerime kendilerini oldukça rahat, bir ortam sağlamaya çalışıyorum.	20	7,02
7 Oyunlarda liderlik görevi vererek oyunu yönetmesini isterim.	20	7,02
8 Ders içinde ve dışında sürekli motive ederim.	18	6,32
9 Aileler ile iletişimimi iyi tutmaya çalışırım.	16	5,61
10 Yardım kuruluşlarını tanıtırım.	15	5,26
11 Öğrencilerime kendilerini oldukça huzurlu bir ortam sağlamaya çalışıyorum.	12	4,21
12 Öğrencilerime kendilerini oldukça güvenli bir ortam sağlamaya çalışıyorum.	10	3,51
13 Empati yaparım ve bunu ona hissettiririm.	5	1,75
14 Mahallede yapılabilecek yardımlaşma dernek ve kuruluşlarına aileleri ile giderek tanımları, sağlarım.	4	1,4
Toplam	285	100

Tablo 4.42' ye göre, sınıf öğretmenleri sosyal katılım becerisi düşük olan öğrenciler için yaptıkları uygulamalarla ilgili toplam 14 görüş sıralamıştır. En fazla belirli gün ve haftalarda görev almalarını sağlarım ve kendilerini özgürce ifade etmelerini sağlarım görüşleri; en az ise yakın çevresindeki dernek ve kuruluşlara aileleri ile giderek tanımlarını sağlarım ile empati yaparım ve bunu ona hissettiririm görüşleri vurgulanmaktadır. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin bazıları şu şekildedir: (Ö.12) *Sosyal katılım becerisi düşük olan öğrencilerime düşündüklerini rahatça ifade edebileceklerini hissettiriyorum ve elimden geldiğince özgür bir sınıf ortamı oluşturmaya çalışıyorum, her öğrencinin söz hakkı almasını sağlıyorum, onlarla daha çok iletişim kurmaya özen gösteriyorum, sorumluluklar veriyorum özellikle belirli gün ve haftalarda mutlaka görevleri oluyor.*(Ö.5) *Öğrencilerime kişilik özelliklerine göre sorumluluklar veriyorum, empati yapıyorum ve bunu hissetmesini sağlıyorum, özellikle sosyal ortamlarda bulunmasını çok önemsiyorum ve bunun için çevresinden haberdar olmasını sağlıyorum ve aile rehberliğinde dernek ve kuruluşlara gitmesini ve tanınması için çabalıyorum, Belirli gün ve haftalarda görevlendiriyorum.*

4.2.10. Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Öğrencilerin Sosyal Katılım Becerisini Geliştirmek İçin Öğretmenlerin Sınıf İçinde ve Okul Dışında Yaptıkları Uygulamalara Ait Bulgular ve Yorumlar

Tablo 4.43'te sınıf öğretmenlerinin, öğrencilerin sosyal katılım becerisini geliştirmek için sınıf içinde ve okul dışında yaptıkları uygulamalarla ilgili görüşleri görülmektedir.

Tablo 4. 43. Sınıf Öğretmenlerinin, Öğrencilerin Sosyal Katılım Becerisini Geliştirmek İçin Öğretmenlerin Sınıf İçinde ve Okul Dışında Yaptıkları Uygulamalara İlişkin Görüşleri

Öğrencilerin Sosyal Katılım Becerilerini Geliştirmek İçin Sınıf İçinde ve Okul Dışında Öğretmenlerin Yaptığı Uygulamalar	f	%
1 Grup içinde özel görevlendirmeler yaparım.	28	21,7
2 Sosyalleşme becerilerinin gelişmesine çalışırım.	24	18,6
3 Sınıf dışında herhangi bir sosyal faaliyete katılımını desteklerim.	21	16,3
4 Okul dışında öğrencilerimle ve velilerimle vakit geçiririm.	20	15,5
5 Dünyada ve ülkemizde yaşanan güncel olayları tartışırız.	15	11,6
6 Yapılan okul gezilerinde öğrencilerimize özel bazı görevler veririm.	13	10,1
7 Okuldaki beceri tasarım atölyelerini etkili bir şekilde kullanmaya çalışırım.	8	6,2
Toplam	129	100

Tablo 4.43' e göre, sınıf öğretmenleri sosyal katılım becerisi düşük olan öğrenciler için sınıf içinde ve okul dışında yaptıkları uygulamalarla ilgili toplamda 7 görüş sıralamıştır. Bu görüşler arasında en fazla grup içinde özel görevlendirmeler yaparım görüşü; en az ise okuldaki beceri tasarım atölyelerini etkili bir şekilde kullanmaya çalışırım görüşü vurgulanmaktadır. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin bazıları şu şekildedir: (Ö.21) *Öğrencilerimin sosyal katılım becerisini geliştirmek için gruplar kurarım ve onlara grup içinde mutlaka özel görevler veririm, düzenlenen okul gezilerine katılmalarını sağlarım, okulun bütün imkânlarından faydalanmaları için elimden geleni yaparım, özellikle beceri tasarım atölyelerinin bu konuda çok etkili olduğunu düşünüyorum, sosyal faaliyetlere katılımını her zaman çok önemserim ve desteklerim, velilerimle sürekli iletişim halindeyim.*

4.2.11. Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Katılım Becerisi Kazandırmada Karşılaştığı Sorunlarla İlgili Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar

Tablo 4.44'te sınıf öğretmenlerinin sosyal katılım becerisi kazandırmada karşılaştığı sorunlarla ilgili görüşleri görülmektedir.

Tablo 4. 44. Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Katılım Becerisi Kazandırmada Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşleri

Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Katılım Becerisi Kazandırmada Karşılaştıkları Sorunlar	f	%
1 Bu öğrencilerin utangaç davranışları.	44	22,7
2 Bu öğrencilerin çekingen davranışları.	43	22,2
3 Bu öğrencilere akranlarının olumsuz tepkiler göstermeleri.	22	11,3
4 Bu öğrencilerin sosyalleşme faaliyetlerinden uzak kalmayı tercih etmeleri.	20	10,3
5 Bu öğrencilerin hata yapmaktan korkmaları.	19	9,79
6 Ailenin tutum ve davranışları.	17	8,76
7 Okulun imkanları.	14	7,22
8 Ailelerin sosyo ekonomik durumu.	11	5,67
9 Bu öğrencilerin bireysel farklılıklarına göre davranacak yeterli zamanın olmaması.	4	2,06
Toplam	194	100

Tablo 4.44 incelendiği zaman sınıf öğretmenlerinin sosyal katılım becerisi kazandırmada karşılaştıkları sorunlara dair toplamda 9 görüş sıraladıkları tespit edilmiştir. Bu görüşler arasında en fazla öğrencilerin utangaç ve çekingen davranışları görüşü; en az ise bu öğrencilerin bireysel farklılıklarına göre davranacak yeterli zamanın olmaması görüşü vurgulanmaktadır. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin bazıları şu şekildedir: (Ö.31) *Öğrencilerimin özgüvenlerinin yeterli olmaması, akranlarının olumsuz davranışlarından ötürü hata yapmaktan korkmaları, kendilerini ifade etmekte utangaç ve çekingen davranışları, ailelerin tutum ve davranışları, ailelerin maddi ve kültürel durumları, öğrenciyle daha fazla iletişim ve etkileşim içinde olmak için yeterli zamanın olmaması en çok zorlandığım durumlar.*

4.2.12. Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Katılım Becerisi Kazandırmada Ebeveyn Etkisiyle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular ve Yorumlar

Tablo 4.45'te sınıf öğretmenlerinin sosyal katılım becerisi kazandırmada ebeveyn etkisiyle ilgili görüşleri görülmektedir.

Tablo 4. 45. Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Katılım Becerisi Kazandırmada Ebeveyn Etkisine İlişkin Görüşleri

	Sosyal Katılım Becerisi Kazandırmada Ebeveyn Etkisi	f	%
1	Çocuklarının duygu ve düşüncelerini önemsemeleri.	42	25,8
2	Ebeveynlerin bilinçli olması.	25	15,3
3	Ebeveynlerin çocuğu birey olarak görmesi.	24	14,7
4	Ebeveynlerin sosyo-ekonomik durumu.	22	13,5
5	Çocuğu bastırıp dışlamamaları.	20	12,3
6	Çocuğu desteklemeleri.	19	11,7
7	Yargılayıcı, hata yapmaya fırsat tanımayan ebeveyn tutumu.	11	6,75
	Toplam	163	100

Tablo 4.45' e göre, sınıf öğretmenleri, ebeveynlerin çocuklarına sosyal katılım becerisi kazandırmada etkisinin olduğunu düşünmektedir. Ebeveynlerin çocuklarının duygu ve düşüncelerini önemsemeleri sınıf öğretmenleri tarafından en fazla tekrarlanan görüş olurken; yargılayıcı, hata yapmaya fırsat tanımayan ebeveyn tutumu ise en az tekrarlanan görüş olmuştur. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin bazıları şu şekildedir: (Ö.17) *Ebeveyn etkisinin sosyal katılım becerisi kazandırmada çok önemli olduğunu düşünüyorum. Çocuk ilk olarak ailede şekillenir, ailenin tutum ve davranışları çocuğun kişilik özelliklerini oluşturur. Çocuk ailesi tarafından önemsendiğinin farkına varırsa bir birey olduğunu anlar, ama tam tersi olursa yargılayan, baskıcı, hata yapmasına fırsat vermeyen ve özgürlük tanımayan ebeveynlere sahipse sosyalleşme problemi yaşar.*(Ö.39) *Ebeveynlerin sosyal katılım becerisi kazandırmada büyük önemi vardır. Eğitim-öğretim ailede başlar, değerler, beceriler ilk olarak ebeveynler tarafından kazandırılır, çocuklar ebeveynlerinin aynasıdır. Ebeveynlerin sosyo-ekonomik durumları çerçevesinde çocuklarına sosyal katılım becerisi kazandırdığını düşünüyorum. Eğitimli aileler çoğunlukla çocuklarının duygu ve düşüncelerini önemsiyorlar ve çocuklarının sosyal olmaları gerektiği konusunda daha bilinçliler.*

4.2.13. Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Ebeveynlerin Çocuklarının Sosyal Katılım Becerilerini Geliştirmeleri Adına Yapması Gerekenlere Ait Bulgular ve Yorumlar

Tablo 4.46'da sınıf öğretmenlerinin ebeveynlerin çocuklarının sosyal katılım becerilerini geliştirmeleri adına yapması gerekenlerle ilgili görüşleri görülmektedir.

Tablo 4. 46. Sınıf Öğretmenlerinin Ebeveynlerin Çocuklarının Sosyal Katılım Becerilerini Geliştirmeleri İçin Yapmaları Gerekenlere İlişkin Görüşleri

Çocuklarının Sosyal Katılım Becerilerini Geliştirmek İçin Ebeveynlerin Yapması Gerekenler	f	%
1 Kendilerine güven duymalarını sağlamak.	34	10,15
2 Görevleri başardıklarında takdir etmek.	33	9,85
3 Çocuklara yapabilecekleri görevler vermek.	32	9,55
4 Görevleri yaparken başarımlarına yardımcı olmak.	32	9,55
5 Gidecekleri tiyatro çocukların da götürülmesi.	24	7,16
6 Gidecekleri sinema çocukların da götürülmesi.	24	7,16
7 Çocuklarını bireysel farklılıklarıyla kabul etmeli.	24	7,16
8 Gidecekleri etkinliklere çocukların da götürülmesi.	23	6,87
9 Gidecekleri gezmeye çocukların da götürülmesi.	20	5,97
10 Yapabilecekleri işleri kendilerinin yapması sağlanmalı.	17	5,07
11 Başarısız olduğu konularda cesaretlendirilmeli.	17	5,07
12 Çocuğun kendini rahatça ifade edebileceği bir ortam oluşturmali.	14	4,18
13 Karar alınırken mutlaka fikirleri sorulmalı.	13	3,88
14 Çocuklarıyla iletişim kopukluğu yaşamamalı.	13	3,88
15 Çocuklarına gerekli zamanı ayırıp onlarla kaliteli vakit geçirmeli.	10	2,99
16 Diğer insanlarla gözetimleri altında iletişim kurmalarını sağlamak.	5	1,49
Toplam	335	100

Tablo 4.46' ya göre, sınıf öğretmenleri, ebeveynlerin çocuklarının sosyal katılım becerilerini geliştirmek için yapabilecekleri 16 görüş sıralamış olup en fazla çocuklara yapabilecekleri görev verip görevi yaparken başarımlarına yardımcı olmak, görevi başardıklarında takdir edip çocukların kendilerine güven duymalarını sağlamak görüşleri; en az ise çocukların diğer insanlarla ebeveynlerin gözetimleri altında iletişim sağlamaları görüşü vurgulanmaktadır. (Ö.30) Sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin bazıları şu şekildedir: *Ebeveynler ilk olarak çocuklarına her konuda güvenip bunu çocuğa hissettirmeli. Çocuğunu desteklemeli, her konuda yardımcı olmalı, yapabildiği ve başarabildiği bütün güzel işlerde takdir edip davranışlarını pekiştirmeli. Sosyal birçok aktiviteyi birlikte yapmalı (tiyatro, sinema, piknik, gezi vb.). Aslında işin özü ebeveynin çocuğu bir birey olarak görmesi. Eğer böyle davranırsa çocuk zaten sosyal katılım becerisi gelişmiş olan bir çocuk olur. (Ö.45) Ev içinde kararlar alınırken çocukların fikirleri sorulmalı, başarısız olduğu konularda çocuğun üstüne gidilmemeli başarabileceğine dair cesaretlendirilip desteklenmeli, yardımcı olunmalı ve başardığında takdir edilmeli, aile içi ve aile dışı iletişimine önem verilmeli, ebeveynlerin kontrolü altında başkalarıyla iletişime geçmesi sağlanmalı, ebeveyn çocuğuyla kaliteli zaman geçirmeye özen göstermeli.*

4.2.14. Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Ebeveynlerin Çocuklarına Sosyal Katılım Becerisi Kazandırmada Karşılaştıkları Sorunlara Ait Bulgular ve Yorumlar

Tablo 4.47’de sınıf öğretmenlerinin ebeveynlerin çocuklarına sosyal katılım becerisi kazandırmada karşılaştıkları sorunlarla ilgili görüşleri görülmektedir.

Tablo 4. 47. Sınıf Öğretmenlerinin Ebeveynlerin Çocuklarına Sosyal Katılım Becerisi Kazandırmada Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Görüşleri

Ebeveynlerin Çocuklarına Sosyal Katılım Becerisi Kazandırmada Karşılaştığı Sorunlar	f	%
1 Çocukların yapabileceklerini yapamaz endişesini taşımaları.	35	19,2
2 Ailenin maddi imkansızlıkları	34	18,7
3 Velinin çocuğuna yeterince vakit ayıramıyor olması	22	12,1
4 Velinin bu konuda bilgi sahibi olmaması	21	11,5
5 Anne-baba çatışması	20	11
6 Çocuklarıyla iletişim kurmakta zorlanmaları	17	9,34
7 Ailenin yaşam tarzı	15	8,24
8 Velinin sosyal ortamlarla etkileşiminin az olması	13	7,14
9 Geniş ailede yaşayan anne babanın pasif durumda kalması	5	2,75
Toplam	182	100

Tablo 4.47’ ye göre, sınıf öğretmenleri, ebeveynlerin çocuklarına sosyal katılım becerisi kazandırmada karşılaştıkları sorunlara ilişkin toplamda 9 görüşe yer vermişlerdir. Bu görüşler arasında en fazla çocukların yapabileceklerini yapamaz endişesi taşımaları ve ailenin maddi imkansızlıkları görüşleri; en az ise geniş ailede yaşayan anne babanın pasif durumda kalması görüşü vurgulanmaktadır. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin bazıları şu şekildedir: (Ö.30) *Ebeveynlerin karşılaştıkları en büyük sorun toplumsal baskı ve geniş ailede yaşıyor olmaları, daha sonra çocuklarına fırsat vermemeleri (yapamazsın, kırarsın, düşersin, konuşamazsın vb) endişeler içinde olmaları, bilinçli olmamaları, çoğu ebeveynin sosyal olmaması ve çocuğunu da böyle yetiştirmesi olarak görüyorum.* (Ö.21) *Ebeveynlerin sosyal katılım becerisi kazandırmada karşılaştığı sorunlar; maddi problemler, aile içindeki çatışmalar, eşlerden birinin bu becerinin önemini kavrayamamış olması, çocuklarına yeterli zaman ayıramıyor olmalarıdır.*

4.2.15. Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Öğrencilerin Sosyal Katılım Becerisine Sahip Olma Düzeylerine Ait Bulgular ve Yorumlar

Tablo 4.48’de sınıf öğretmenlerinin, öğrencilerin sosyal katılım becerisine sahip olma düzeyleriyle ilgili görüşleri görülmektedir.

Tablo 4. 48. Sınıf Öğretmenlerinin Öğrencilerin Sosyal Katılım Becerisine Sahip Olma Düzeyine İlişkin Değerlendirmeleri

Öğrencilerin Sosyal Katılım Beceri Düzeyi	f	%
7-8 Yüksek	25	52,08
5-6 Orta	11	22,92
9-10 Çok Yüksek	7	14,58
3-4 Düşük	5	10,42
1-2 Çok Düşük	0	0
Toplam	48	100

Sınıf öğretmenlerinden öğrencilerin sosyal katılım beceri düzeylerine ilişkin 1-10 aralığında bir değerle puanlandırmaları talep edilmiştir. 1 ve 2 puan çok düşük sosyal katılım beceri düzeyini, 3 ve 4 puan düşük sosyal katılım beceri düzeyini, 5 ve 6 puan orta derecede sosyal katılım beceri düzeyini, 7 ve 8 puan yüksek sosyal katılım beceri düzeyini, 9 ve 10 puan çok yüksek sosyal katılım beceri düzeyini göstermektedir. Tablo 4.48’ de belirtildiği üzere araştırmaya toplamda 48 sınıf öğretmeni katılmıştır. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin 25 tanesi öğrencilerinin sosyal katılım beceri düzeylerinin yüksek olduğu görüşündedir.

5. TARTIŞMA

5.1. Nicel Boyut

Yapılan araştırmada, araştırmaya katılan öğrencilerin, sosyal katılım beceri düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın bu sonucu öğrencilerin, kendisini ve çevresini etkileyen konularda bilgi sahibi olduğunu, birbirlerinin ihtiyaçlarını karşılamak için insanlar arasındaki ortak ilişkiyi tanıdığını, toplumun ihtiyaçlarına ve sorunlarına çözüm bulabilmek için bireyler, gruplar, kurumlar ve sosyal örgütler arasındaki ilişkiyi tanıdığını, farklı grup ve durumların dinamiklerine uyum sağladığını, sosyal katılımın gerekli olduğu durumları belirleyebildiğini, yakın çevresini ve toplumu etkileyen konularda fikirler üreterek eylemde bulunabildiğini, lider ya da izleyen olarak gruba, kuruma ve topluma hizmet edebildiğini gösterir (MEB,2005).

Araştırmada okul türünün öğrencilerin sosyal katılım becerileri üzerinde etkisinin olmadığı görülmüştür. Özel okullarda, sosyal katılım becerisini olumlu yönde etkileyen okul içinde ve dışında uygulanan etkinliklerin (proje çalışmaları, seçimler, grup çalışmaları vb.) olmasına rağmen öğrencilerin sosyal katılım beceri puanları ortalamasının devlet okullarına göre az da olsa düşük çıkması düşündürücüdür. Literatür incelendiğinde araştırmamızın bu sonucunu destekleyen çalışmaların olduğu görülmüştür. İşçioğlu (2020) farklı değişkenlerin öğrencilerin sosyal becerilerine etkisini incelediği çalışmasında, okul türünün sosyal beceriler üzerinde anlamlı bir fark oluşturmadığı sonucuna ulaşmıştır. Çilingir'in (2006) yapmış olduğu çalışmadaki bulgular sosyal beceri ile okul türü arasında anlamlı bir farklılığın olmadığını göstermektedir. Öztürker (2014) ve Sarı (2007) çalışmalarında çocukların sosyal uyum ve becerileri ile okul türü ilişkisinde dikkate değer fark oluşmadığı neticesine ulaşmışlardır. Yapılan bu çalışmalarda ulaşılan sonuçlar araştırmamızın bu sonucuyla paralellik göstermektedir.

Yapılan araştırmada öğrencilerin sosyal katılım becerileri üzerinde cinsiyet faktörünün etkisinin olmadığı görülmüştür. Hamarta'nın (2000) çalışmasında ulaştığı sosyal beceri düzeyinin cinsiyete göre farklılaşmadığı sonucu ve Öztürk'ün (2008) cinsiyet

değişkeninin sosyal becerileri etkilemediği sonuçları araştırmamızın bu sonucunu destekler niteliktedir. Gomes ve Pereira (2014), Deniz (2003), Yükselgün (2008), Kara (2003), Atılğan (2001) ve Seven'in (2006) çalışmalarında ulaştıkları kız öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu sonucu araştırmamızın bu sonucunu desteklememektedir. Bu durumun nedeni olarak cinsiyetler arasındaki duygusal tepki farklılıkları, kızların erkeklere göre duygu ve düşüncelerini başkalarıyla paylaşmaya daha yatkın olması gösterilebilir.

Diğer taraftan araştırmada öğrencilerin kardeş sayılarının azaldıkça sosyal katılım beceri düzeylerinin arttığı görülmüştür. Bu durumun nedeni olarak kardeş sayısı azaldıkça ebeveynlerin çocuklarına sosyalleşme adına sundukları imkanların artması, çocuklarıyla daha çok vakit geçiriyor olmaları gösterilebilir. Coşkun'un (2011) çalışmasında ulaşmış olduğu kardeş sayısı iki, üç, dört olanların altı, yedi ve yedi üstü öğrencilere oranla sosyal becerileri yüksektir sonucu araştırmanın sonucunu destekler niteliktedir. Literatür incelendiğinde araştırmamızın bu sonucunu destekleyen çalışma sayısının yok denecek kadar az olduğunun görülmesi yorumlamayı güçleştirmiştir.

Yapılan araştırmada öğrencilerin sosyal katılım becerileri üzerinde doğum sırasının etkisinin olmadığı görülmüştür. Literatür incelendiğinde araştırmamızın bu sonucunu destekleyen sınırlı sayıda çalışmaya ulaşılmıştır. Seven ve Yoldaş'ın (2007) yaptıkları çalışmada sosyal beceri düzeylerinin öğrencilerin ailedeki doğum sırasına göre anlamlı bir şekilde değişmediği sonucuna ulaşmaları araştırmamızın sonucuyla paralellik göstermektedir. Dixon, Reyes, Leppert ve Pappas (2008) tarafından yapılan büyük ailelerde kişilik ve doğum düzeni adlı çalışmada küçük çocukların, büyük çocuklara göre daha dışa dönük ve sosyal oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Bu çalışmada ulaşılan sonucun, araştırmanın bu sonucunu desteklemediği görülmüştür. Sosyo-ekonomik nedenler bu farklı sonuçların sebebi olabilir. Bundan dolayı farklı sosyo-ekonomik düzeylerde yapılacak araştırmalarla, doğum sırası değişkeninin sosyal katılım becerisi üzerindeki etkisi yeni bir araştırma konusu yapılabilir.

Araştırmada okul öncesi eğitimi tamamlamış öğrencilerin yüksek sosyal katılım becerilerine sahip oldukları tespit edilmiştir. Okul öncesi eğitimin çocuklara sağladığı birçok fayda vardır. Bunlardan en önemlisinin sosyalleşmeye sağladığı katkı olduğu

söylenbilir. Çocuğun ailesi dışında güvenli bir çevrede sosyalleşmesi önemlidir. Çocuk okul öncesi eğitimle utangaçlık duygusunu yenerek özgüven sahibi olabilir, paylaşmayı, iş birliği içinde olmayı, farklı görüşlere saygı duymayı öğrenebilir. Literatür incelendiğinde araştırmamızın bu sonucunu destekleyen birçok çalışma mevcuttur. Sylva, Melhuish, Sammons, Blatchford ve Taggart (2004) çalışmasında okul öncesi eğitiminin çocukların sosyal katılımları, sosyal davranışları ve gelişimleri üzerinde olumlu etkileri olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Vural ve Kocabaş (2012); okul öncesine giden çocukların sosyal davranış düzeylerinin yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Öztürk (2008) yaptığı çalışmada okul öncesi eğitimi alan öğrencilerin sosyal becerilerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmada öğrencilerin sosyal katılım becerileri üzerinde aile yapısının etkisinin olmadığı görülmüştür. Sosyal davranışlar kişisel özelliklerden dolayı çocuktan çocuğa değişiklik gösterir. Çocukluğun geçtiği aile yapısı bu tür becerileri değiştirmektedir. Sahip olunan kültür, ailenin yapısı ve özellikleri çocuğun bu becerileri kazanmasında en etkili faktörlerdendir (Özabacı, 2006). Literatürde araştırmanın bu sonucunu destekleyen çalışma sonuçları olmadığından elde edilen sonuçlar değişik çalışmalarla kıyaslanamamıştır. Ancak Pırtık'ın (2013) çalışmasında boşanmış ve tam aileden gelen çocukların sosyal beceri düzeylerinde tam aileden gelen çocukların lehine anlamlı bir farklılığa ulaşmış olması araştırmamızın sonucunu desteklememektedir.

Yapılan araştırmada anne-baba eğitim durumunun öğrencilerin sosyal katılım becerileri üzerinde etkisinin olmadığı görülmüştür. Anne-babanın eğitim seviyesi arttıkça çocuklarının sosyal katılım beceri düzeylerinin artması beklenmektedir. Ancak çalışmamızda beklenen sonuca ulaşılmamıştır. Literatür incelendiğinde araştırmanın bu sonucuyla paralellik gösteren çalışmalar olduğu görülmüştür. Erbay (2008), Seven (2007), Fletcher, Steinberg, Darling ve Dornbusch (1995) yaptıkları çalışmalarda anne- baba eğitim durumu ile sosyal beceriler arasında ilişki olmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Yapılan araştırmada öğrencilerin sosyal katılım becerileri üzerinde annenin çalışma durumunun herhangi bir etkisinin olmadığı görülmüştür. Literatür incelendiğinde araştırmamızın sonucuyla paralellik gösteren sadece bir çalışmaya ulaşılmıştır. Gizir (2002) çalışmasında çocukların sosyal becerilerinin anne çalışma durumuna göre

anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuç araştırmamızın sonucunu destekler niteliktedir. Ancak Sultana ve Noor'un (2012), annelerin, çocuklarının akademik, sosyal ve bilişsel gelişim üzerindeki etkilerini araştırdıkları çalışmalarında ulaştıkları; çalışan annelerin çalışmayan annelere göre çocukların gelişimine katkıda bulundukları sonucu ile Ekici ve Göger'in (2018) anneleri çalışmayan çocukların sosyal becerilerinin daha yüksek olduğu sonucu araştırmamızın bu sonucunu desteklememektedir. Öğrencilerin sosyal katılım becerileri üzerinde annenin çalışma durumunun etkili olmamasının sebebi olarak; günümüzde çocukların aile, okul ve sosyal çevreden çok medya araçlarından özellikle sosyal medya araçlarından etkilenmesi sonucu rol model sayısının artmasıyla birlikte annenin ve babanın rol model olarak etkisini yitirmiş olması gösterilebilir.

Yapılan araştırmada Matematik dersini seven öğrencilerin sosyal katılım becerilerinin yüksek olduğu görülmüştür. Literatür incelendiğinde araştırmamızın bu sonucunu destekleyen sadece bir tane çalışmaya ulaşılmıştır. Modern öğrenmede, öğrenme öğrenci merkezlidir, bu nedenle belirli temel yeterlilikleri öğrenmek için öğrenci etkileşimi gerekir. Öğrencilerin öğrenme potansiyeli ve motivasyonunun, maksimum seviyede olması için iyi bir sosyal etkileşim şarttır. Sosyal etkileşim, Matematik öğrenmenin önemli bir yönüdür, çünkü öğrenciler sahip oldukları bilgiler üzerinde düşünmeyi teşvik etmek için kendi düşüncelerini ifade etme fırsatı elde ederler (Apriliyanto ve Riyadi, 2018). Matematik öğrenmede öğrencinin sosyal etkileşimi adlı çalışmada Apriliyanto ve Riyadi (2018) öğrencilerin sosyal etkileşiminin Matematik öğrenmede öğrenim başarısını etkilediği ve Matematik öğrenmede sosyal etkileşimin yeterli düzeyde olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Öğrencilerin Matematik dersinde aktif olarak dinleme, söz hakkı isteme, grup içerisinde etkin bir şekilde arkadaşlarıyla etkileşim içinde olma, okuduğunu anlama ve eleştirme gibi iletişim becerilerini sıklıkla kullanmaları Matematik dersini seven öğrencilerin sosyal katılım becerilerini olumlu anlamda etkilemiş olabilir.

Yapılan araştırmada utangaç olmayan öğrencilerin sosyal katılım becerilerinin yüksek olduğu görülmüştür. Utangaç çocuklar, onları çevreleyen sosyal arkadaşlığa dahil olma arzusuna rağmen sosyal etkileşimlere girme tereddütleriyle tanımlanır (Cameron, 2009). Utangaç olmayan çocuklar ise sosyal etkileşim konusunda tereddüt yaşamazlar

dolayısıyla sosyal katılım becerisinin utangaç olmayan çocuklarda yüksek olması beklenen bir sonuçtur. Matsushima, Shiomı, Kuhlman (2000) tarafından yapılan çalışmada ulaşılan bulgular, utangaç insanların, kişilerarası etkileşim becerilerinin düşük olabileceğini ve bu nedenle kendilerini açıklama konusunda tereddüt edebileceklerini göstermektedir. Haynes ve Avery (1984) yaptığı araştırmada utangaç bireylerin utangaç olmayanlara göre sosyal beceri düzeylerinin daha düşük olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Asendorpf (1990) Okul öncesi çocukları üzerinde yürüttüğü çalışmasında utangaç olan öğrencilerin sosyal becerilere sahip olmadığını ve kayıtsız sosyal ve bilişsel özellikler sergiledikleri sonucuna ulaşmıştır. Sette, Hipson, Zava Baumgartner ve Coplan'ın (2018) yaptığı çalışma, utangaçlığın çocukların sosyal ve okul uyum güçlüklerini artırabileceğini gösteren kanıtlar sunmaktadır. Arroyo, Nevarez, Sergin ve Harwood (2012) tarafından yapılan çalışmada ulaşılan bulgular utangaçlık seviyesi arttıkça, sosyal kontrolün azaldığını, utangaçlığın zayıf sosyal becerilerle ilişkili olduğunu göstermiştir. Brunet ve Schmidt (2007), Eggum ve ark. (2009), Miller, Brody ve Murry (2010) tarafından yapılan çalışmalarda ulaşılan sonuçlar utangaçlığın sosyal becerilerle ilişkili olduğunu ve yaşam süresi boyunca devam ettiğini göstermiştir. Yapılan bu çalışmalar araştırmamızın sonucunu destekler niteliktedir. Araştırmanın nitel boyutunda öğretmenlerle yapılan görüşmelerde elde edilen “sosyal katılım becerisi düşük olan öğrencilerin çekingen ve utangaç olduğu” bulgusu bu sonucu desteklemektedir.

Yapılan araştırmada girişkenlik/atılganlık özelliğine sahip olan öğrencilerin sosyal katılım becerilerinin yüksek olduğu görülmüştür. Girişkenlik/atılganlık sosyal beceriler ve iletişim becerileri eğitiminde kazandırılması hedeflenen bir beceridir. Sosyal becerileri gelişmiş olan insanlar var olan problemlere ve gelecekte oluşabilecek olan problemlere girişkenlik/atılganlık özellikleriyle hızlı bir şekilde çözüm üretirler. Bu nedenle girişkenlik/atılganlık özelliği özellikle okul çağındaki çocuklarda bulunması gereken ve sosyal davranışları da içine alan problemleri çözmenin etkili bir yolu olarak kabul edilir (Caballo, 2009). Literatür incelendiğinde araştırmamızın bu sonucunu destekler nitelikte çalışmalara ulaşılmıştır. Kashani ve Bayat (2010) ilkokul üçüncü ve beşinci sınıf kız öğrencilerinin sosyal beceri eğitiminin girişkenlik/atılganlık üzerindeki etkisini belirlemek üzere yürüttükleri deneysel çalışmada girişkenlik düzeyi düşük olan öğrencilerin sosyal beceri eğitimi

sonrasında girişkenlik düzeylerinde artış olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Cinsiyetler arasında karşılaştırma yapan bazı araştırmacılar ise çalışmalarında, atılganlık özelliğine sahip olan kadınların erkeklere göre daha fazla sosyal beceri sergileme eğiliminde olduğu sonucuna ulaşmışlardır (Garcia ve ark. 2014; Lacunza, 2009). Girişkenlik becerisi sosyal katılım becerisinin alt boyutları arasında yer almaktadır, dolayısıyla girişkenlik özelliği yüksek olan öğrencilerin sosyal katılım beceri düzeylerinin yüksek olması beklenen bir sonuçtur.

Yapılan araştırmada çok kitap okuyan öğrencilerin sosyal katılım becerilerinin yüksek olduğu görülmüştür. Literatür incelendiğinde araştırmanın bu sonucunu destekler nitelikte olan sadece bir tane çalışmaya ulaşılmıştır. Mar, Oatley ve Peterson (2009) tarafından yapılan çalışmada sık sık kurgu okuyan bireylerin diğer insanları daha iyi anlayabildiklerini, empati kurabildiklerini ve böylece sosyal becerilerini geliştirebildikleri sonucuna ulaşmışlardır. Çocuklar empati yapmayı, günlük hayatlarında etrafındakilerle sosyal etkileşim yoluyla öğrenebilirler. Kurgu okumak kitaplardaki karakterlerin zihinlerinde, duygularında, düşüncelerinde yer almamızı böylelikle empati yapmamızı sağlayabilir. Öte yandan kitaplar çocuklara günlük hayatlarında karşılaşamayacakları konular sunabilir ve çocukların bu konular hakkında bilgi sahibi olmalarına dolayısıyla bu durum da grup tartışmalarına katkı sağlayabilir.

Yapılan araştırmada birlikte vakit geçirdiği bir arkadaş grubuna sahip olan ve başkalarıyla birlikte vakit geçirmekten hoşlanan öğrencilerin sosyal katılım becerilerinin yüksek olduğu görülmüştür. Birlikte vakit geçirdiği bir arkadaş grubuna sahip olan ve başkalarıyla birlikte vakit geçirmekten hoşlanan çocuklarda bu durum; çocukların sosyal olarak kabul edilebilen ve kabul edilmeyen davranışları birbirinden ayırt etmesini, kabul edilen davranışları göstermesini ve bir gruba ait olmadaki kuralları öğrenmesini sağlayabilmektedir. Grup içinde kabul edilme yollarını ve arkadaşlık kurmayı öğrenen çocuk, grup içindeki diğer kişilerin davranışlarını etkileme becerisini kazanabilir. Grup içindeki diğer çocukları etkileyebilmek için başkalarını dinleme, başkalarının görüşlerini sorma, karar verme gibi sosyal davranışları kazanabilmektedir. Sosyal bakımdan yeterli olan çocuklar hem liderlik etmeyi hem de lideri izlemeyi kabul etmektedir. Dolayısıyla başkalarıyla vakit

geçirmeyi seven ve bir gruba dahil olan çocukların sosyal katılım becerisiyle ilişkili olarak özgüveni yüksek, liderlik özelliği gelişmiş, içinde bulunduğu grubun ve durumların dinamiklerine uyum sağlayabilme özelliklerine sahip olduğu düşünülmektedir.

Yapılan araştırmada okulda arkadaşlarıyla problem yaşadığı zaman kimseden yardım istemeden problemini kendi başına çözen ve öğretmeninden yardım isteyerek çözen öğrencilerin, sosyal katılım becerilerinin yüksek olduğu görülmüştür. Okul, öğrencilerin birbirleriyle ve öğretmenleriyle sürekli iletişimde bulunduğu sosyal etkileşimin yaşandığı bir ortamdır. Öğrencilerin farklı yaşam tarzları ve bireysel özellikleri zaman zaman birbirleriyle problem yaşamalarına sebep olabilmektedir. Yaşanılan problemi kimseden yardım almadan kendi başına çözebilen öğrencilerin, kendine güvenen (özgüvenli), girişken, cesaretli, araştırmacı ve güçlü iletişim becerilerine sahip olduğu söylenebilir. Bu özelliklere sahip olma durumu sosyal katılım becerisini olumlu yönde etkilemektedir. Dolayısıyla problemini kimseden yardım almadan kendi başına çözen öğrencilerin sosyal katılım becerilerinin yüksek olması beklenen bir durumdur. Yine aynı durum öğretmeninden yardım isteyerek problemini çözen öğrenciler için de geçerlidir. Çünkü sosyal katılım becerileri yüksek olan öğrencilerden okulda arkadaşlarıyla problem yaşadıkları zaman problemi ilk önce kendi başına çözmeye çalışmaları daha sonra öğretmenine başvurmaları beklenir. Literatür incelendiğinde araştırmanın bu sonucunu destekler nitelikte olan bir çalışmaya ulaşılamamıştır ancak Güldü 'nün (2020) okul öncesi çocuklarının sosyal davranışları ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında ulaştığı okul öncesi çocuklarının sosyal beceriler ile problem çözme becerileri arasında anlamlı ilişkinin olmadığı sonucu, araştırmamızın bu sonucunu desteklememektedir.

Yapılan araştırmada öğrencilerin günlük TV izleme süreleri arttıkça sosyal katılım beceri düzeylerinin azaldığı görülmüştür. Günümüzde televizyonun her eve girmiş olması, aile bireylerinin istediği programları izleyebilmesi için evdeki televizyon sayısının artması ve çocuklara yönelik programların varlığı nedeniyle çocuklar erken yaşlardan itibaren televizyonla muhatap olabilmektedir. Zamanının çoğunu televizyonun karşısında geçiren çocuk diğer insanlarla yeterince iletişim kuramaz ve etkileşimde bulunamaz. Bu durum çocuğun iletişim becerilerini ve sosyal becerilerini

olumsuz anlamda etkileyerek kısıtlı sosyal etkileşime neden olabilir. Gizir ve Baran (2003) 4-5 yaş anaokuluna devam eden çocuklarla yürüttükleri çalışmada gün içinde 5 saat ve üstü TV izleyen çocukların sosyal davranış puanlarının daha az süre TV izleyen çocuklara göre daha düşük olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Mistry, Minkovitz, Strobino ve Borzekowski (2007) yaptıkları araştırmada günde iki saatten fazla TV izleyen çocukların düşük sosyal becerilere sahip olduklarını belirtmişlerdir. Yapılan bu çalışmaların araştırmamızın sonucunu destekler nitelikte olduğu görülmüştür.

Yapılan araştırmada öğrencilerin günlük dijital teknolojileri kullanma süreleri arttıkça sosyal katılım becerilerinin azaldığı görülmüştür. Günümüzde dijital teknoloji (video oyunları, ipad / tabletler, akıllı telefonlar ve bilgisayarlar) kullanım alanlarının artması ve çocukların günlük yaşamlarının vazgeçilmez bir parçası haline gelmesi çocuklar üzerinde olumsuz etkilere sebep olabilmektedir. Araştırmalar, sosyal ilişkiler kurmakta ve sürdürmekte zorlanan çocuklardaki artışın dijital teknolojileri aşırı kullanmalarıyla da ilgili olduğunu ortaya koymaktadır (Freeman,2016). Literatür incelendiğinde araştırmamızın bu sonucunu destekleyen çalışmaların olduğu görülmüştür. Cooper, Dean ve Lloyd (2007) yaptıkları çalışmada çocukların elektronik cihazlarıyla oluşturdukları dijital teknoloji ilişkisinin, akran ilişkilerini olumsuz yönde etkileyerek sosyalleşmelerine engel olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Choi, Chun, Jwa ve Seo (2011) dijital teknoloji kullanımının artık bir alışkanlık haline geldiğini bu durumun çocukların günlük yaşamlarında aile ve okuldaki ilişkileri üzerinde ciddi sorunlar oluşturduğunu dolayısıyla dijital teknolojileri daha az kullanan çocukların daha çok kullananlara göre olumlu ilişkiler içinde olduğunu belirtmişlerdir. Cochran (2018) 4. sınıf öğrencileri, öğretmenleri ve velileriyle yürüttüğü çalışmada dijital teknolojinin öğrencilerin bilişsel ve sosyal gelişimi üzerindeki etkilerini incelemiştir. Araştırma sonucunda günde en az dört ve altı veya daha fazla saat dijital teknoloji kullanan öğrencilerin, arkadaş edinmede zorluk yaşadıkları ve sosyal etkileşimde yetersiz kaldıkları sonucuna ulaşmıştır. Günlük hayatta dijital teknolojilerin aşırı kullanılması, öğrencileri çevrelerinden soyutlamakta dolayısıyla bu durum öğrencilerin sahip olması gereken iletişim becerilerinden mahrum kalmasına sebep olmaktadır. İletişim becerileri gelişmemiş öğrencilerin yeterli sosyal etkileşim içinde olması beklenemez dolayısıyla bu sebepler öğrencilerin sosyal katılım becerisinin düşük çıkmasına gerekçe olarak gösterilebilir.

Yapılan araştırmada boş zamanlarında açık havada arkadaşlarıyla oynayan öğrencilerin sosyal katılım becerilerinin yüksek olduğu görülmüştür. Sosyal gelişim teorileri, oyunun çocuklara sosyal kuralları öğrenme ve farklı sosyal rolleri uygulama fırsatı sunduğunu göstermektedir (Bodrova ve Leong, 2015). Oyun, çocuklara sosyal etkileşim fırsatı sunar ve çocuklar, oyun sırasında tartışmayı, iş birliği yapmayı, paylaşmayı ve problem çözmeyi öğrenirler (Sibley ve Etnier, 2003). Literatür incelendiğinde araştırmamızın bu sonucuyla paralellik gösteren çalışmalara ulaşılmıştır. Loukatari, Matsouka, Papadimitriou, Nani ve Grammatikopoulos (2019) 5-6 yaş arası 60 tane anaokulu çocuğuyla yürüttükleri deneysel çalışmada yapılandırılmış bir oyun programının çocukların sosyal becerileri üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Uygulama öğrencilere ders aralarındaki molalarda açık havada (okul bahçesi) yapılmıştır. Sonuçlar öğrencilerin sosyal becerilerindeki gelişim derecesinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu göstermiştir. Yıldırım ve Özyılmaz Akamca'nın (2017) yaptıkları çalışmada ise Türkiye'nin dezavantajlı bölgelerinde yaşayan ve eğitim alamayan 34 okul öncesi çocuğa, açık hava etkinlikleri içeren on haftalık okul öncesi eğitim verilmiştir. Bu araştırma bir grup ön test ve son test modeline göre tasarlanmıştır. Sonuçlar, açık hava aktivitelerinin okul öncesi çocukların bilişsel, dilsel, sosyal-duygusal ve motor becerilerini geliştirdiğini göstermektedir. Boş zamanlarını açık havada arkadaşlarıyla oyun oynayarak geçiren öğrencilerin, sosyal katılım becerilerinin yüksek çıkması araştırmamızın tahmin edilen sonuçları arasında yer almaktadır. Çünkü açık havada oyun oynayan çocuklar oyun esnasında arkadaşlarıyla güçlü bir iletişim içinde olması gerektiğini, iş birliğini, dayanışmayı, anlaşmayı, liderliği, problem çözmeyi öğrenebilmektedir.

5.2. Nitel Boyut

Yapılan araştırmada sınıf öğretmenlerinin sosyal katılım becerisini tanımlarken, etkinliklere katılmaya istekli olma ve çevresindekilerle/arkadaşlarıyla kolayca iletişim kurma ifadelerini en fazla tekrarladıkları; bağımsız olarak faaliyetlerde bulunma ve bir grubun üyesi olarak faaliyetlerde bulunma ifadelerini ise en az tekrarladıkları görülmüştür. Sınıf öğretmenleri ile yapılan görüşme sonuçlarında; öğretmenlerin sosyal katılım becerisini daha çok sınıf ve okul içinde algılanan bir kavram olarak görüp cevaplarını da ona göre verdikleri görülmüştür. Öğretmenler, sosyal katılım

becerisinin en çok sosyalleşme ve iletişim boyutuna değinmişlerdir. Bir gruba dahil olma ve grup dinamiklerine uyma özellikleri, sosyal katılım becerisinin öne çıkan alt boyutları arasında yer almasına rağmen öğretmenlerin, en az bu alt boyuta değinmiş olmaları beklenmeyen bir sonuçtur. Görüşmeler sırasında öğretmenlere “Size göre sosyal katılım becerisi nedir?” şeklinde göreceli bir soru sorulduğu halde, öğretmenlerin hemen hemen hepsinin aynı cevabı vererek, aynı noktalara vurgu yaptıkları tespit edilmiştir. Seyhan (2014) Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal katılım becerisi kavramına ilişkin sahip oldukları algıları, metaforlar yardımıyla ortaya çıkarmayı amaçladığı çalışmasında; öğretmen adaylarının sosyal katılım kavramına ilişkin toplam 43 adet metafor ürettiğini ve sosyal katılım kavramının bir bütün olarak açıklanabilmesi için çok fazla metafora ihtiyacın olduğunu belirtmiştir.

Yapılan araştırmada sınıf öğretmenleri sosyal katılım becerisi yüksek olan öğrencilerin özellikleri arasında selamlaşma becerisi gösterir, kişiler arası ilişkilerde olumlu ve olumsuz duygularını ifade eder ve özgüven sahibidir özelliklerine en fazla yer verirken; farklı fikirlere saygı gösterir özellikleri en az yer verilen özellikler olmuştur. Araştırmada ulaşılan bu sonuç öğretmenlerin, sosyal katılım becerisi yüksek olan öğrencilerde iletişim becerisinin daha ön planda olduğu ve farklı fikirlere saygı göstermenin daha az öne çıkan bir özellik olduğunu belirttikleri görülmüştür. Öğretmenlerin sosyal katılım becerisi yüksek olan öğrencilerin özelliklerine iletişim becerisi odağında cevap verdikleri ve katılım kavramını arka planda bırakarak daha çok öğrencilerin sosyal becerilerine göre görüş bildirdikleri görülmüştür. Oysaki sosyal katılım becerisi yüksek öğrencilerin iş birliği içinde çalışma, kendine güvenme, etrafındaki sorunlardan haberdar olma ve çözüm üretmeye istekli olma, girişimci olma, yeni durum ve ortamlara uyma, liderlik gibi birçok özelliği bulunmaktadır.

Araştırmada sınıf öğretmenleri, sosyal katılım becerisi düşük öğrencilerin özellikleri arasında bir şey anlatması istendiğinde en fazla kısa cümlelerle kısa cevaplar vererek geçiştirir ve içine kapanıktır özelliklerini; en az ise yeni fikirler üretmede yetersizdir özelliğini tekrarladıkları görülmüştür. Öğretmenlerin, sosyal katılım becerisi düşük olan öğrencilerin özelliklerini sosyal katılım becerisinin alt boyutlarından uzaklaşarak, daha çok kişisel özellikler ve iletişim becerileri üzerinden cevapladıkları görülmüştür.

Yapılan araştırmada sınıf öğretmenleri, sosyal katılım becerisi yüksek olan öğrencilerin arkadaşlarıyla iletişimi ve etkileşiminin iyi olduğu görüşlerine en fazla yer verirken; sosyal olanlar sosyal olanlarla daha samimidir görüşüne en az yer vermişlerdir. Öğretmenler sosyal katılım becerisi yüksek olan öğrencilerin arkadaşlarıyla ilişkileri konusunda görüş bildirirken, öğrencilerin sosyal etkileşim ve iletişim konusunda arkadaşlarıyla sıkıntı yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Sosyal katılım becerisi yüksek olan öğrencilerin sosyal etkileşimi ve iletişimi konusuna değinen Koster ve ark. (2009) en iyi sosyal katılım seviyesi için ilk ikisi arkadaşlık ve etkileşim olan dört ana unsurun sağlanması gerektiğini belirtmişlerdir. Sosyal katılım için bir öğrencinin birkaç arkadaşının olması, olumlu sosyal ilişkilerinin olması ve diğer sınıf arkadaşlarıyla etkileşiminin iyi olmasının gerekli olduğunu söylemişlerdir.

Yapılan araştırmada sınıf öğretmenleri, sosyal katılım becerisi düşük olan öğrencilerin arkadaşlarıyla iletişimi ve etkileşiminin zayıf olduğu görüşlerine en fazla yer verirken oyunlarda tercih edilmez görüşüne en az yer vermişlerdir. Öğretmenler, sosyal katılım becerisi düşük olan öğrencilerin arkadaşlarıyla ilişkileri konusunda görüş bildirirken sosyal katılım becerisinin iki önemli alt becerisi olan iletişim ve sosyal etkileşim konusunda yoğunlaşmışlardır. Sosyal katılım becerisi düşük olan öğrencilerin arkadaşları tarafından oyunlarda oyun arkadaşı olarak seçilememesi görüşünün çok etkili olduğunu belirtmemişlerdir. Dolayısıyla öğretmenlere göre sosyal katılım becerisine sahip olma durumu oyun arkadaşı olarak seçilmeyi en az etkileyen özellik olmuştur. Samancı ve Diş (2014) sosyal becerileri zayıf olan ilkokul öğrencilerinin tutum ve davranışlarını, öğretmen görüşlerine göre değerlendirdikleri çalışmada; sosyal yönden zayıf olan öğrencilerin, öğretmenleri ve arkadaşlarıyla çok iletişim kurmadıkları ve düşüncelerini ifade etmek istemedikleri sonucuna ulaşmışlardır.

Yapılan araştırmada sosyal katılım becerisi yüksek olan öğrencilerin öğretmenleriyle iletişim ve etkileşiminin iyi olduğu, sosyal katılım becerisi düşük olan öğrencilerin öğretmenleriyle iletişim ve etkileşim noktasında sıkıntı yaşadıkları görüşleri öğretmenler tarafından en çok tekrarlanan görüşler olmuştur. Öğretmenler tarafından ileri sürülen bu görüşler beklenen niteliktedir.

Yapılan araştırmada sınıf öğretmenleri sosyal katılım becerisi üzerinde öğrencilerin kişisel özelliklerini ve ailenin tutum ve davranışlarını etkili görürken; öğretmenin tutum ve davranışlarının ise çok etkili olmadığını belirtmişlerdir. Sosyal katılım becerisini öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları, içinde yaşadığı toplumun sosyo-ekonomik durumu, aile ortamı, okul ortamı, öğrencinin kendi kişisel özellikleri, akranlar, akran grupları, kitle iletişim araçları gibi etkileyen birçok faktörün olduğu düşünülmektedir.

Yapılan araştırmada sınıf öğretmenleri sosyal katılım becerisi düşük olan öğrenciler için belirli gün ve haftalarda görev almalarını sağlarını ve kendilerini özgürce ifade etmelerini sağlarını görüşlerine en fazla yer vermişlerdir. Yakın çevresindeki dernek ve kuruluşlara aileleri ile birlikte giderek tanınmalarını sağlarını ile empati yaparım ve bunu ona hissettirim görüşleri ise en az tekrarlanan görüşler arasında yer almıştır. Öğretmenlerin, sosyal katılım becerisinin en fazla yakın çevresini ve toplumu ilgilendiren konularda fikir üretme, bu fikri çevresindekilere iletme, görüşme, tartışma, planlama ve eylemde bulunma alt boyutuna göre cevap verdikleri görülmüştür. Halbuki öğretmenlerden bu soruyu cevaplarırken sosyal katılım becerisinin diğer boyutlarını da tekrarlamaları beklenirdi. Çünkü sosyal katılım becerisi düşük olan öğrenciler için öğretmenlerin yapabilecekleri birçok şey bulunmaktadır. Ludlow'a (1993) göre bunlar; öğrencilerin topluma ve insanlara yardım etmelerini sağlama, hukuk mahkemesi oturumlarına, topluluk kasaba / şehir meclisi toplantılarına, hükümet binası toplantılarına, anayasal tartışmalara vb. katılımı sağlama, önemli bir konuyu desteklemek için bir kampanya broşürü (tarihi binaların kaldırılması, atıkların bertaraf edilmesi, vb.) hazırlamasını sağlama şeklinde sıralanabilir.

Yapılan araştırmada sınıf öğretmenleri öğrencilerin sosyal katılım becerilerini geliştirmek için sınıfta ve okulda, grup içinde özel görevlendirmeler yaparım ifadesine en fazla yer verirken okuldaki beceri tasarım atölyelerini etkili bir şekilde kullanmaya çalışırım ifadesi en az yer verilen görüş olmuştur. Öğretmenler sosyal katılım becerisini geliştirmek için sınıfta ve okulda birçok şey yapabilirler: Öğrencileri grup çalışmalarına yönlendirebilir ve gruba lider yapabilir, öğrencilere iş birliği içinde çalışma becerisini kazandırabilir, öğrencilerin birbirleriyle etkileşime girmelerini ve fikirlerini paylaşabilmelerini sağlayabilirler. Dolayısıyla öğretmenler sınıfın ve okulun imkanlarından en üst seviyede yararlanarak sosyal katılım becerisini sadece grup

içinde gerçekleşen bir durum olmaktan çıkarmalıdır. Altınok (2012) çalışmasında sivil toplum örgütlerine üye olan öğrencilerin faaliyetler sonrasında sosyal problemlere olan duyarlılıklarının, üye olmayanlara göre oldukça arttığını ve bu durumun sosyal katılım becerisini olumlu anlamda etkilediği sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmada sınıf öğretmenlerinin, sosyal katılım becerisi kazandırma konusunda karşılaştıkları sorunlar arasında öğrencilerin utangaç ve çekingen davranmalarını en fazla tekrarladıkları; buna karşın öğrencilerin bireysel farklılıklarına göre davranacak yeterli zamanlarının olmaması görüşünü ise en az tekrarladıkları görülmüştür. Öğretmenlerin karşılaştığı bu sorunlar beklenen sorunlar arasında yer almaktadır. Ancak görüşme esnasında hiçbir öğretmenin öz eleştiri yapmadığı ve görüşme yapılan öğretmenlerin kendisini sosyal katılım becerisini kazandırabilecek yeterlilikte gördüğü tespit edilmiştir

Yapılan araştırmada sınıf öğretmenleri, ebeveynlerin çocuklarına sosyal katılım becerisi kazandırmada etkisinin olduğunu düşünmektedir. Ebeveynlerin çocuklarının duygu ve düşüncelerini önemsemeleri sınıf öğretmenleri tarafından en fazla tekrarlanan görüş olurken; yargılayıcı, hata yapmaya fırsat tanımayan ebeveyn tutumu ise en az tekrarlanan görüş olmuştur. Öğretmenlerin, ebeveynlerin çocukları üzerinde sosyal katılım becerisi kazandırma noktasında olumlu-olumsuz etkilerinin olduğu konusunda hem fikir oldukları görülmüştür. Öğretmen görüşlerine göre ebeveynlerin, çocuklarında sosyal katılım becerisi geliştirmek için çocuklarını birer birey olarak görmeleri, onların duygu ve düşüncelerini önemsemeleri ve çocuklarını yargılamadan hata yapmalarına fırsat tanımaları gerekmektedir. DeRosier ve Giilliom (2006) çocukların sosyal davranışlarını geliştirmek için ebeveynlere kısa süreli bir eğitim uygulamışlar ve eğitimin sonucunda; ebeveynlerin, çocukların sosyo-duygusal gelişimi üzerinde olumlu etkiler oluşturduğunu görmüşlerdir.

Yapılan araştırmada sınıf öğretmenleri, ebeveynlerin çocuklarının sosyal katılım becerilerini geliştirmek için çocuklara yapabilecekleri görevler vermek, görevleri yaparken başarmalarına yardımcı olmak, görevleri başardıklarında takdir etmek ve çocukların kendilerine güven duymalarını sağlamak görüşlerine en fazla yer verirken; en az belirtilen görüş ise diğer insanlarla ebeveynlerin gözetimleri altında iletişim

sağlamaları olmuştur. Öğretmenlerin görüşlerine baktığımızda; ebeveynlerden çocuklarına karşı demokratik aile tutumu içinde olmalarını bekledikleri görülmektedir. Demokratik tutuma sahip ailelerde yetişen çocukların genel özelliklerini Ceylan (2017); fikirlerini rahat bir şekilde ifade edebilirler, rahat bir biçimde karar alırlar, sorumluluk alabilirler, yorum yapma yetenekleri gelişmiştir, sosyal açıdan yeterli özelliklere sahiptirler, duygusal gelişimleri istendik yönde oluşmuştur, özgüven düzeyi yüksektir, uyumlu davranışlar sergilerler, işbirliği yetenekleri gelişmiştir, diğer insanlara güvenebilirler, risk alabilirler, huzurlu ve mutludurlar, çevreyi keşfetmeye isteklidirler, şeklinde belirtmiştir. Özyürek (2015), okul öncesi çocukların sosyal beceri düzeyleri ile anne tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi adlı çalışmasında; annenin demokratik tutumunun çocukların sosyal beceri düzeyi üzerinde olumlu etkisinin olduğu sonucuna ulaşmıştır. Demokratik aile tutuma sahip ailelerde yetişen çocukların özelliklerinin, sosyal katılım becerisi yüksek olan öğrencilerin özellikleriyle örtüştüğü görülmektedir. Dolayısıyla öğretmenlerin görüşlerine göre sosyal katılım becerisinin demokratik aile tutumuyla ilişkili olduğu söylenebilir.

Yapılan araştırmada sınıf öğretmenleri, ebeveynlerin çocuklarına sosyal katılım becerisi kazandırmada en fazla karşılaştıkları sorun olarak çocukların yapabileceklerini ebeveynlerinin yapamaz endişesi taşımaları ve çocukların ailelerinin maddi imkansızlıkları görüşlerine yer verirken; en az ise geniş ailede yaşayan anne babanın pasif durumda kalması görüşüne yer vermişlerdir. Öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında; ebeveynlerin çocuklarına güvenmemeleri ya da aşırı koruyucu aile tutumu içinde olmaları, ailelerin maddi imkanlarının yetersiz olması ve çocuğun geniş ailede yaşamasına bağlı olarak anne babanın rol model olmaktan çıkması durumunun ebeveynlerin sosyal katılım becerisi kazandırma noktasında karşılaştıkları sorunlar olarak belirttikleri görülmektedir.

Yapılan araştırmada sınıf öğretmenleri öğrencilerinin sosyal katılım beceri düzeylerinin genel bir değerlendirmesini yaptıklarında; öğrencilerinin yüksek sosyal katılım becerisine sahip olduklarını belirten öğretmen sayısının çoğunlukta olduğu görüşmüştür.

6. SONUÇLAR

6.1.Araştırmanın Nicel Boyutuna İlişkin Sonuçlar

İlkokul 4.sınıf öğrencilerinin sosyal katılım beceri düzeylerini belirlemek amacıyla uygulanan ölçekten elde edilen bulgulara dayalı olarak aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

- Öğrencilerin sosyal katılım beceri düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür.
- Öğrencilerin sosyal katılım becerileri üzerinde okul türünün etkisinin olmadığı görülmüştür.
- Öğrencilerin sosyal katılım becerileri üzerinde cinsiyet faktörünün herhangi bir etkiye sahip olmadığı görülmüştür.
- Öğrencilerin kardeş sayılarının azaldıkça sosyal katılım beceri düzeylerinin arttığı görülmüştür.
- Öğrencilerin sosyal katılım becerileri üzerinde doğum sırasının etkisinin olmadığı görülmüştür.
- Okul öncesi eğitimi almış olan öğrencilerin sosyal katılım becerilerinin yüksek olduğu görülmüştür.
- Öğrencilerin sosyal katılım becerileri üzerinde aile yapısının (çekirdek, geniş ve parçalanmış aile) etkili olmadığı görülmüştür.
- Anne eğitim durumunun öğrencilerin sosyal katılım becerileri üzerinde etkisinin olmadığı görülmüştür.
- Öğrencilerin sosyal katılım becerileri üzerinde baba eğitim durumunun etkisinin olmadığı görülmüştür.
- Öğrencilerin sosyal katılım becerileri üzerinde annenin çalışma durumunun herhangi bir etkisinin olmadığı görülmüştür.

- Matematik dersini seven öğrencilerin sosyal katılım becerilerinin diğer dersleri seven öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmüştür
- Kendisini utangaç birisi olarak görmeyen öğrencilerin sosyal katılım becerilerinin yüksek olduğu görülmüştür.
- Girişken kişilik özelliğine sahip olan öğrencilerin sosyal katılım becerilerinin yüksek olduğu görülmüştür.
- Çok kitap okuyan öğrencilerin sosyal katılım becerilerinin yüksek olduğu görülmüştür.
- Başkalarıyla birlikte vakit geçirmekten hoşlanan öğrencilerin sosyal katılım becerilerinin yüksek olduğu görülmüştür.
- Bir problemle karşılaştığı zaman kimseden yardım istemeden problemini kendi başına çözen ve öğretmeninden yardım isteyerek çözen öğrencilerin sosyal katılım becerilerinin yüksek olduğu görülmüştür.
- Öğrencilerin günlük TV izleme süreleri arttıkça sosyal katılım beceri düzeylerinin azaldığı görülmüştür.
- Öğrencilerin günlük dijital teknolojileri kullanma süreleri arttıkça sosyal katılım becerilerinin azaldığı görülmüştür.
- Boş zamanlarında açık havada arkadaşlarıyla oynayan öğrencilerin sosyal katılım becerilerinin yüksek olduğu görülmüştür.
- Sürekli birlikte vakit geçirdiği bir arkadaş grubuna sahip olan öğrencilerin sosyal katılım becerilerinin yüksek olduğu görülmüştür.

6.2. Araştırmanın Nitel Boyutuna İlişkin Sonuçlar

Sınıf öğretmenlerinin sosyal katılım becerisi hakkındaki düşüncelerini belirlemek amacıyla yapılan görüşmelerde elde edilen bulgulara dayalı olarak aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

- Sınıf öğretmenlerinin sosyal katılım becerisini tanımlarken, *etkinliklere katılmaya istekli olma ve çevresindekilerle/arkadaşlarıyla kolayca iletişim kurma* ifadelerini en fazla tekrarladıkları; *bağımsız olarak faaliyetlerde bulunma ve bir grubun üyesi olarak faaliyetlerde bulunma* ifadelerini ise en az tekrarladıkları görülmüştür.
- Sınıf öğretmenleri sosyal katılım becerisi yüksek olan öğrencilerin özellikleri arasında *selamlaşma becerisi gösterir, kişiler arası ilişkilerde olumlu ve olumsuz duygularını ifade eder ve özgüven sahibidir* özelliklerine en fazla yer verirken; *farklı fikirlere saygı gösterir* özelliği en az yer verdikleri özellik olmuştur.
- Sınıf öğretmenlerinin sosyal katılım becerisi düşük olan öğrencilerin özellikleri arasında *bir şey anlatması istendiğinde kısa cümlelerle kısa cevaplar vererek geçirir ve içine kapanıktır* özelliklerini en fazla tekrarladıkları; *yeni fikirler üretmede yetersizdir* özelliğini ise en az tekrarladıkları görülmüştür.
- Sınıf öğretmenleri sosyal katılım becerisi yüksek olan öğrencilerin arkadaşlarıyla *iletişimi ve etkileşiminin iyi olduğu* görüşlerine en fazla yer verirken; *sosyal olanlar sosyal olanlarla daha samimidir* görüşüne en az yer vermişlerdir.
- Sınıf öğretmenleri sosyal katılım becerisi düşük olan öğrencilerin arkadaşlarıyla, *iletişimi ve etkileşiminin zayıf olduğu* görüşlerine en fazla yer verirken; *oyunlarda tercih edilmez* görüşüne en az yer vermiştir.
- Sınıf öğretmenleri sosyal katılım becerisi yüksek olan öğrencilerin öğretmenleriyle *iletişim ve etkileşiminin iyi olduğu, öğretmenlerine problemlerini rahatça söyleyebildikleri* görüşlerini en fazla tekrarlamışlardır. En az tekrarladıkları görüş ise *çözüm önerileri sunar* görüşü olmuştur.
- Sınıf öğretmenleri sosyal katılım becerisi düşük olan öğrencilerin öğretmenleriyle *iletişim başlatıp sürdüremediği ve ilk adımı öğretmeninden beklediği* görüşlerine en fazla yer vermiştir. En az yer verilen görüş ise *problemlerini paylaşmaz* görüşü olmuştur.

- Sınıf öğretmenleri sosyal katılım becerisi üzerinde *öğrencilerin kişisel özelliklerini ve ailenin tutum ve davranışlarını* etkili görürken, *öğretmenin tutum ve davranışlarının* etkili olmadığını belirtmişlerdir
- Sınıf öğretmenleri sosyal katılım becerisi düşük olan öğrenciler için neler yaptıklarına dair en fazla *belirli gün ve haftalarda görev almalarını sağlarını ve kendilerini özgürce ifade etmelerini sağlarını* görüşlerine yer vermişlerdir. *Yakın çevresindeki dernek ve kuruluşlara aileleri ile birlikte giderek tanınmalarını sağlarını ile empati yaparım ve bunu ona hissettiririm* görüşleri ise en az tekrarlanan görüşler arasında yer almıştır.
- Sınıf öğretmenleri sosyal katılım becerisi düşük olan öğrenciler için *sınıf içinde ve okul dışında grup içinde özel görevlendirmeler yaparım* ifadesine en fazla yer verirken *okuldaki beceri tasarım atölyelerini etkili bir şekilde kullanmaya çalışırım* ifadesi en az yer verilen görüş olmuştur.
- Sınıf öğretmenleri sosyal katılım becerisi kazandırmada karşılaştıkları sorunları en fazla *öğrencilerin utangaç ve çekingen davranmaları* olarak ifade etmişler, *bu öğrencilerin bireysel farklılıklarına göre davranacak yeterli zamanın olmaması* görüşü ise en az bildirilen görüş olmuştur.
- Sınıf öğretmenleri, ebeveynlerin çocuklarına sosyal katılım becerisi kazandırmada etkisinin olduğunu düşünmektedir. *Ebeveynlerin çocuklarının duygu ve düşüncelerini önemsemeleri* sınıf öğretmenleri tarafından en fazla tekrarlanan görüş olurken; *yargılayıcı, hata yapmaya fırsat tanımayan ebeveyn tutumu* ise en az tekrarlanan görüş olmuştur.
- Sınıf öğretmenleri, ebeveynlerin çocuklarının sosyal katılım becerilerini geliştirmek için *çocuklara yapabilecekleri görevler vermek, görevleri yaparken başarmalarına yardımcı olmak, görevleri başardıklarında takdir etmek ve çocukların kendilerine güven duymalarını sağlamak* görüşlerine en fazla yer verirken; en az belirtilen görüş ise *diğer insanlarla ebeveynlerin gözetimleri altında iletişim sağlamaları* olmuştur

- Sınıf öğretmenleri, ebeveynlerin çocuklarına sosyal katılım becerisi kazandırmada en fazla *çocukların yapabileceklerini yapamaz endişesi taşımaları ve ailenin maddi imkansızlıkları* görüşlerine yer verirken; en az ise *geniş ailede yaşayan anne babanın pasif durumda kalması* görüşüne yer vermişlerdir
- Sınıf öğretmenleri öğrencilerinin sosyal katılım beceri düzeylerinin yüksek olduğu görüşündedir.

7. ÖNERİLER

Bu çalışmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler getirilebilir:

- Öğretim programlarında sosyal katılım becerisi ders planlarına entegre edilip, dersler bazında kazanımlarla bire bir ilişkilendirilerek sosyal katılım becerisinin nasıl kazandırılacağına dair ayrıntılı bilgilere yer verilebilir.
- Öğretmenler, öğrencilerinin sosyal katılım becerilerini geliştirmek adına okul içinde ve okul dışında öğrencileriyle birlikte projeler geliştirerek sosyal katılım becerisini ödevlere dahil edebilirler.
- Öğretmenler, utangaç olan ve girişken olmayan öğrenciler için okulun psikolojik danışma ve rehber öğretmenlerinden yardım alarak sınıf içinde ve dışında grup etkileşimini içeren etkinliklere daha fazla yer verebilirler.
- Okul öncesi eğitiminin öğrencilerin sosyal katılım beceri düzeylerini olumlu anlamda etkilediği görülmektedir. Dolayısıyla öğrenciler okul öncesi eğitimine teşvik edilebilir.
- Öğretmenler, öğrencileri daha fazla kitap okumaya teşvik ederek sınıf ve okul bazında örnek teşkil eden yarışmaların sayısını arttırabilirler.
- Fazla televizyon izlemenin ve dijital teknolojileri fazla kullanmanın öğrencilerin sosyal katılım becerisini olumsuz olarak etkilediği görülmektedir. Ebeveynler çocuklarının fazla televizyon izlemelerine ve dijital teknolojileri gereğinden fazla kullanmalarına müsaade etmeyerek onlara bu konuda kısıtlamalar getirebilir.

KAYNAKÇA

- Adler, R. P. ve Goggin, J. (2005). What do we mean by civic engagement? *Journal of Transformative Education*, (3), 236-252.
- Akbaba, B. ve Aksoy, B. (2019). Giriş. B. Aksoy, B. Akbaba ve B. Kılcan (Ed.) içinde, *Sosyal Bilgilerde Beceri Eğitimi* (s. X-XVII). Ankara: Pegem Akademi.
- Akfırat Önalın, F. (2006). Sosyal Yeterlilik, Sosyal Beceri ve Yaratıcı Drama. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 1(1), 39-58.
- Aksoy, B., Akbaba, B. ve Kılcan, B. (Editörler). (2019). *Sosyal Bilgilerde Beceri Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Alabaş, Ç. (2018) *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında (1968-2018) Sosyal Katılım Becerisinin Yerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.
- Alabaş, Ç. ve Kaymakçı, S. (2019) Sosyal Katılım. B. Aksoy. B. Akbaba, ve B. Kılcan (Ed.) içinde, *Sosyal Bilgilerde Beceri Eğitimi* (s.493-517). Ankara: Pegem Akademi.
- Altınok, A. (2012). *Sosyal Katılım Faaliyetlerinin 12-14 Yaş Grubu Öğrencilerinin Sosyal Problemlere Olan Duyarlılıklarına Etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aksaray.
- Amna, E. (2012). How Is Civic Engagement Developed Over Time? Emerging Answers from A Multidisciplinary Field. *Journal of Adolescence*, 35, 611-627.
- Apriliyanto, B Riyadi, D.S. (2018) Student's Social Interaction in Mathematics Learning *Journal of Physics Conference Series*, 983(1):012130 doi:10.1088/1742-6596/983/1/012130
- Arroyo, A., Nevarez, N., Segrin, C. ve Harwood J. (2012). The Association Between Parent and Adult Child Shyness, Social Skills, And Perceived Family Communication. *Journal of Family Communication*, 12(4), 249-264.
- Asendorpf, J. B. (1990). Beyond Social Withdrawal: Shyness, Unsociability, ve Peer Avoidance. *Human Development*, s.250-259.
- Ata, B. (2012). Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinlerarası Bir Bakış. Cemil Öztürk (Ed.) içinde, *Sosyal Bilgiler Öğretimi: Demokratik Vatandaşlık Eğitimi* (s.1-31). Ankara: Pegem Akademi.
- Atılın, G. (2001). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden ve Etmeyen İlköğretim Birinci Kademe ve Birinci. Devre Öğrencilerinin Sosyal Beceri*

Özelliklerinin Karşılaştırılması. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

- Bacanlı, F. (2004). Günlük Yaşam Bilgi ve Becerileri. Yıldız Kuzgun (Ed.) içinde, *İlköğretimde Rehberlik*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bedell, G. M., Cohn, E. S., ve Dumas, H. M. (2005). Exploring Parents' Use of Strategies to Promote Social Participation of School-Age Children with Acquired Brain Injuries. *American Journal of Occupational Therapy*, (59), 273–284.
- Bernacki, M. L. ve Jaeger, E. (2008). Exploring the Impact of Service Learning on Moral Development and Moral Orientation. *Michigan Journal of Community Service Learning*, 14 (2), 5–15.
- Bodrova, E. ve Leong, D. J. (2015). Vygotskian and Post-Vygotskian Views on Children's Play. *American Journal of Play*, 7(3), 371-388.
- Brunet, P. M. ve Schmidt, L. A. (2007). Is Shyness Context Specific? Relation Between Shyness and Online Self-Disclosure with and Without A Live Webcam in Young Adults. *Journal of Research in Personality*, (41), 938–945.
- Caballo, V. (2009). Manual De Técnicas De Terapia Y Modificación De Conducta. México: Siglo XXI.
- Cameron, C. A. (2009). Associations Between Shyness, Reluctance to Engage, and Academic Performance. *Infant Child Dev*, 18(3), 299-305
doi:10.1002/icd.626.
- Campbell, D. E. (2006, March). *Measuring the Effects of Education on Health and Civic Engagement*. Proceedings of The Copenhagen Symposium, The Danish University of Education, Copenhagen.
- Ceylan, Ö. (2017). *Anne Baba Tutumları ile Çocuğun Sosyalleşme Süreci Arasındaki İlişki: Okul Öncesi Örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Chan, W. Y., Ou. S.R. ve Reynolds A. (2014). Adolescent Civic Engagement and Adult Outcomes: An Examination Among Urban Racial Minorities. *J Youth Adolesc*, 43(11), 1829–1843
doi: 10.1007/s10964-014-0136-5.
- Choi, M., Chun, H., Jwa, S., ve Seo, H. (2011). Relationship Between Young Children's Habitual Computer Use and Influencing Variables On Socio-Emotional Development. *Early Child Development and Care*, 181(2), 245-265.

- Cochran, Y., M. (2018). Risks of Children Using Digital Technology. Master of Arts Degree in Education, California State University San Marcos College of Education.
- Cooper, D., Dean, L., ve Lloyd, J. (2007). Students' Technology Use and Its Effects On Peer Relationships, Academic Involvement, and Healthy Lifestyles. *National Association of Student Personnel Administrators*, 44(3), 481-495.
- Coşkun, D. (2020). *Ortaokul Sosyal Bilgiler Dersinde ve Okul Uygulamalarında Sosyal Katılım Becerisinin Geliştirilmesi Sürecinin Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Coşkun, N.ve Samancı, O. (2012). İlköğretim 4. ve 5. Sınıflarda Sosyal Beceri Düzeyi ile Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumların Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Journal Of Educational And Instructional Studies In The World*, 2/1, 32-41.
- Cress, C. M. (2004). Critical Thinking Development in Service-Learning Activities: Pedagogical Implications for Critical Being and Action. *Inquiry: Critical Thinking Across the Disciplines*, 23, 87-93.
- Cress, C. M. (2012). Civic Engagement and Student Success: Leveraging Multiple Degrees of Achievement. *Diversity and Democracy*, 15(3).
- Creswell, J. W. (2007). Qualitative inquiry & research design: Choosing among five approaches (2. Press). USA: SAGE Publications.
- Creswell, J.W. (2006). Understanding Mixed Methods Research, (Chapter 1). Available at: http://www.sagepub.com/upm-data/10981_Chapter_1.pdf
- Çatak, M. (2016). Sosyal Bilgiler Programlarının Tarihi Gelişimi. S. Şimşek (Ed.) içinde, *Sosyal Bilgiler ve Sınıf Öğretmenleri İçin Sosyal Bilgiler Öğretimi* (s.1-24). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çelik, N. (2007). *Sosyal Beceri Eğitiminin İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Uyum Düzeylerine Etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Çelikkaya, T. (2011). Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Becerilerin Kazandırılma Düzeyi: Öğretmen Görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(3), 969-990.
- Çelikkaya, T. ve Kürümlüoğlu, M. (2017). 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Kazandırılması Hedeflenen Alan Becerilerine Kitaplarda Yer Verilme Durumu. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 40(14), 141-158.

- Çepni, O. (2019). Konum Analizi.. B. Aksoy, ,B. Akbaba ve B. Kılcan (Ed.) içinde, *Sosyal Bilgilerde Beceri Eğitimi* (s.367-386). Ankara: Pegem Akademi.
- Çilingir, A. (2006). *Fen Lisesi ile Genel Lise Öğrencilerinin Sosyal Becerileri ve Problem Çözme Becerilerinin Karşılaştırması*. Yüksek lisans tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum
- Çoban, O. ve Akşit, İ. (2018). 2005 ve 2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Öğrenme Alanı, Kazanım, Kavram, Değer ve Beceri Boyutları Açısından Karşılaştırılması. *Journal of History Culture and Art Research*, 7/1, 479-505.
- Çubukçu, Z. ve Gültekin, M. (2006). İlköğretimde Öğrencilere Kazandırılması Gereken Sosyal Beceriler. *Bilig*, 37, 154-174.
- Delice, A. (2018). Karma Yöntem Araştırmaları Tasarımı ve Yürütülmesi. Y. Dede ve S.B. Demir (Ed.) içinde *Karma Yöntem Desen Seçimi* (s.61-114). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Della Carpini, M. (n.d.). *Definitions of civic engagement*. 2 Şubat 2020 tarihinde <http://www.campuscares.org/serve/definitions3.html> adresinden erişilmiştir.
- Deniz, M. E. (2003.). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2667-4750
- Deniz, M. E. ve Eryılmaz, A. (Editörler) (2019). *Sosyal Beceri Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi
- DeRosier, M.E., Gilliom, M. (2007). Effectiveness of a Parent Training Program for Improving Children's Social Behavior. *J Child Fam Stud*, 16, 660–670 doi.org/10.1007/s10826-006-9114-1
- Deveci, H. (2005). Sosyal Bilgiler Dersinde Gazete Kullanımı. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 4 (3), 159-166.
- Dinçer, B.ve Gözel, Ü.(2019).İlkokul Programlarında (1-4) Yer Alan ve Kazandırılması Hedeflenen Değerlere İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin ve Öğrenci Velilerinin Görüşlerinin İncelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 38(10), 207-234.
- Dixon, M.M., Reyes C. J., Leppert, M., F. and Pappas L. M. (2008). Personality and Birth Order in Large Families. *Personality and Individual Differences*, 44 (1), 119–128.
- Eggum, N. D., Eisenberg, N., Spinrad, T. L., Reiser, M., Gaertner, B. M., Sallquist, J. ve Smith, C. L. (2009). Development of Shyness: Relations With Children's Fearfulness, Sex, and Maternal Behavior.

- Ekinci Vural, D. ve Kocabaş, A. (2012). İlköğretim I. Sınıf Öğrencilerinde Sosyal Becerilerin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), (29-46).
- Eldridge, S. (2012). Social Participation. *The Journal of Higher Education*, 19 (1), 33-37.
- Erbay, E., (2008). *Okul Öncesi Eğitim Alan ve Almayan İlköğretim Birinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Becerilere Sahip Olma Düzeyleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Erden, M. (tarihsiz). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Alkım Yayınevi.
- Erdoğan, E. (2019). Sosyal Bilgilerde Beceri Eğitimi. B. Aksoy, B. Akbaba ve B. Kılcan (Ed.) içinde *Gözlem* (s.199-219). Ankara: Pegem Akademi.
- Eryılmaz, S.ve Uluyol, Ç. (2015). 21. Yüzyıl Becerileri Işığında FATİH Projesi Değerlendirmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(2), 209-229.
- Fletcher, A.C., Steinberg, L., Darling, N. ve Dornbusch, S.M. (1995). The company hey keep: Impact of authoritative parenting in the adolescent's social network on individual adjustment and behavior. *Dev.Psychology*, (31), 300-310.
- Freeman, J. (2016). Possible Effects Of Electronic Social Media On Gifted And Talented Children's Intelligence And Emotional Development. *Gifted Education International*, 32(2), 165-172.
- Gallant K., Smale B. ve Arai S. (2010). Civic Engagement Through Mandatory Community Service: Implications of Serious Leisure. *Journal of Leisure Research*, 42(2), 181-201.
- Garcia, M., Cabanillas, G., Morán, V. ve Olaz, F. (2014). Diferencias de género en habilidades sociales en estudiantes universitarios de Argentina. *Anuario Electrónico de Estudios en Comunicación Social*, 7 (2), 114-134.
- Garrote A. (2017). The Relationship Between Social Participation And Social Skills Of Pupils With An Intellectual Disability: A Study In Inclusive Classrooms. *Frontline Learning Research*, 5(1), 25-40.
- Gelen, İ. (2011). Sosyal Bilgiler Programındaki Düşünme ile İlgili Bazı Ortak Becerilerin Kazanılma Düzeyinin Belirlenmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(1), 83-106.
- Genç, S. ve Eryaman, Y. M. (2008). Değişen Değerler ve Yeni Eğitim Paradigması. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (1), 89-102.

- Gizir, Z. (2002). *Anaokuluna Devam Eden Dört-Beş Yaş Çocuklarında Sosyal Davranışların Gelişimi ile Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gizir, Z. ve Baran, G. (2003). Anaokuluna Devam Eden Dört-Beş Yaş Çocuklarında Sosyal Davranışların Gelişimi ile Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 118-133.
- Gomes R.M.S., Pereira A.S. (2014). Influence of Age and Gender In Acquiring Social Skills In Portuguese Preschool Education. *Psychology*, 99(5)
doi: 10.4236/psych.2014.52015.
- Gülay, H. ve Akman, B. (2009). *Okul Öncesi Dönemde Sosyal Beceriler*. Ankara: Pegem Akademi.
- Güldü, B. (2020). *Okul Öncesi Çocuklarının Sosyal Davranışları ile Problem Çözme Becerileri İlişkisi*. Yüksek lisans tezi. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gürgil, F.(2019). Araştırma. B. Aksoy, B. Akbaba, ve B. Kılcan.(Ed.) içinde, *Sosyal Bilgilerde Beceri Eğitimi* (s.1-24). Ankara: Pegem Akademi
- Hamarat, E. (2014). *Sosyal Bilgiler Felsefesinin Alan Eğitimi Uzmanlarının Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Hamarta, E. (2000). *Üniversite Öğrencilerinin Yalnızlık ve Sosyal Beceri Düzeylerinin Öğrencilerin Özlük Nitelikleri Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Hayırsever, F. (2010). *Sosyal Bilgiler Ders, Öğretmen Kılavuz ve Öğrenci Çalışma Kitaplarının Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Kazandırılması Hedeflenen Temel Beceriler Açısından Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Haynes-Clements, A.L.ve Avery, A.W., (1984). A Cognitive-Behavioral Approach to Social Skills Training with Shy Persons. *Journal of Clinical Psychology*, 40(3), 710-713.
- Homana, G., Croninger, R. G. ve Torney- Purta, J. (2010). Adolescent Civic Engagement in Australia and The United States: The Role of Communities of Practice. *Political Science*. Corpus ID: 154814601.
- Hotaman, D. (2008). *Yeni İlköğretim Programının Kazandırmayı Öngördüğü Temel Becerilerin Öğretmen, Veli ve Öğrenci Algıları Doğrultusunda*

Değerlendirilmesi Yayınlanmamış doktora tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Hurtado, Sylvia, ve Linda DeAngelo. 2012. "Linking Diversity and Civic-Minded Practices with Student Outcomes: New Evidence from National Surveys." *Liberal Education* 98 (2): 14–23.

İşçioğlu, E.(2020). *Lise Öğrencilerinin Cinsiyet, Okul Türü ve Bilişsel Esneklik Düzeylerine Göre Sosyal Becerilerinin İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Çag Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin

Johnson, R. B. ve Onwuegbuzie, A. J. (2004). Mixed Methods Research: A Research Paradigm Whose Time Hascome. *Educational Researcher*, 33(7), 14-26.

Kabapınar, Y. (2014). *Kuramdan Uygulamaya Sosyal Bilgiler Öğretimi* (4.Basım). Ankara: Pegem Akademi.

Kan, Ç.(2010). Sosyal Bilgiler Dersi ve Değerler Eğitimi. *Miili Eğitim Dergisi*, (187), 138-145.

Kara Yılmaz, G. (2017). *İşbirlikli Öğrenmenin Ortaokul 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrencilerin Akademik Başarısına ve Sosyal Katılım Becerisine Etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla.

Kara, E. (2003). *Öğretmen ve Öğrencilerin Sosyal Beceri Algılarına Etki Eden Faktörler*. Yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Karasar, N. (2008). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Karataş, Z. (2019). Sosyal Beceriye Giriş. M. E. Deniz ve A. Eryılmaz (Ed.) içinde, *Sosyal Beceri Eğitimi* (s. 2-27). Ankara: Pegem Akademi.

Karatekin K., Kuş, Z. ve Merey, Z. (2014). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Çevre Sorunlarının Çözümünde Sosyal Katılımları. *Elementary Education Online*, 13 (2), 345-361.

Karatekin, K. ve Yılmaz, A. (2019). Çevre Okuryazarlığı. . B. Aksoy, B. Akbaba ve B. Kılcan (Ed.) içinde, *Sosyal Bilgilerde Beceri Eğitimi* (s.25-52). Ankara: Pegem Akademi.

Kashani, P., A., Bayat, M. (2010). The Effect of Social Skills Training (Assertiveness) on Assertiveness and Self-Esteem Increase of 9 to 11-Year-old Female Students in Tehran. *World Applied Sciences Journal*, 9(9).

- Kaya, B. ve Ersoy, F. (2011). Geleneksel Sınıflarda Sosyal Bilgiler Dersinde Zaman İçinde Bilim Ünitesinde Aktif Öğrenme Yönteminin Öğrenci Başarısı ve Tutumu Üzerine Etkisi. *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, 2(1), 92-103.
- Kaya, B.(2015). Sosyal Bilgilerde Beceri Öğretimi. C. Dönmez ve K. Yazıcı (Ed.) içinde, *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (263-300). Ankara: Pegem Akademi.
- Kaymakcı, S. (2010). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Çalışma Yaprakları Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarılarına ve Derse Karşı Tutumlarına Etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Gazi üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Koster, M., Pijl, S. J., Nakken, H. ve Houten, E. V. (2010). Social Participation of Students with Special Needs in Regular Primary Education in the Netherlands. *International Journal of Disability, Development and Education*, 57(1), 59-75, doi: 10.1080/10349120903537905.
- Krantz, M. (1982) Sociometric Awareness, Social Participation, and Perceived Popularity in Preschool Children. *Child Development*, 53(2), 376-379.
- Lacunza, A. (2009). Las Habilidades Sociales Como Recurso Para El Desarrollo De Fortalezas De La Infancia. *Psico debate. Psicología, Cultura Sociedad (España)*, 231-245.
- Levasseur, M., Richard, L., Gauvin, L. ve Raymond, É. (2010). Inventory and Analysis of Definitions of Social Participation Found in The Aging Literature: Proposed Taxonomy of Social Activities. *Social Science & Medicine*, (71), 2141-2149.
- Loukatari, P., Matsouka, O., Papadimitriou, K., Nani, S., ve Grammatikopoulos, V. (2019). The Effect of a Structured Playfulness Program on Social Skills in Kindergarten Children. *International Journal of Instruction*, 12(3), 237-252 doi.org/10.29333/iji.2019.12315a.
- Ludlow, K. W (1993). Social Studies via Social Participation: Crossing The Rubicon. 10 Ocak 2020 tarihinde <http://www.mun.ca/educ/faculty/mwatch/vol2/ludlow.html>. adresinden erişilmiştir.
- Mar, R., A.,Oatley, K. Peterson, J.,B. (2009) Exploring The Link Between Reading Fiction and Empathy: Ruling Out Individual Differences and Examining Outcomes. *Communications* 34:407-428
doi:10.1515/comm.2009.025
- Matsushima,R., Shiomi, K., Kuhlman, D.,M.(2000) Shyness in Self-Disclosure Mediated by Social Skill. *Psychological Reports*, 86(1), 333-338
doi:10.2466/pro.86.1.333-338.

- MEB (2018). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (4. 5. 6. ve 7. sınıflar). Ankara: MEB.
- MEB. (2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 4.-5. Sınıflar Öğretim Programı (Taslak Basım)*. Ankara: MEB.
- MEB. (2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6.-7. Sınıflar Öğretim Programı (Taslak Basım)*. Ankara: MEB.
- Memişoğlu, H. ve Tarhan E.(2016) Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kavram Öğretimine İlişkin Görüşleri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*,5(2), 6-20.
- Mesleki Yeterlilikler Kurumu. (2015). *Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi*. Ankara.
- Miller, S., Brody, G. ve Murry, V. (2010). Mothers' and Fathers' Responsive Problem Solving With Early Adolescents: Do Gender, Shyness, and Social Acceptance Make A Difference?. *Journal of Child and Family Studies*, (19), 298–307.
- Mistry, K. B., Minkovitz, S. C., Strobino, M. D. ve Borzekowski, G. L. D. (2007). Children's Television Exposure and Behavioral and Social Outcomes at 5,5 Years: Does Timing of Exposure Matter? *Pediatrics*,120(4), 762-769.
- Mutluer, C. (2013). Sosyal Bilgiler Programlarında Yer Alan Beceriler Hakkında Sosyal Bilgiler Öğretmen Görüşleri (İzmir Menemen Örneği). *Turkish Studies - International Periodical for The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(7), 355-362.
- National Council for the Social Studies [NCSS]. (1994). *Expectations of Excellence: Curriculum Standards for Social Studies*. NCSS Bulletin 89, Washington DC: NCSS.
- Neriman Coşkun (2011). *İlköğretim 4. ve 5. Sınıflarda Sosyal Beceri Düzeyi ile Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumların Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Erzurum.
- Nicotera, N. (2008) Building Skills for Civic Engagement: Children as Agents of Neighborhood Change. *Journal of Community Practice*, 16(2), 221-242 doi:10.1080/10705420801998045.
- Noz, H.(2018). *Sosyal Becerilerin Öğretimine ve Sosyal Becerilerin Öğretiminde Karşılaşılan Güçlüklerle Yönelik Öğretmen Görüşleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.

- Ocakcı, E. ve Samancı, O. (2018, Ekim). *İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Katılım Becerilerinin Değerlendirilmesi*. 7. Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu 'nda sunulmuş bildiri, Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir.
- Oruç, Ş. ve Ulusoy, K. (2008). Sosyal Bilgiler Öğretimi Alanında Yapılan Tez Çalışmaları. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, (126), 121-132.
- Öcal, A. ve Altınok A. (2012, Nisan). *Sosyal Bilgiler Eğitiminde Bir Sosyal Duyarlılık Aracı Olarak Aktif Sosyal Katılım*. Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu'nda sunulmuş bildiri, İstanbul.
- Özabacı, N. (2006). Çocukların Sosyal Becerileri ile Ebeveynlerin Sosyal Becerileri Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1), 163-179.
- Özdemir, D. (2006). *Sosyal Bilgiler Dersinin Düşünme Becerilerini Kazandırma Düzeyine İlişkin Öğretmen Görüşleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Öztürk, A. (2008). *Okul öncesi Eğitimin İlköğretim 1. ve 3. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Becerilerine Etkisinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Öztürk, C. (2009). Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinler Arası Bir Bakış. Cemil Öztürk. (Ed.) içinde, *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (s. 1-31). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Öztürk, C. (Ed.). (2012). *Sosyal Bilgiler Öğretimi: Demokratik Vatandaşlık Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Öztürker, B. (2014). *6 Yaş Çocuklarının Olumlu Sosyal Davranışları ile Anne ve Öğretmen Özgeciliği Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özyürek, A. (2015). Okul Öncesi Çocukların Sosyal Beceri Düzeyleri ile Anne Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, (206), 106-120.
- Palaz, T. (2019). Kanıt Kullanma. .B. Aksoy, B. Akbaba, ve B. Kılcan .(Ed.) içinde, *Sosyal Bilgilerde Beceri Eğitimi* (s.307-334). Ankara: Pegem Akademi.
- Pırtık, Ş. (2013). *Boşanmış ve Tam Aileden Gelen Okul Öncesi Çocukların Sosyal Beceri ve Akran Tepkilerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

- Piskur, B., Daniels, R., Jongmans, M., J., Ketelaar, M., Smeets, R., J., Norton, M., et al. (2014) Participation and Social Participation: Are They Distinct Concepts? *Clinical Rehabilitation*, 28(3), 211–220
doi: 10.1177/0269215513499029.
- Putnam, R.D. (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*, Simon and Schuster, New York.
- Sabancı, O. (2008). *İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Yer Alan Vatandaşlık Konularıyla İlgili Kavramsal Anlamaları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Safran, M. (2008). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Samancı O. ve Diş, O. (2014) Sosyal Becerileri Zayıf Olan İlkokul Öğrencilerinin Tutum ve Davranışlarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22(2), 573-590.
- Samancı, O. ve Uçan, Z. (2017). Çocuklarda Sosyal Beceri Eğitimi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(1), 281-288.
- Sarı, E. (2007). *Anasınıfına Devam Eden 5-6 Yaş Grubu Çocukların, Annelerinin Çocuk Yetiştirme Tutumlarının, Çocuğun Sosyal Uyum ve Becerilerine Etkisinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Seferoğlu, S. S. ve Akbıyık, C. (2006). Eleştirel Düşünme ve Öğretimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (30), 193-200.
- Sette, S. Hipson, W. E., Zava, F., Baumgartner, E. & Robert J. Coplan (2018) Linking Shyness With Social and School Adjustment in Early Childhood: The Moderating Role of Inhibitory Control. *Early Education and Development*, 29(5), 675-690.
doi:10.1080/10409289.2017.1422230.
- Seven, S. (2006). *6 Yaş Çocuklarının Sosyal Beceri Düzeyleri ile Bağlanma Durumları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Seven, S. (2007). Yedi Sekiz Yaş Çocuklarında Sosyal Becerilerin İncelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 18(2), 151-174.
- Seven, S. ve Yoldaş C. (2007). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Sosyal Beceri Düzeylerinin İncelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 1-18.
- Sever, R. (Ed.). (2015). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Nobel Yayınevi.

- Seyhan, O. (2014). Sosyal Katılım Kavramına İlişkin Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Metafor Durumları. *Researcher: Social Science Studies*, 2(2), 34-43.
- Shuler, L. O. (2010). *Paths To Active Citizenship: The Development Of and Connection Between Civic Engagement Involvement And Attitudes in College Students*. Yayınlanmamış doktora tezi. Boston College.
- Sibley, B. A. ve Etnier, J. L. (2003). The Relationship Between Physical Activity and Cognition in Children: A Meta-Analysis. *Pediatric Exercise Science*, 15(3), 243-256.
- Sömen, T. (2016). *Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Öğrencilere Sosyal Katılım Becerisi Kazandırma Durumları*. Yayınlanmamış doktora tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Sönmez, V. (2005). *Hayat ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Öğretmen Kılavuzu*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sultana, A. M., ve Noor, Z. (2012, March). Mother's Perception on The Impact of Employment on Their Children: Working and Non-Working Mothers. *International Peer Review Journal*, (2), 58-65
doi:http://dx.doi.org/10.7718/ijss.v2i1.15
- Sylva, K., Melhuish, E., Sammons, P., Siraj-Blatchford, I. ve Taggart, B. (2004). The Effective Provision of Pre-School Education (EPPE) Project: Findings from Pre-School to End of Key Stage 1. Nottingham, United Kingdom: *Department For Education And Skills*.
- Şimşek, S. ve Öztürk, M. (2014). Sosyal Bilgiler Eğitiminde Beceriler. S. İnan (Ed.) içinde, *Öğretmenler ve Öğretmen Adayları İçin Sosyal Bilgiler Eğitimine Giriş: Kavramlar, Yaklaşımlar, Etkinlikler* (s.83-97). Ankara: Anı.
- Tahiroğlu, M.(2006). *İlköğretim Okullarının İkinci Kademesinde Sosyal Bilgiler Dersi Öğretmenlerinin, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretiminde Karşılaştıkları Güçlükler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Torney-Purta, J. (2002). The School's Role in Developing Civic Engagement: A Study of Adolescents in Twenty-Eight Countries, *Applied Developmental Science*, 6(4), 203-212
doi:10.1207/S1532480XADS0604_7
- Türker, A. (2019). Değişim ve Sürekliliği Algılama, B. Aksoy, B. Akbaba ve B. Kılcan (Ed.) içinde, *Sosyal Bilgilerde Beceri Eğitimi* (s.53-66). Ankara: Pegem Akademi.

- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 24(24), 543-559.
- Ulusoy, K ve Arslan, A. (2014). Değerli Bir Kavram Olarak Değer ve Değerler Eğitimi. R. Turan ve K. Ulusoy (Ed.) içinde, *Farklı Yönleriyle Değerler Eğitimi* (s.1-16). Ankara: Pegem A Yayınları.
- Ülgen, G. (2001). *Kavram Geliştirme*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Ülgen, S.Y. (2012). *Evde Yaşayan Sağlıklı Yaşlılarda Sosyal Katılımı Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Yaşar Ekici, F. ve Göger, G. (2018). Çocukların Problem Davranışları ile Ebeveynlerinin Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Social Sciences Studies Journal*, 20(4), 2756-2770.
- Yazıcı, H. ve Samancı, O. (2003). İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Ders Konuları ile İlgili Bazı Kavramları Anlama Düzeyleri. *Milli Eğitim Dergisi*, (158), 83-90.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, G. ve Özyılmaz, Akamca, G. (2017). The Effect of Outdoor Learning Activities on The Development of Preschool Children. *South African Journal of Education*, 37(2), 1-10
doi:10.15700/saje. v37n2a1378.
- Yükselgün, Y. (2008). *İlköğretim Dördüncü ve Beşinci Sınıf Öğrencilerinin İnternet Kullanım Durumlarına Göre Saldırganlık ve Sosyal Beceri Düzeylerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Zayımoğlu, Öztürk, F. (2011). *Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin ve Öğretmen Adaylarının İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Öğrenme Alanlarına İlişkin Öz Yeterlik Düzeylerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Walberg, H. J.(2001). Achievement in American Schools. In T. Moe(Ed.), *A Primer on America's Schools* (pp. 43-68). Stanford, CA: Hoover Institution Press.

EK-1: Öğrenci Formu

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Sevgili çocuklar, bu form sizlerin sosyal katılım becerilerinizi ölçmek için hazırlanmıştır. Bu form bir sınav değildir. Bu formla ilgili size not verilmeyecektir. Lütfen soruları içinizden geldiği gibi cevaplandırın. **Vereceğiniz samimi cevaplarınız için şimdiden teşekkür ederim.**

Ülkühan ŞAHİN

1. Cinsiyetiniz: () Kız () Erkek
2. Kardeş sayısı: () Kardeşim yok () 1 () 2 () 3 () 4 ve üstü
3. Kaçınıcı çocuksunuz.....(Yazınız) (Birinci çocuk, İkinci çocuk gibi)
4. Okul öncesi (Kreş-Anaokulu) eğitimi aldınız mı? () Evet () Hayır
5. Aile yapınız: () Çekirdek Aile () Geniş Aile () Anne-Baba Ayrı
6. Annenizin eğitim durumu: () İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite
7. Babanızın eğitim durumu: () İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite
8. Anneniz çalışıyor mu? () Evet () Hayır
9. En sevdiğiniz ders: () Türkçe () Matematik () Sosyal Bilgiler () Fen Bilimleri
10. Kendinizi nasıl tanımlarsınız? () Çok utangaç () Biraz utangaç () Utangaç değil
11. Kendinizi nasıl tanımlarsınız? () İçine kapanık () Girişken
12. Kitap okuma sıklığınız () Hiç okumam () Ara sıra okurum () Çok okurum
13. Kendinizi daha çok ne zaman mutlu hissedersiniz?
() Tek başımayken () Başkalarının yanındayken
14. Okulda arkadaşınızla bir problem yaşadığınızda ilk ne yaparsınız?
() Öğretmenimden yardım isterim () Diğer arkadaşlarımdan yardım isterim
() Annem ya da babamdan yardım isterim () Kendim çözmeye çalışırım
15. Sürekli birlikte olduğunuz bir arkadaş grubunuz var mı? () Evet () Hayır
16. Günlük ortalama ne kadar televizyon izlersiniz?
() 1 saat () 2 saat () 3 saat () 4 saat () 5 saat ve üstü
17. Günlük ortalama kaç saat bilgisayarda, telefonda, internette vakit geçirirsiniz?
() 1 saat () 2 saat () 3 saat () 4 saat () 5 saat ve üstü
18. Boş zamanlarınızı nasıl geçirirsiniz?
() Daha çok açık havada arkadaşlarımla oyun oynamayı tercih ederim
() Evde bilgisayar veya oyun konsolunda oyunlar oynarım.
() İnternette video paylaşım sitelerinden videolar izlerim

Sevgili öğrenciler bu ölçekte 16 adet ifade bulunmaktadır. Her bir ifadeyi okuduktan sonra buna ne derece katıldığınızı yandaki ilgili yere (X) işareti koyarak işaretleyiniz

	SOSYAL KATILIM ÖLÇEĞİ	Hiçbir Zaman	Ara Sıra	Sık Sık	Her Zaman
1	Sınıfımıza yeni bir öğrenci katıldığında onunla tanışırım.				
2	Okula geldiğimde arkadaşlarımla selamlaşırım.				
3	İhtiyaçları olduğunda aile üyelerime yardım ederim. (anneme, babama, kardeşime, abime, ablama...)				
4	İhtiyaç duyduğunda arkadaşıma yardım ederim.				
5	Sınıf başkanlığı için aday olurum.				
6	Sınıf kurallarına uymayan arkadaşlarımı uyarırım.				
7	Arkadaşlarıma oyunlarına katılmak istediğimi söylerim.				
8	Ders malzemelerimi ihtiyacı olan arkadaşlarımla paylaşıyorum.				
9	Grup çalışmalarında bana verilen görevi zamanında yaparım.				
10	Sıra beklenmesi gereken yerlerde sırayı bozanları uyarırım.				
11	Arkadaşlarımla oyuncaklarımla oynamasına izin veririm.				
12	Teneffüslerde arkadaşlarımla birlikte vakit geçiririm.				
13	Dışarıda oyun oynayan çocukları gördüğümde aralarına katılmaya çalışırım.				
14	Evimize misafir geldiğinde hoş geldiniz derim.				
15	Ders ile ilgili soru soran arkadaşlarıma yardımcı olurum.				
16	Okul kurallarına uyarım.				

EK-3: Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü İzni

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 14588481-605.99-E.24436915
Konu : Araştırma İzni

09.12.2019

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİNE
(Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü)

İlgi : a)MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 2017/25 nolu Genelgesi.
b)20.11.2019 tarihli ve7809 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Temel Eğitim Anabilim Dalı tezli yüksek lisans öğrencisi Ülkühan ŞAHİN'in "**İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Katılım Becerisi Kazanma Durumlarının İncelenmesi**" konulu çalışmaları kapsamında İlimiz merkez İlçelerine bağlı ilkokullarda uygulama talebi ilgi (b) Genelge çerçevesinde incelenmiştir.

Yapılan inceleme sonucunda, söz konusu araştırmanın Müdürlüğümüzde muhafaza edilen ölçme araçlarının; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Milli Eğitim Temel Kanunu ile Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarına uygun olarak, ilgili yasal düzenlemelerde belirtilen ilke, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek, eğitim-öğretim faaliyetlerini aksatmayacak şekilde okul ve kurum yöneticilerinin sorumluluğunda gönüllülük esasına göre uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Turan AKPINAR
Vali a.
Milli Eğitim Müdürü

Dağıtım:
Gereği:
Kastamonu Üniversitesi

Bilgi:
9 Merkez İlçe

Adres: Emniyet Mah. Alparslan Türkeş Cad. 4/A
Yenimahalle/ANKARA
Elektronik Ağ: www.meb.gov.tr
e-posta: istatistik06@meb.gov.tr

Bilgi için: D. KARAGÜZEL
Tel: 0 (312) 306 89 07
Faks: 0 () _____

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden aeae-8546-34a1-9266-585a kodu ile teyit edilebilir.

ÖZGEÇMİŞ

Ülkühan ŞAHİN

Kişisel Bilgiler

Uyruğu : T.C.
Doğum Yeri : Gölköy
Doğum Tarihi : 01 / 12 / 1988
Medeni Hali : Evli

Eğitim

Yüksek Lisans : Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı
Lisans : Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü (2012)
Lise : Atatürk Lisesi (YDA)

Sertifikalar

Milli Eğitim Bakanlığı Zihinsel Engellilerin Eğitimi Kursu (160 Saat)

Çalıştığı Kurumlar

- [1]. Ankara Özel Yeni Kurtuluş Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, 14.10. 2016 – 2017
- [2]. Ordu Özel Umut Işığı Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, 02.04.2015 – 31.08. 2016
- [3]. Ordu Özel Alize Yeni Ufuklar Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, 02.04.2013 – 01.04. 2015

İlgi Alanları

Eğitim ve Bilgi Teknolojileri, Özel Eğitim

Referanslar

Prof. .Dr. Kadir KARATEKİN, Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Prof. Dr. Tuncay ÖZSEVGİ, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Köksal BİLİRDÖNMEZ, Kastamonu Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Cengiz ŞAHİN, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi
Öğr. Gör. Dr. SALİH AKYILDIZ, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi